EUROOPA LIIT

RIA
ADULT EDUCATION

Eesti riiklik uurimisaruanne

Erasmus+ mõju täiskasvanuhariduse sektorile Eestis: teise uuringuvooru tulemused

RIA-AE võrgustiku riiklik aruanne

Jaan Aps
Aune Lillemets
Helena Heidemann
Jaanika Siiroja

Erasmus+
Rikastab elu, avardab silmaringi.

HARIDUS- JA NOORTEAMET

erasmus+ ja
euroopa solidaarsus-
korpuse agentuur

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

KOLOFOON

Väljaandjad:

Stories For Impact OÜ ning Eesti Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuur Haridus- ja Noorteameti koosseisus

Uuringu tellis RIA-AE võrgustiku raames Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuur Haridus- ja Noorteameti koosseisus. Uuringut rahastatakse Euroopa Liidu vahenditest.

© Stories For Impact OÜ, Tallinn, Eesti, september 2026

Selle väljaande ühtegi osa ei tohi mingil viisil reprodutseerida ilma kirjastaja ja teiste autoriõiguste omajate eelneva loata. Autorid ei vastuta kolmandate isikute esitatud andmete eest.

Lahtiütlus. Selles uuringus esitatud teave ja seisukohad on autorite omad ega pruugi kajastada Haridus- ja Noorteameti koosseisu kuuluvate Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuuri ametlikku seisukohta. Eesti riiklik agentuur ei taga uuringus esitatud andmete õigsust. Eesti riiklik agentuur ega ükski tema nimel tegutsev isik ei vastuta selles uuringus oleva teabe kasutamise eest.

ISBN 978-9916-779-25-5

Sisukord

Kokkuvõte 6
1. Sissejuhatus 10
1.1. Erasmus+ ja RIA-AE võrgustik 10
1.2. Teise uuringuvooru eesmärgid (2025–2026) 10
1.3. Metoodika 11
2. Lühiülevaade Eesti täiskasvanuhariduse sektorist 13
2.1. Institutsioonilised raamtingimused ja pakkujate struktuur 13
2.2. Täiskasvanuhariduse poliitika 14
2.3. Olemasolevad uuringud Erasmus+ mõju kohta täiskasvanuhariduse sektorile 15
3. Erasmus+ kättesaadavus ja kaasavus 16
3.1. Sissejuhatus 16
3.2. Erasmus+ programmis osalevad organisatsioonid 16
3.3. Erasmus+ programmis osalemise takistused 21
3.4. Kokkuvõte 26
4. Erasmus+ mõju organisatsiooni ja töötaja tasandil 28
4.1. Sissejuhatus 28
4.2. Erasmus+ projektide teemad ja väljund 28
4.3. Mõju organisatsiooni ja töötajate tasandil 32
4.4. Kokkuvõte 35
5. KA1 õpirände mõju õppijatele 36
5.1. Sissejuhatus 36
5.2. Osalenud täiskasvanud õppijate arv ja õpirände tüüp – individuaalne ja rühmapõhine õpiränne 36
5.3. KA1 õpirände kogemused 38
5.4. Kokkuvõte 40
6. Prioriteediga „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ seotud Erasmus+ projektide tunnusjooned 41
6.1. Sissejuhatus 41
6.2. Organisatsioonide tüüp 41
6.3. Toetatavad eesmärgid ja tegevused 42
6.4. Sihtrühmad 43
6.5. Kokkuvõte 44
7. Mõju teemavaldkonnas 45
7.1. Mõju õppepakkumisele 45
7.2. Mõju töötajate tasandil 45

7.3. Mõju õppijate tasandil 46
7.4. Mõju väljaspool organisatsiooni tasandit 48
7.5. Erasmus+ toetuse lisaväärtus 48
7.6. Kokkuvõte 48
8. Kokkuvõte ja poliitika kujundamise soovitused 50
8.1. Järeldused 50
8.2. Poliitika kujundamise soovitused 53
Lisa 1. RIA-AE võrgustiku missioon 55
Lisa 2. Erasmus+ ülevaateuuringud täiskasvanuhariduse valdkonnas 57
Lisa 3. Kirjanduse ülevaade 58
Lisa 4. Juhtumiuuringute lühikirjeldused 59
Lisa 5. Muud joonised 71

Lühendid

EL	Euroopa Liit
KA1	Esimene põhimeede
KA2	Teine põhimeede
RIA-AE	Erasmus+ täiskasvanuhariduse teaduspõhise mõjuanalüüsi võrgustik

Tabelite loetelu

Tabel 1. Ülevaade saavutustest ja kitsaskohtadest 8

Jooniste loetelu

Joonis 1.1. Teise uuringuvooru uurimismoodulite ülevaade 11

Joonis 3.1. KA1 projektides osalenud organisatsioonide tüübid, N = 53 17

Joonis 3.2. KA2 projektides osalenud organisatsioonide tüübid, N = 38 17

Joonis 3.3. Toetust saanud organisatsioonide õiguslik seisund, N (KA1) = 12, N (KA2) = 12, N (KA1 ja KA2) = 10 18

Joonis 3.4. Sektorid, kus toetust saavad organisatsioonid peamiselt tegutsevad, N (KA1) = 12, N (KA2) = 12, N (KA1 ja KA2) = 10 19

Joonis 3.5. Organisatsioonide töötajate arv, N = 37 20

Joonis 3.6. Täiskasvanud õppijate arv, N = 37 20

Joonis 3.7. Projektide arv, milles organisatsioonid on osalenud, N (KA1) = 20, N (KA2) = 22 21

Joonis 4.1. KA1 projektide teemad (N = 32) 29

Joonis 4.2. KA2 projektide horisontaalne põhieesmärk (N = 16) 30

Joonis 4.4. Erasmus+ KA2 projektides välja töötatud väljundite liigid (N = 21) 31

Joonis 4.5. KA2 väljundite kasutatavus pärast Erasmus+ programmis osalemist (N = 20) 31

Joonis 4.6. Erasmus+ programmis osalemisest saadud kasu (N = 907) 32

Joonis 4.8. Erasmus+ programmis osalemise mõju õppepakkumisele (N = 22) 33

Joonis 4.9. Erasmus+ programmis osalemise mõju töötajatele (N = 22) 34

Joonis 5.1. Lõpetatud projektide raames kavandatud ja korraldatud õpiränded rahastusaasta järgi 37

Joonis 5.2. Individuaalsest õpirändest saadud kasu (N = 7) 39

Joonis 6.3. Prioriteete käsitlevate projektide olek 42

Joonis 6.4. KA1 ja KA2 projektide eesmärgid, milles käsitleti üht või mitut prioriteedi „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ elementi (N = 29) 43

Joonis 7.2. Erasmuse mõju töötajatele – osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus (N = 23) 46

Joonis 3.1b. KA1 projektides osalenud organisatsioonide tüübid (N = 174) 71

Joonis 3.2b. KA2 projektides osalenud organisatsioonide tüübid (N = 85) 72

Joonis 3.8. KA2 projektides osalenud organisatsioonide roll (N = 24) 73

Joonis 3.9. Rahvusvahelistumisega seotud tegevused, milles organisatsioon on alates 2021. aastast osalenud (N = 36) 73

Joonis 4.3. KA2 projektide muud horisontaalsed eesmärgid (N = 16) 74

Joonis 4.7. Muutused prioriteetidega seotud teadmistes, oskustes ja hoiakutes (N = 907) 75

Joonis 4.10. Teemad, millele on pärast Erasmus+ programmis osalemist rohkem tähelepanu pööratud (N = 22)..... 76

Joonis 5.3. Individuaalne õpiränne – tugevam Euroopa kuuluvustunne (N = 7)..... 77

Joonis 5.4. Individuaalne õpiränne – omandatud teadmised horisontaalsete prioriteetide kohta (N = 5) 77

Joonis 5.5. Individuaalne õpiränne - muutused prioriteetidega seotud teadmistes, oskustes ja hoiakutes (N = 7) 78

Joonis 5.6. Individuaalne õpiränne – võõrkeeleoskuse paranemine keeles, mida peamiselt õpirände ajal kasutati (N = 7) 78

Joonis 6.1. Prioriteetse teema „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ käsitlemise ulatus projektides (N = 37) 79

Joonis 6.2. Prioriteetse teema „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ käsitlemise ulatus projektitüübi järgi (N (KA1) = 15; N (KA2) = 19) 79

Joonis 6.5. KA1 projektide tegevused, milles käsitleti üht või mitut prioriteedi „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ elementi (N = 10) 80

Joonis 6.6. KA2 projektide tegevused, milles käsitleti üht või mitut prioriteedi „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ elementi (N = 19) 80

Joonis 6.7. Täiskasvanud õppijate rühmad, kellele suunatud projektides käsitleti üht või mitut prioriteedi „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ elementi (N = 21) 81

Joonis 7.1. Erasmus+ mõju õppepakkumisele – „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ (N = 23)..... 82

Joonis 7.3. Projektide ja tegevuste sõltuvus Erasmus+ rahastusest (N = 29) 83

Joonis 7.4. Projektide aspektid, mis oleksid ilma Erasmus+ programmita olnud teistsugused (N = 4) 83

OSA A. KOKKUVÕTE

Kokkuvõte

Uuringu taust

Uuring on osa programmi Erasmus+ täiskasvanuhariduse valdkonna riikidevahelisest seireprojektist, mida korraldab täiskasvanuhariduse teaduspõhise mõjuanalüüsi võrgustik (RIA-AE)[1]. Projekti raames korraldati võrgustiku liikmesriikides samal ajal riiklikke seireuuringuid, kasutades sama metoodikat. Need uuringud annavad Erasmus+ eest vastutavatele riiklikele agentuuridele ülevaate programmi rakendamisest ja mõjust oma riigis. Riiklikud uuringud on aluseks riikidevahelisele uuringule, mille eesmärk on tuua esile programmi mõju Euroopa tasandil ning toetada selle edasist arendamist.

Uuringus käsitletakse Erasmus+ kolmest põhimeetmest (KA) kahte: KA1 (üksikisikute õpiränne) ja KA2 (organisatsioonide ja asutuste koostöö). Uuringus analüüsitakse mõju rahastatud organisatsioonidele, nende töötajatele ja õppijatele ning asjaomase riigi täiskasvanuhariduse sektorile. Eritähelepanu pööratakse prioriteedile „Osalemine demokraatlikus elus ja kodanikuosalus“.

Võrgustikus kokku lepitud seirekava põhineb segameetoditel. See koosneb dokumendianalüüsist, mis hõlmab projektidokumente ja ELi andmebaaside andmeid, samuti veebiküsitlusest, rahastatud organisatsioonide juhtumiuuringutest ning intervjuudest täiskasvanud õppijate ja programmis mitteosalevate organisatsioonidega. Eestis koguti andmeid 2025. aasta septembrist 2026. aasta veebruarini. Andmeid kogus Stories for Impact OÜ koostöös Ockham IPSiga, kes pakkus tehnilist tuge.

Peamised tulemused

Programmi kättesaadavus ja kaasavus

Eestis kasutavad Erasmus+ programmi täiskasvanuhariduse valdkonnas peamiselt avalikud asutused, avaliku sektori osalusega asutused[2] ja valitsusvälised organisatsioonid. Enamik osalevaid organisatsioone on väikesed, kuid paljud neist jõuavad siiski märkimisväärse hulga õppijate ja töötajateni. Neist suurem osa kavatseb programmis osalemist jätkata ja peab senist kogemust üldiselt positiivseks. Sellest hoolimata on endiselt takistuseks halduskoormus, töötajate vähesus, keeleoskus ning raskused sobivate partnerite leidmisel, eeskätt väiksemates ja vähem kogenud organisatsioonides.

Mõju organisatsiooni tasandil

[1] https://www.ria-ae.eu/

[2] Uuringus paluti osalejatel valida oma organisatsiooni tüüp. Üks valikuvõimalusi oli „avalik või avaliku sektori osalusega organisatsioon“.

Erasmus+ õpiränded ja koostööprojektid mõjutavad osalevaid organisatsioone pikka aega. KA2 koostööprojektide kaudu välja töötatud väljundid – õppekavad ja -materjalid, koolitusmoodulid – on ka pärast projektide lõppu endiselt aktiivselt kasutusel, kusjuures 70% organisatsioonidest märkis, et neid väljundeid kasutatakse laialdaselt. Asutused pööravad nüüd rohkem tähelepanu digioskustele, võrgustike loomisele ja kvaliteedi tagamisele. Kõige märkimisväärsem mõju avaldus siis, kui Erasmus+ oli osa pikaajalisest strateegiast, mitte ühekordne projekt (vt joonis 4.5).

Mõju töötajate tasandil

Erasmus+ on töötajate tasandil toonud selget kasu. Kõik vastajad leidsid, et nende töötajate rahvusvaheline pädevus on paranenud; 95% tõi esile pedagoogiliste ja didaktiliste oskuste paranemise ning 87% leidis, et töötajad suudavad nüüd pakkuda õppijatele paremini kohandatud õpivõimalusi. 92% osalejatest omandas või täiendas praeguse töö ja kutsealase arenguga seotud praktilisi oskusi. Osalejad hakkasid ka paremini mõistma Euroopa väärtusi ja mitmekesisust. Kõige suuremad edusammud tehti valdkondades, mis on otseselt seotud projekti teemadega, nagu digioskused ja uued õpetamismeetodid.

Mõju õppijate tasandil

KA1 õpiränne pakkus täiskasvanud õppijatele suurepäraseid kogemusi: 86% individuaalses õpirändes ja 95% rühmapõhises õpirändes täheldati et nad on tulemustega väga rahul. Mõlema õpirändevormi puhul kasvas õppijate enesekindlus. Nad seadsid endale selgemad isiklikud ja ametialased eesmärgid, parandasid keeleoskust ning suurendasid Euroopa kuuluvustunnet ja kodanikuteadlikkust. Samuti paranes nende keeleoskus. Tähelepanu väärib tõik, et üle 91% täiskasvanud õppijate õpirändes osalejatest on vähemate võimalustega. See näitab, et programmis saavad edukalt osaleda ka ebasoodsas olukorras olevad rühmad. Suur osakaal tuleneb peamiselt rühmapõhisest õpirändest.

KA2 juhtumiuuringud viitavad ülekantavate pädevuste tugevale arengule. Kõikide projektide raames paranesid õppijate suhtlus-, koostöö- ja eneseanalüüsioskused, kultuuridevaheline mõistmine ning praktiline probleemilahendusoskus. Lisaks konkreetse ainekava või tehniliste meetodite omandamisele õppisid nad teistega koos töötamist, mõtete väljendamist, aktiivset kuulamist, rühmade juhtimist või nendesse panustamist ja konstruktiivset reageerimist erinevatele seisukohtadele.

Projektid osutusid eriti tulemuslikuks just seal, kus individuaalsete oskuste arendamine oli seotud aktiivse osalusega rühmategevustes ja kogukonnaelus.

Täiskasvanuhariduse horisontaalset prioriteeti „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ käsitlevate Erasmus+ projektide tunnusjooned

Enamik organisatsioone pöörab sellele prioriteedile vähemalt mingil määral tähelepanu; vaid 19% ei tegele sellega üldse. Kõige levinum on kaudne käsitlemine (57%). 30% organisatsioonidest on ellu viinud vähemalt ühe projekti, mis on kõnealuse teemaga otseselt seotud. KA2 projektides oli see teema tegevuse keskmes märksa sagedamini kui KA1 projektides. Kõige levinumad horisontaalse prioriteediga seotud projekti eesmärgid KA1 ja KA2 raames olid Euroopa mõõtme tugevdamine (66%), ühiste väärtuste edendamine (62%) ja kriitilise mõtlemise soodustamine (48%). Kõige sagedamini olid sihtrühmaks täiskasvanuhariduse organisatsioonide töötajad (67%).

Erasmus+ mõju valdkonnas „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“

Erasmuse+ õpiränded ja koostööprojektid on selles prioriteetses valdkonnas selget positiivset mõju avaldanud. Organisatsioonid märkisid, et nende õppepakkumistes on kõige rohkem kasvanud kriitilise mõtlemise, Euroopa ühiste väärtuste ja demokraatliku teadlikkuse osakaal. Samuti on tihenenud koostöö kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Tuleb märkida, et enamikku neist projektidest ei oleks ilma Erasmus+ rahastuseta ellu viidud, mis näitab selgelt programmi lisaväärtust.

Organisatsioonid on nii KA1 kui ka KA2 raames oma õppepakkumistes pööranud liiga vähe tähelepanu kogukonnatasandi kodanikuühiskonna eesmärkidele, kaasatud on vähe haavatavaid rühmi ja õpiränne on peamiselt rühmapõhine ja lühiajaline.

TABEL 1. ÜLEVAADE SAAVUTUSTEST JA KITSASKOHTADEST

Saavutused	Kitsaskohad
• Toetatud Erasmus+ projektid hõlmavad laia valikut täiskasvanuhariduse organisatsioone, sealhulgas väikeseid organisatsioone, kellel õnnestub kaasata märkimisväärne hulk õppijaid ja töötajaid. • Enamik osalenud organisatsioonidest kavatseb Erasmus+ programmis osalemist jätkata ja peab oma kogemust üldiselt positiivseks. • KA2 projekti väljundeid kasutatakse aktiivselt ka pärast projekti lõppu, kusjuures 70% organisatsioonidest märkis, et kasutab neid laialdaselt. • Õpirännete käigus arendasid töötajad märkimisväärselt oma pedagoogilisi oskusi, rahvusvahelisi pädevusi ja Euroopa väärtuste mõistmist. • Nii individuaalsed kui rühmapõhine õpiränne pakkus kvaliteetseid ja rahuldustpakkuvaid kogemusi. • **KA1 täiskasvanute õpirändes osalejad muutusid enesekindlamaks, nende Euroopa kuuluvustunne tugevnes ja kodanikuteadlikkus suurenes.**	• Peamised osalejad on endiselt avalikud asutused ja valitsusvälised organisatsioonid, samas kui raamatukogud, kultuuripärandi organisatsioonid ja teised teenusepakkujad on mõlemas meetmes jätkuvalt alaesindatud. • Kui organisatsioonid käsitlevad Erasmus+ projekte pigem ühekordse kogemusena kui strateegilise vahendina, on sellest saadav kasu enamasti lühiajaline ja piirdub pigem üksikisikute tasandiga, selle asemel et tugevdada organisatsiooni tervikuna. • Täiskasvanud õppijate õpiränne on lühiajaline ja valdavalt rühmapõhine. Seni ei ole registreeritud ühtegi pikaajalist individuaalset õpirännet. Osalejad on valdavalt naised ja vanemaealised, mis tekitab küsimuse, kas teistel alaesindatud rühmadel esineb osalemist takistavaid tegureid, mida ei ole veel piisavalt uuritud. • Keelebarjääri peetakse üheks peamiseks osalemise takistuseks. • Haavatavad rühmad, näiteks sisserändajad, puuetega inimesed ja lapsevanemad, on kodanikuosalust ja demokraatlikke väärtusi käsitlevate projektide sihtrühmades alaesindatud (joonis 6.7). • Organisatsioonid on nii KA1 kui ka KA2 raames oma õppepakkumistes pööranud liiga vähe tähelepanu kogukonnatasandi kodanikuühiskonna

- Enamik organisatsioone tegeleb projekti käigus mingil viisil kodanikuosaluse ja demokraatlike väärtuste prioriteediga. Vaid 19% ei tegele sellega üldse.
- **Organisatsioonid on nii KA1 kui ka KA2 raames oma õppepakkumistes pööranud suuremat tähelepanu kriitilisele mõtlemisele ja Euroopa ühistele väärtustele ning tihendanud koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega.**
- Enamikku kodanikuosaluse projekte ei oleks ilma Erasmus+ rahastuseta ellu viidud, mis näitab selgelt programmi lisaväärtust.

eesmärkidele – vabatahtlikule tegevusele, kohalikule demokraatlikule osalusele ja avalikule dialoogile.

- Tajutav halduskoormus ja töötajate vähesus takistavad endiselt rohkemat osalemist, eriti väiksemates ja vähem kogenud organisatsioonides nii KA1 kui ka KA2 raames.
- Raskusi tekitab ka sobivate rahvusvaheliste partnerite leidmine nii KA1 kui ka KA2 puhul.
- Veebipõhise keeletoe toetus, mis on mõeldud üksnes pikaajalise individuaalse õpirände programmis osalejatele, jääb Eesti toetusesaajatele kättesaamatuks, kuna seni ei ole toimunud ühtegi pikaajalist individuaalset õpirännet.

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025)

Poliitika kujundamise soovitused

- julgustada organisatsioone Erasmus+ oma tegevusse lõimima;
- edendada kogukonna tasandi kodanikuühiskonna eesmärke ja jõuda alaesindatud sihtrühmadeni;
- toetada partnerlussuhete arendamist ja rahvusvahelist võrgustikutööd;
- lihtsustada väiksemate, esimest korda osalevate ja alaesindatud organisatsioonide liitumist Erasmus+ programmiga, pakkudes neile selgeid ja vajadustele kohandatud juhiseid ning ennetavat teavitustööd;
- tugineda rühmaviisilise õpirände senisele edule ebasoodsas olukorras olevate õppijate kaasamisel;
- tugevdada keeletuge kogu programmi ulatuses.

OSA B. SISSEJUHATUS

1. Sissejuhatus

1.1. Erasmus+ ja RIA-AE võrgustik

Euroopa Liit toetab Erasmus+ programmi kaudu täiskasvanuhariduses osalejate hariduslikku, kutsealast ja isiklikku arengut nii Euroopas kui ka mujal. Selleks on programmis mitu rahvusvahelist tegevussuunda: üksikisikute õpiränne (KA1), organisatsioonide ja asutuste vaheline koostöö (KA2) ning poliitika väljatöötamise ja poliitilise koostöö toetamine (KA3). KA1 ja KA2 raames viivad rahastusmeetmeid detsentraliseeritult ellu Erasmus+ riiklikud agentuurid. Erasmus+ mõju täiskasvanuhariduse õppijatele, töötajatele, õpetajatele, vabatahtlikele ja organisatsioonidele ei ole seni kuigi palju uuritud ei Eestis ega mujal Euroopas.

Seetõttu loodi 2022. aastal Erasmus+ rahastuse toel teaduspõhine riikidevaheline uurimisvõrgustik (RIA-AE), et algatada ja koordineerida uurimis- ja seiretegevusi. Selle eesmärk on edendada riikidevahelisi võrdlevaid uuringuid ning pakkuda seeläbi tõendeid, mis aitavad tugevdada täiskasvanuhariduse rahvusvahelise koostöö ja õpirändeprojektide mõju. Lisaks toetatakse Erasmus+ edasist arendamist ja kvaliteedi parandamist (vt missiooni lisa 1). Võrgustik on avatud ka uutele liikmetele. 2026. aasta alguse seisuga kuulusid sellesse 20 liikmesriigi ja Türgi riiklikud agentuurid.[3] Aastatel 2023–2024 korraldas RIA-AE võrgustik esimest korda koordineeritud riikidevahelise seireuuringu Erasmus+ mõju kohta täiskasvanuhariduses ning selle tulemusena valmisid mitu riiklikku aruannet ja ELi koondaruanne (esimene uuringuvoor)[4].

1.2. Teise uuringuvooru eesmärgid (2025–2026)

2025. ja 2026. aastal korraldatavas teises uuringuvoorus keskendutakse **lisaks programmi horisontaalsele prioriteedile „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“**. Euroopa poliitikas käsitletakse täiskasvanuharidust aktiivse kodanikuosaluse edendajana, eelkõige nende jaoks, kes on demokraatlikes protsessides alaesindatud või kes on formaalsest haridussüsteemist kõrvale jäänud. Sellele teemale keskendumine toetab RIA-AE laiemat eesmärki, milleks on täiskasvanuhariduse eeliste ja Erasmus+ panuse nähtavuse suurendamine demokraatlike ja sotsiaalselt sidusate ühiskondade ülesehitamisel. Nii toetab projekt kodanikuosaluse kui horisontaalse prioriteedi poliitilist tähtsust ning aitab märkimisväärselt parandada programmi kvaliteeti ja

[3] Austria, Belgia (Valloonia), Horvaatia, Küpros, Tšehhi, Eesti, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Iirimaa, Itaalia, Läti, Liechtenstein, Luksemburg, Madalmaad, Poola, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Hispaania, Türgi.

[4] Buiskool, B., Krichewsky-Wegener, L., ja Erckrath, M. (2024). *Transnational analysis of the impact of Erasmus+ on the Adult Education Sector: Comparative research report, first survey round 2024*. https://epale.ec.europa.eu/system/files/2025-08/EU%20synthesis%20report%20RIA-AE%20network_first%20survey%20round%202024_final.pdf#

võrdsust kogu Euroopas. Selles teemavaldkonnas juhindutakse järgmistest põhiküsimustest:

- Kui palju käsitletakse Erasmus+ projektides prioriteeti „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“?
- Millised organisatsioonid viivad ellu projekte, mis on otseselt seotud nimetatud prioriteediga?
- Milliseid tegevusi viiakse ellu selles teemavaldkonnas?
- Millised eesmärgid on seatud selle teemavaldkonna projektidele?
- Millistele täiskasvanud õppijate rühmadele on selle teemavaldkonna projektid mõeldud?
- Milline on Erasmus+ lisaväärtus selle teemavaldkonna projektide jaoks?
- Milline on selle teemavaldkonna Erasmus+ projektide mõju täiskasvanuhariduse õppepakkumistele?
- Milline on selle teemavaldkonna Erasmus+ projektide mõju töötajatele ja õppijatele?

1.3. Metoodika

Seireuuringu metoodika koosneb viiest standarditud uurimismoodulist, mida rakendatakse iga kahe aasta tagant kolmes uuringuvoorus (2023, 2025 ja 2027), võimaldades seeläbi mõju seireandmeid ajakohastada. Teise uuringuvooru lisati teemavaldkond koos konkreetsete küsimustega (peale korduvate küsimuste). Samuti viidi läbi kaks valikulist uurimismoodulit (A ja B), et uurida põhjalikumalt õpirände mõju täiskasvanuhariduse õppijatele.

Joonis 1.1. Teise uuringuvooru uurimismoodulite ülevaade

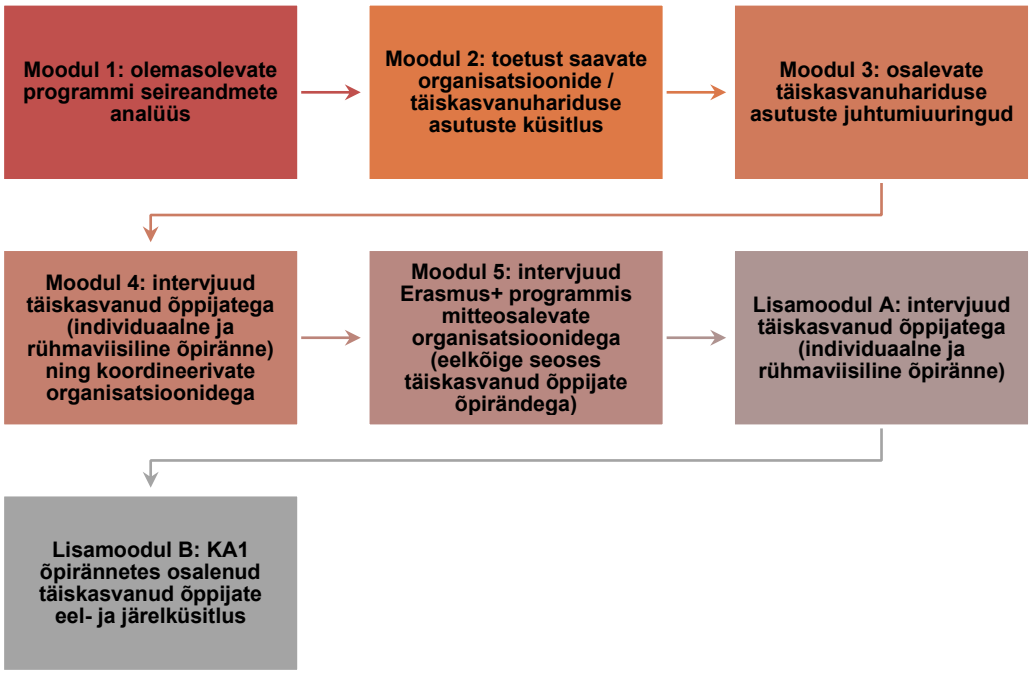

Selle teemavaldkonna kaasamine RIA-AE teise uuringuvooru nõudis kohandatud uurimisvahendeid ja analüütilisi raamistikke. Uuringud, intervjuud ja juhtumiuuringud kavandati selleks, et selgitada välja õppijate areng kodanikuväärtuste ja -aktiivsuse ning tajutava sotsiaalse kaasatuse valdkonnas. Lisaks korrati esimese uuringuvooru põhiküsimusi, et tagada kolme uuringuvooru võrreldavus.

Otsustati, et kõiki esimese uuringuvooru küsimusi – peamiselt neid, mis puudutasid edusammude näitajaid – ei korrata, sest pärast esimest uuringuvooru oli peamiste arengusuundade kindlakstegemiseks vähe aega. Need küsimused lisatakse uuesti kolmandasse, 2027.–2028. aastaks kavandatud uuringuvooru, et edusamme tõhusamalt mõõta.

Eesti esimeses uuringuvoorus ei osalenud. Teises uuringuvoorus viidi Eestis läbi järgmised uurimistegevused.

- **Moodul 1 (dokumendianalüüs).** See moodul sisaldab olemasolevate riiklike uuringute analüüsi Erasmus+ kohta täiskasvanuhariduses. Lisaks analüüsitakse Euroopa Komisjoni ja riikliku agentuuri andmeid, mis on kogutud rahastamisprotsesside ja seire käigus. Mooduli peamine eesmärk on analüüsida programmi kaasavust, kaardistada toetust saavad organisatsioonid ning hinnata, kuivõrd esindavad need täiskasvanuhariduse sektori mitmekesisust.
- **Moodul 2 (toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus).** See moodul sisaldab veebiküsitlust, mis viidi läbi kõikide nende organisatsioonide seas, kes on praeguse programmi perioodi raames ajavahemikul 2021–2024 viinud ellu ja lõpetanud vähemalt ühe KA1 või KA2 projekti. Moodul 2 on Erasmus+ mõju hindamise peamine uuringuvahend. Organisatsioonid, kes osalesid rohkem kui ühes projektis, said vaid ühe küsitluses osalemise kutse – tavaliselt edastati see viimase projekti koordinaatorile. Eestis saadeti küsitluses osalemise kutse 54 organisatsioonile ja 20 partnerorganisatsioonile. 54 koordineerivast organisatsioonist täitis küsitluse 39 (26 täielikult, 13 osaliselt). Partnerorganisatsioonidelt laekus 9 täidetud küsitlust (7 täielikult, 2 osaliselt). Osaliselt täidetud küsitlustest võeti arvesse need, milles oli vastatud vähemalt küsimustele 1–8; ülejäänud jäeti analüüsist välja. Eestis võeti arvesse 37 küsimustikule vastanud organisatsiooni esindaja vastust. Eespool mainitud organisatsioonidest 61,1% on ellu viinud vähemalt ühe KA1 projekti ja sama palju vastanuid vähemalt ühe KA2 projekti. 27,8% organisatsioonidest tegutses mõlema meetme raames. KA1 akrediteering oli 26%-l organisatsioonidest.
- **Moodul 3 (juhtumiuuringud).** See moodul koosneb viiest juhtumiuuringust, mis tehti organisatsioonides, mis on praeguse programmi raames koordineerinud vähemalt ühte Erasmus+ projekti. Juhtumiuuringutes keskenduti projektidele, mis käsitlevad prioriteeti *„Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“*. Need hõlmasid projektidokumentide uurimist ning intervjuusid projektijuhtide, töötajate ja õppijatega, mille tulemusel koostati juhtumiuuringute aruanded (vt lisa 4).
- **Moodul 5 (intervjuud mitteosalevate organisatsioonidega).** See moodul hõlmab intervjuusid viie organisatsiooniga, kes Erasmus+ programmis ei osalenud. Intervjuudega sooviti paremini mõista põhjuseid, mis takistavad programmis osalemist. Intervjuudes uuriti organisatsioonide võimalikku huvi Erasmus+ programmis osalemise vastu ning takistusi, millega organisatsioonid

ja nende sihtrühmad on kokku puutunud. Tulemuste põhjal töötati välja soovitused Erasmus+ tulevaste rahastusvõimaluste kohta.

OSA C. Erasmus+ üldine mõju

2. Lühiülevaade Eesti täiskasvanuhariduse sektorist

Selles peatükis kirjeldatakse Eesti täiskasvanuhariduse institutsioonilisi raamtingimusi, pakkujate struktuuri, täiskasvanuhariduses osalemist ja valdkonna poliitilisi prioriteete. Lisaks antakse ülevaade olemasolevatest uuringutest, milles käsitletakse Erasmus+ mõju Eesti täiskasvanuhariduse valdkonnas.

2.1. Institutsioonilised raamtingimused ja pakkujate struktuur

Järgnev ülevaade põhineb täiskasvanute koolituse seadusel[5]. Valdkonna eest vastutav minister moodustab täiskasvanuhariduse nõukogu, kehtestab määrusega täiendusõppe standardi ja määrab kvaliteedi tagamise korra. Haridus- ja Teadusministeerium teeb koolitusasutuste üle riiklikku ja haldusjärelevalvet, menetleb tegevusloa taotlusi ning võib raskete rikkumiste korral koolitustegevuse peatada või keelata[6].

Täiskasvanuhariduse nõukogu on nõuandev organ, kuhu kuuluvad asjaomaste ministeeriumide, koolitusasutuste, formaalharidusasutuste ning tööandjate ja töötajate organisatsioonide esindajaid. Kvaliteedi tagamine delegeeritakse ministri volitatud hindamisasutusele, mille juures tegutseb hindamisnõukogu, kes hindab koolitusprogrammide rühmi.

Vaikimisi katab kulud huvitatud pool. Riigieelarvest, kohalike omavalitsuste eelarvetest või välisabi kaudu antav riiklik rahastus on lubatud, tingimusel et koolitus vastab vajalikele nõuetele. Erandid kehtivad juhul, kui organisatsiooni enda töötajad koolitavad oma töötajaid või kui sobiv koolituspakkuja puudub.

Riiklik koolituse tellimise süsteem võimaldab ministeeriumidel tellida koolitust pakkujatelt, kusjuures riigi rahastatavad kohad on õppijatele tasuta, kui omaosalust ei ole määratud. Tellimused põhinevad riiklikel arengukavadel ja tööturu vajadustel.

Töötajatel on õigus saada aastas kuni 30 kalendripäeva õppepuhkust nii formaal- kui ka täiendusõppeks. Keskmine päevane õppepuhkusetasu katab 20 päeva formaalõppe või tööga seotud koolituse puhul ning formaalõppe lõpetamiseks on saadaval veel 15 päeva.

Mitteformaalse täiskasvanuhariduse pakkujana tegutsemiseks peab pakkuja esitama majandustegevusteate Eesti hariduse infosüsteemi või – kui seadus seda nõuab – omama tegevusluba. Abikõlblikud teenusepakkujad on eraõiguslikud juriidilised

[5] Täiskasvanute koolituse seadus (TäKS). (2015). Täiskasvanute koolituse seadus. Riigi Teataja RT I, 23.03.2015, 5; viimati muudetud RT I, 30.01.2025, 2. https://www.riigiteataja.ee/akt/130012025002

[6] Eesti Haridus- ja Teadusministeerium. (2025). Täiskasvanuhariduse arendamine – VÕTI. https://www.hm.ee/võti

isikud, avalik-õiguslikud juriidilised isikud, riigi ja kohalikud valitsusasutused ning füüsilisest isikust ettevõtjad.

Mikrokvalifikatsiooni suhtes kehtivad pakkujatele rangemad eeskirjad: ülikoolid ja kutseõppeasutused võivad seda pakkuda olemasoleva õppeõiguse raames; sellest väljaspool või muude pakkujate puhul on vaja tegevusluba.

Viimase aja kõige olulisema reformiga kehtestati mikrokvalifikatsioonide raamistik: mikrokvalifikatsioon on valideeritud teadmiste ja oskuste kogum, mis vastab tööturu või ühiskonna vajadustele ning mille maht on 5–30 ainepunkti, kusjuures üks ainepunkt vastab 26 tunnile õppija tööle.

2.2. Täiskasvanuhariduse poliitika

See lõik põhineb Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumi veebisaidil avaldatud programmi VÕTI tutvustusel[7]. Eestil on täiskasvanuhariduse valdkonnas mitu lahendust vajavat probleemi. Neljandikul tööealistest täiskasvanutest puudub kutsekvalifikatsioon ja umbes 10%-l puudub keskharidus – need rühmad seisavad silmitsi suurema tööpuuduse ja väiksema sissetulekuga. Üha rohkem muret teeb ka oskuste ja tööturu nõudluse ebakõla – 83%-l Eesti keskmise suurusega ettevõtetest on raskusi sobivate oskustega töötajate leidmisega.

Osalemine elukestvas õppes on ebaühtlane – vanemaealiste täiskasvanute, meeste, mitte-eestlaste ja madalama haridustasemega inimeste osalus on märkimisväärselt väiksem. Piirkondlikud erinevused on endiselt suured väljaspool Harju ja Tartu maakondi.

Demograafiline surve muudab olukorra veelgi keerulisemaks, kuna tööealine elanikkond kahaneb. Samal ajal on haridussüsteemil raske pidada sammu tööturu muutustega, sest kiiresti kasvavates sektorites on ümberõppevõimalusi liiga vähe. Ka digikirjaoskus on puudulik – peaaegu igal kolmandal täiskasvanul puuduvad põhilised digioskused. PIAAC tulemustest selgus, et igal viiendal täiskasvanul on madal kirjaoskuse tase.

Positiivne on see, et elukestvas õppes osalemine on kasvanud, tõustes 11,5%-lt 2014. aastal 23,3%-le 2024. aastal. Riiklik eesmärk on saavutada 25% aastaks 2035. Et jätkata kasvu ning vähendada osalust eri piirkondade ja vanuserühmade vahel, käivitaski Eesti programmi VÕTI (2021–2027).

Programmi eesmärk on muuta õppimine paindlikumaks ja kättesaadavamaks, aidates inimestel tööd ja õpinguid hõlpsamini ühendada. Üle 60 000 inimese on osalenud riigi poolt rahaliselt toetatud koolitustel, kus omandatakse eriala-, digi- ja roheoskusi. VÕTI raames on oluline reform mikrokvalifikatsiooni õppe kasutuselevõtt. Varasemaid õpinguid ja töökogemust saab ametlikult tunnustada ka VÕTA-süsteemi kaudu, et inimesed ei peaks formaalharidusse astudes alustama nullist.

Kvaliteet on samuti prioriteet. Kuna igal aastal korraldab ligikaudu 1200 koolituspakkujat 85 000 kursust, töötatakse välja uut kvaliteedihindamise raamistikku, et õppijad ja rahastajad usaldaksid koolitusstandardeid rohkem. Iga-aastased teavituskampaaniad ja täiskasvanud õppijate nädal edendavad kogu riigi elukestva õppe kultuuri veelgi.

[7] Eesti Haridus- ja Teadusministeerium. (2025). Täiskasvanuhariduse arendamine – VÕTI https://www.hm.ee/võti

2.3. Olemasolevad uuringud Erasmus+ mõju kohta täiskasvanuhariduse sektorile

Leidus vaid üks uuring, milles käsitleti Erasmus+ programmi mõju täiskasvanuhariduse valdkonnas. See hõlmab kahte programmi perioodi: 2014–2020 ja 2021–2027. Selle uuringu näol oli tegemist programmi vahehindamisega, millest viimane vahehindamine tehti aga 2024. aastal ja kätkeb ainult selle perioodi esimest kolme aastat (2021–2023), mistõttu on järeldused praeguse programmiperioodi kohta esialgsed.

Kasutatud meetodid:

- dokumendianalüüs;
- projektide kvantitatiivsed andmed;
- üksik- ja rühmaintervjuud;
- fookusrühma intervjuud ja valideerimisseminar;

Täiskasvanuharidust käsitletakse nelja valdkondliku prioriteedi raames. Kesksel kohal on juurdepääs ja osalemine – see teema saab haridussektorite seas järjepidevalt kõige väiksema eelarveosa (5–6%). Koostööprojektide taotluste kvaliteet on haridussektoris madalaim, 55% neist jääb kvaliteedikünnisest allapoole. Teadlikkus ja sihtrühmani jõudmine tähendavad konkreetseid proovikive: taotlejad ei teadnud, et abikõlblike täiskasvanud õppijate määratlust laiendati. Samas ei olnud mõned potentsiaalsed sihtrühmad, nagu raamatukogud, programmi pakutavatest võimalustest veel täiel määral kasu saanud. Vähemate võimalustega osalejate kaasamist tehakse haridussektorites vähe. Seejuures aruandes märgitakse, et sarnast teadmatust olemasolevatest toetusmeetmetest esineb tõenäoliselt ka täiskasvanuhariduses. Keeleoskus ja keskkonnasäästlik reisimine on samuti valdkonna osa, kuna keelebarjäär on vanemate osalejate suurim takistus ja Eesti asukoht muudab kestliku reisimise nõuded ebaproportsionaalselt koormavaks.

Programmi väärtustatakse täiskasvanuhariduses kõrgelt, rahulolu on suur, õpiränne hulk kasvab ning väliseksperdide kutsumist Eesti asutustesse peetakse eriti oluliseks, arvestades puudulikke kodumaiseid oskusi. Siiski seisab sektor silmitsi püsiprobleemidega. Üld- ja täiskasvanuhariduse rahastuse taotlejatel on kõige nõrgemad projektikirjutamise oskused, mis kajastuvad ka nende võrdlemisi kehvas KA2 taotluste kvaliteedis.

150-eurone keeleõppetoetus on mõeldud ainult pikaajalise individuaalse õpirände jaoks – tegevustüüp, mida Eestis veel ei kasutata. See tähendab, et keeleõppetoetus jääb täiskasvanud õpirändes osalejatele tegelikult kättesaamatuks. Eelarve on teiste sektoritega võrreldes endiselt kõige väiksem.

Aruandes jõutakse järeldusele, et programm on täiskasvanuhariduse jaoks asendamatu, kuna samaväärseid võimalusi ei oleks võimalik riiklikul tasandil rahastada. Sellises laiaulatuslikus ja mitmekesises valdkonnas on aga vaja ennetavamat ja sihipärasemat teavitustööd prioriteetsete sihtrühmade seas, selle asemel et tugineda Erasmus+ üldisele tuntusele.

Kõige asjakohasemad on järgmised kaks soovitust. Tuleb vähendada halduskoormust, eelkõige väiksemate asutuste ja vähemate võimalustega osalejate jaoks. Tuleb parandada tagasiside andmist ja seiret, sest praegused andmed ei võimalda teha usaldusväärseid järeldusi täiskasvanuhariduse mõju kohta.

3. Erasmus+ kättesaadavus ja kaasavus

3.1. Sissejuhatus

Kaasamine ja mitmekesisus on Erasmus+ üks prioriteete. Programmi kõigis tegevustes püütakse edendada võrdseid võimalusi ja juurdepääsu, kaasatust, mitmekesisust ning õiglust.[8] Seetõttu on rahastamine suunatud nii organisatsioonidele kui ka ebasoodsas olukorras õppijatele, kes muidu rahvusvahelistumisega seotud tegevustes tõenäoliselt ei osaleks. Selles peatükis käsitletakse nii 2021.–2024. aastal Erasmus+ programmis osalenud organisatsioonide omadusi kui ka nende täiskasvanud õppijate omadusi, kes on saanud kasu KA2 raames välja töötatud väljunditest ja/või osalevad KA1 õpirändetegevustes. Nende põhjal saab teha järeldusi Erasmus+ kättesaadavuse ja kaasavuse kohta Eesti täiskasvanuhariduses.

3.2. Erasmus+ programmis osalevad organisatsioonid

3.2.1. Toetust saavate organisatsioonide tüüp

Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuuri andmetel olid KA1 täiskasvanuhariduse projektides osalevate **koordineerivate organisatsioonide** seas Eestis kõige levinumad **muuseumid ja üldharidusasutused**. Mõlemad moodustasid kõigist osalevatest organisatsioonidest 17% (N = 53). Neile järgnesid **koolitusorganisatsioonid** (15%), **katusorganisatsioonid** (11%) **ning sotsiaalsektori ja muud tüüpi organisatsioonid** (kumbki 9%). Väljaspool formaalharidussüsteemi tegutsevad organisatsioonid moodustasid osalejatest 6%. Kogukonnaühingud, raamatukogud, spordiorganisatsioonid ja mitteametlikud koolitusorganisatsioonid moodustasid igaüks 4%. Kuigi muuseumid ja üldharidusasutused on KA1 raames hästi esindatud, on teised Eesti täiskasvanuhariduse sektoris tegutsevad pakkujad, nagu raamatukogud ja sotsiaalvaldkonna organisatsioonid, alaesindatud. See suundumus kajastab tõenäoliselt peatükis 3.3 kirjeldatud takistusi, sealhulgas halduskoormust ja pühendunud projektitöötajate puudumist. Õpirände meetmes osalevate organisatsioonitüüpide täielik jaotus on esitatud joonisel 3.1.

[8] Euroopa Komisjon. (12.11.2025). Erasmus+ programmijuhend. Lehekülg 7. https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2025-11/programme-guide-2026_en.pdf

Joonis 3.1. KA1 projektides osalenud organisatsioonide tüübid, N = 53

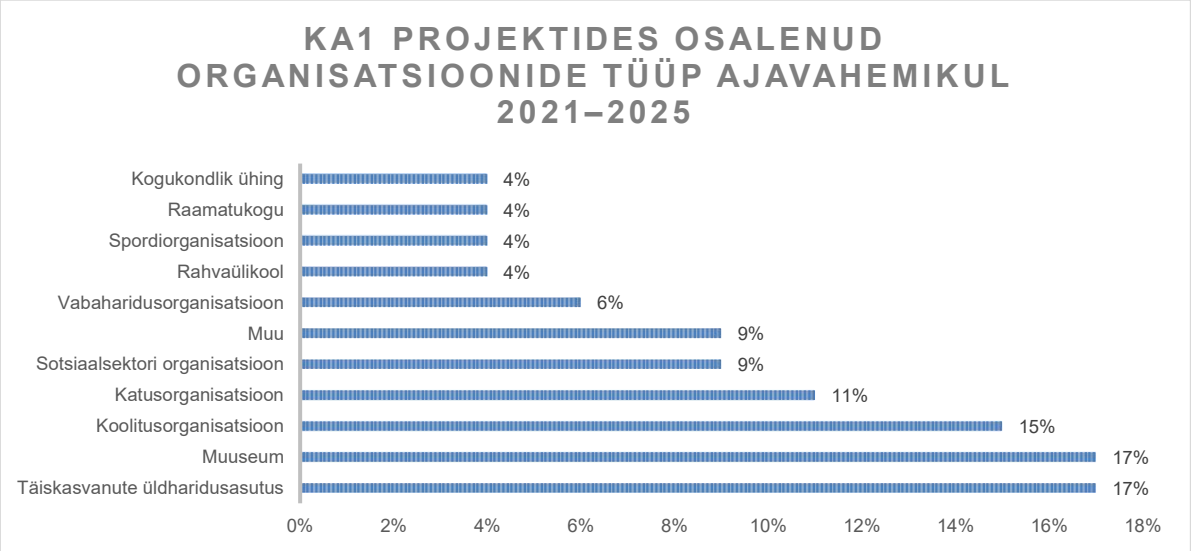

Allikas: Eesti Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuur

KA2 projekte koordineerivate organisatsioonide ja riiklike partnerite seas oli kõige rohkem **koolitusasutusi ning muud tüüpi organisatsioone** (kool, puuetega inimeste sihtasutus, raamatukogu jne). Kumbki moodustas KA2 projektides osalenutest 24% (N = 38). Neile järgnesid **esindusorganisatsioonid** (13%) ja kõrgkoolid (11%). Rahvusvahelise koostöö organisatsioonide osakaal oli 8%, sotsiaalvaldkonna organisatsioonide, riigiasutuste, muuseumide ja kutseõppeasutuste osakaal oli igaühe puhul 5%. Täielik jaotus on esitatud joonisel 3.2.

Joonis 3.2. KA2 projektides osalenud organisatsioonide tüübid, N = 38

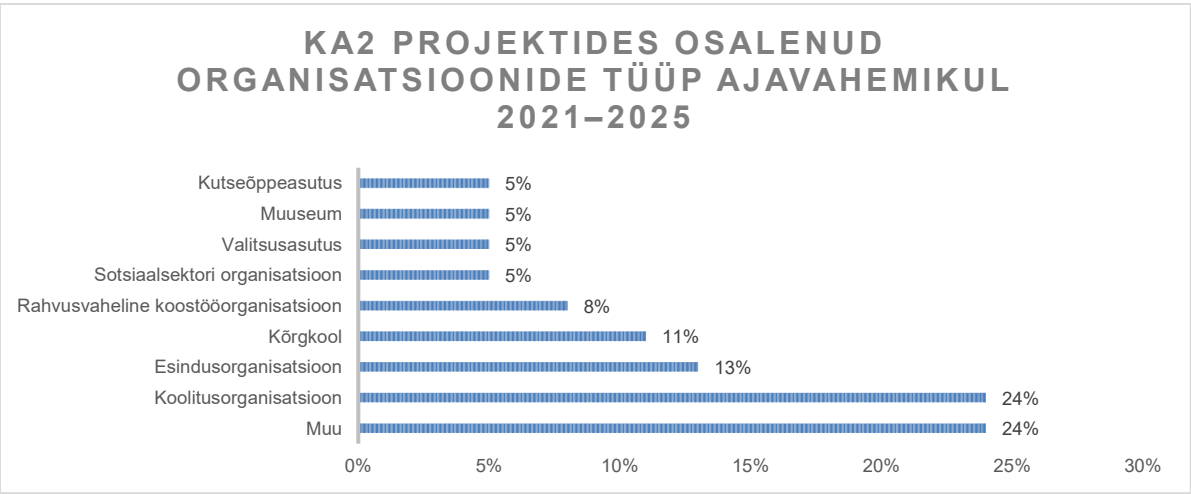

Allikas: Eesti Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuur

Veebiküsitlus annab üksikasjalikuma ülevaate toetust saavate organisatsioonide õiguslikust seisundist, nagu nähtub jooniselt 3.3. 10 organisatsiooni hulgas, kes viisid ellu nii KA1 kui ka KA2 projekte, oli kõige rohkem valitsusväliseid organisatsioone, ühinguid ja sihtasutusi (40%) ning avalikke või avaliku sektori osalusega haridusasutusi (30%). Nende 12 organisatsiooni seas, kes viisid ellu ainult KA2 projekte, olid need kaks organisatsioonitüüpi võrdselt esindatud, moodustades kumbki 42%. 12 organisatsiooni hulgas, kes viisid ellu ainult KA1 projekte, oli endiselt

kõige rohkem avalikke asutusi (33%), kuid jaotus oli laiem: erasektori haridusasutused ja eraettevõtted moodustasid kumbki 25% ning valitsusvälised organisatsioonid moodustasid 8%. Ülejäänud organisatsioonid olid sihtasutused, välja arvatud üks avalik asutus. Kuna organisatsioonitüüpide nimetusi sageli ei tõlgita, ei teadnud vastajad, kuidas vastavat kategooriat inglise keeles nimetatakse.

Joonis 3.3. Toetust saanud organisatsioonide õiguslik seisund, N (KA1) = 12, N (KA2) = 12, N (KA1 ja KA2) = 10

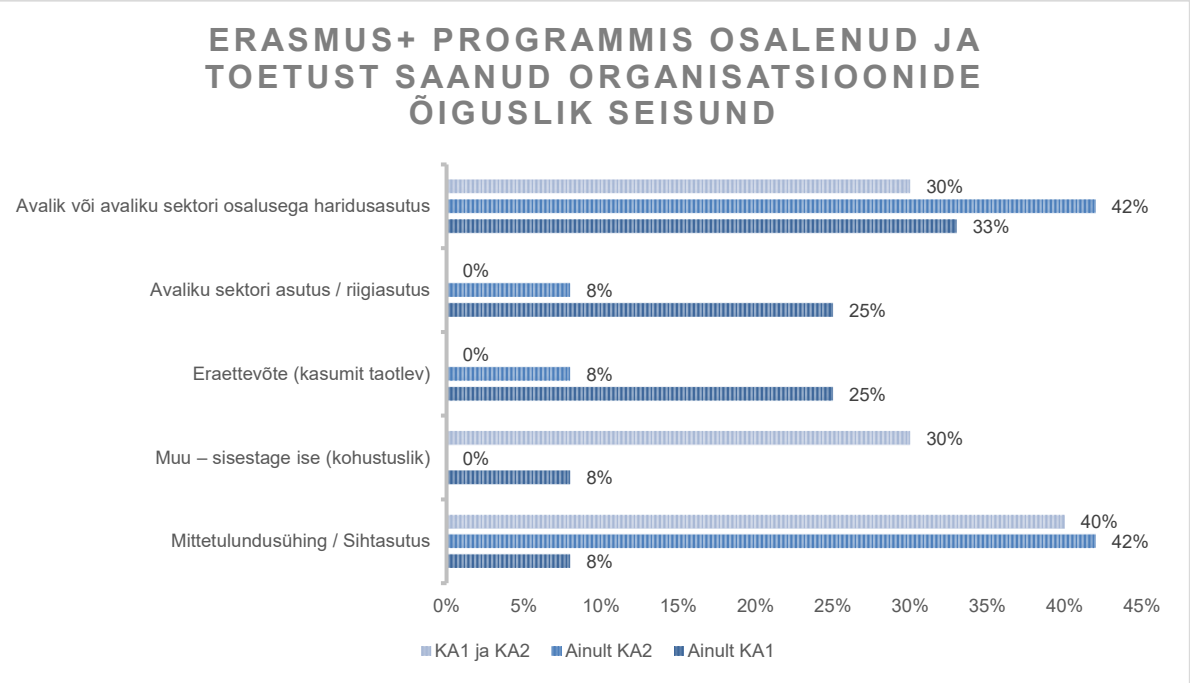

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Vastajatel paluti ka märkida, millises sektoris nad peamiselt tegutsevad. Vastuste jaotus on esitatud joonisel 3.4. Kõigis kolmes rühmas oli peamine valdkond **täiskasvanuharidus**: Täiskasvanuharidust nimetas oma peamiseks tegevusvaldkonnaks **50% nii KA1 kui ka KA2 projektides osalevatest organisatsioonidest**, 42% ainult KA1 projektides osalevatest organisatsioonidest ja 33% ainult KA2 projektides osalevatest organisatsioonidest. Muude sektorite hulka kuulusid kutseharidus ja -õpe, kunst ja kultuur ning kõrgharidus. Kõikide osakaal jäi olenevalt rühmast vahemikku 8–20%. Mõlemas meetmes osalevate organisatsioonide osakaal oli veidi suurem **kõrghariduse** (20%) ja muude sektorite (17%) puhul. Noorte, sotsiaalhoolekande ning teadus- ja kodanikuühiskonna valdkonnad olid kõigis rühmades marginaalsed. Kuna iga rühma valim on väike (10–12 vastajat), tuleb rühmade erinevusi tõlgendada ettevaatusega.

Joonis 3.4. Sektorid, kus toetust saavad organisatsioonid peamiselt tegutsevad, N (KA1) = 12, N (KA2) = 12, N (KA1 ja KA2) = 10

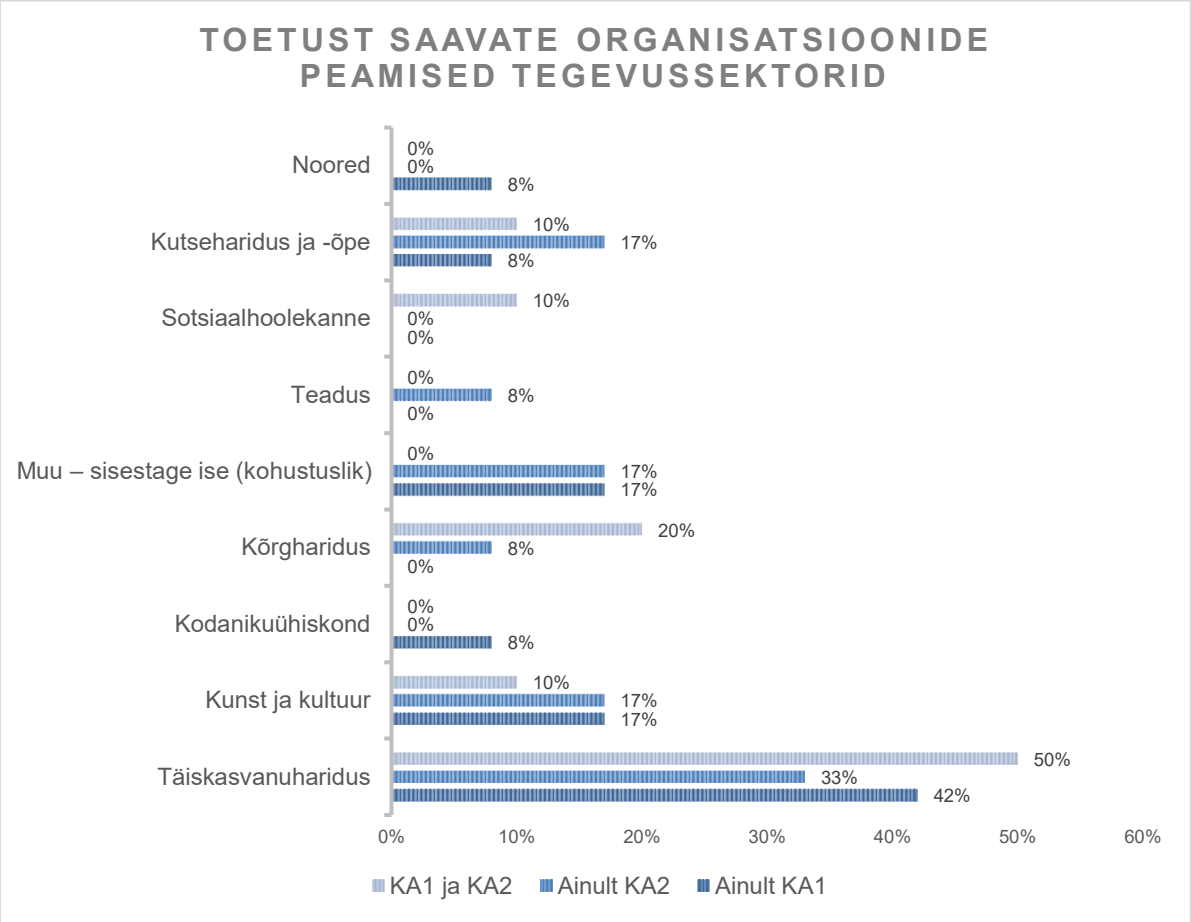

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

3.2.2. Osalevate organisatsioonide suurus (KA1 ja KA2)

Selles peatükis kirjeldatakse organisatsioone, kes osalesid Eesti Erasmus+ täiskasvanuhariduses aastatel 2021–2024. Andmed põhinevad siinse uuringu veebiküsitlusel (N = 37). Küsimusele varasema Erasmus+ programmis osalemise kohta vastas 36 osalejat: 12 olid osalenud ainult KA1 projektides, 12 KA2 projektides, 10 mõlema meetme projektides ja 2 ei olnud osalenud kummaski. Allpool esitatud järeldused kajastavad üksnes selle vastajarühma kogemusi ega esinda kõiki toetusesaajaid.

Vastajatelt küsiti, mitu töötajat on nende organisatsioonis ja mitu täiskasvanud õppijat osales 2024. aastal nende organisatsiooni pakutud õppetegevustes. Tulemused annavad ülevaate Erasmus+ programmis tegutsevate organisatsioonide üldisest ulatusest ja mõjust, kuigi need kajastavad pigem organisatsioonide üldist tegevust kui programmis osalemist.

Umbes 40% vastanud organisatsioonidest on väikesed, kuni viie töötajaga. Ligikaudu veerand on keskmise suurusega (11–50 töötajat) ja teise veerandi moodustavad suuremad organisatsioonid, kus on üle 100 töötaja (joonis 3.5).

Joonis 3.5. Organisatsioonide töötajate arv, N = 37

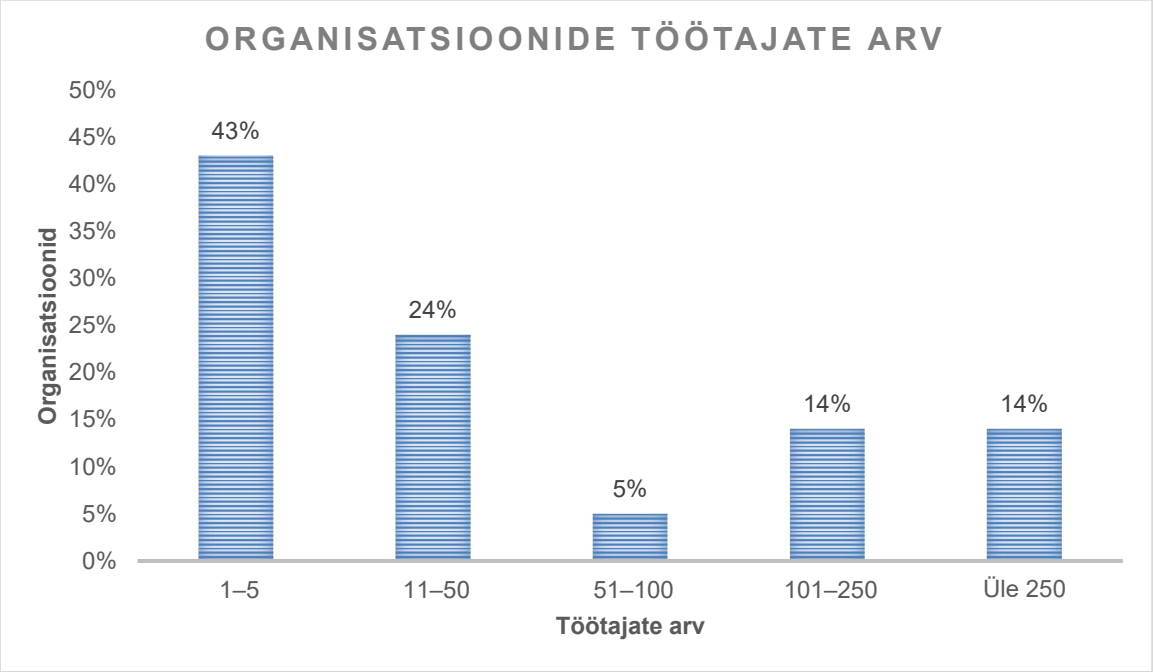

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Hoolimata väikeste organisatsioonide ülekaalust kinnitas suur osa neist, et jõuab suure hulga õppijateni. Umbes 40% vastanutest märkis, et 2024. aastal osales nende õppetegevuses üle 250 täiskasvanud õppija, ja viiendik teatas, et õppijaid oli 101–250. Üks kolmandik vastanutest märkis, et nende õppetegevustes osales 1–100 õppijat, ja ühe vastaja tegevustes ei osalenud ühtegi täiskasvanud õppijat (joonis 3.6).

Joonis 3.6. Täiskasvanud õppijate arv, N = 37

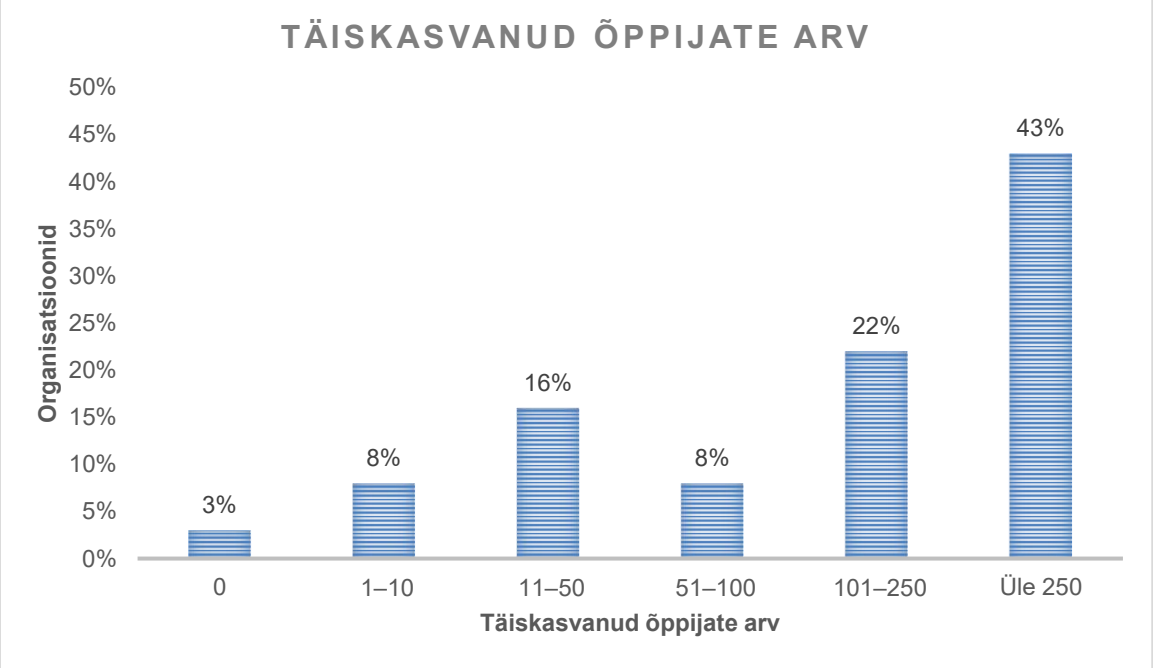

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

3.2.3. Projektide hulk ja rollide mitmekesisus

Vastanud organisatsioonid teatasid, et nad on osalenud rohkem KA1 projektides kui KA2 projektides. KA1 osalejate seas (N = 20) oli üle viiendiku osalenud viies või enamas projektis ja veerand oli osalenud vaid ühes projektis. KA2 osalejate seas (N = 22) olid pooled osalenud ühes projektis ja 14% viies või enamas projektis (joonis 3.7).

Joonis 3.7. Projektide arv, milles organisatsioonid on osalenud, N (KA1) = 20, N (KA2) = 22

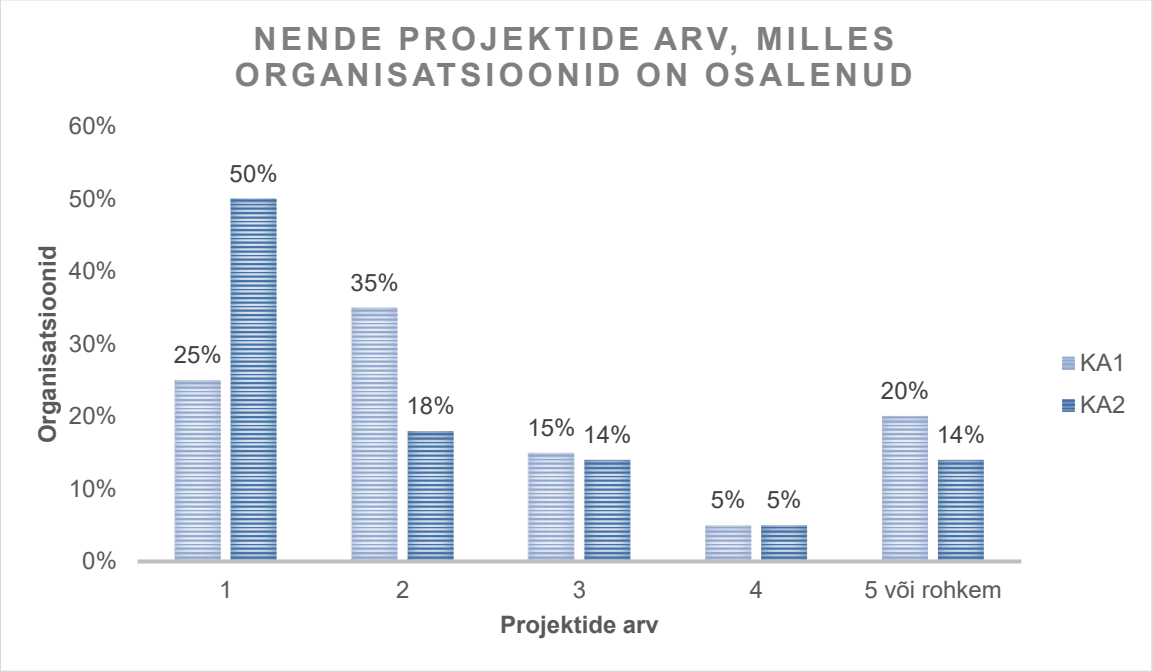

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

24st KA2 projektides osalenud vastajatest enamik (58%) on täitnud nii koordinaatori kui ka partneri rolli.

Rahvusvahelistumisega seotud tegevuste üldjaotuses (N = 36) jagunesid vastajad võrdselt: 35% oli keskendunud ainult KA1-le, 35% KA2-le ja 29% oli osalenud mõlemas.

3.3. Erasmus+ programmis osalemise takistused

Enne konkreetsete takistuste kirjeldamist tuleb märkida, et paljud osalejad ei toonud esile ühtegi olulist osalemist takistavat tegurit ning üldine suhtumine oli positiivne. Enamik väljendas soovi programmis osalemist jätkata ja leidis, et kogetud raskused olid ületatavad. Sellest hoolimata ilmnesid nii küsitluse kui ka intervjuude käigus korduvad takistused, mida käsitletakse allpool.

3.3.1. KA1 ja KA2 üldised takistused

Intervjuude põhjal ilmnes, et **organisatsioonid seostavad Erasmus+ programmiga sageli samu takistusi, mida nad seostavad üldiselt suuremahulise, eriti ELi toetusrahastamisega**, isegi kui neil puudub programmiga otsene kogemus. Organisatsioonidel, kellel on olnud raskusi toetuste taotlemise või projektide elluviimisega, kipuvad neid kitsaskohti seostama kogu Erasmus+ programmiga, isegi kui nad ei mäleta enam konkreetse programmi nime.

Samas on mõnel organisatsioonil olnud Erasmus+ rahastamisvõimaluste uurimisel **negatiivseid kogemusi, mis on vähendanud nende edasist huvi programmi vastu**. Kuigi need kogemused on väga erinevad, kipuvad organisatsioonid nende põhjal tegema järeldusi kogu programmi kohta.

Näiteks ei vastanud nende projektid mitme programmi rahastustingimustele, toetussummad tundusid juhtpartnerina haldamiseks liiga suured, konkreetse aasta taotlustähtajast saadi teada liiga hilja või Euroopa Solidaarsuskorpuse projektipartnereid peeti liiga kogenematuks, et nad saaksid organisatsiooni tegevusse sisuliselt panustada. Viimasel juhul ei olnud negatiivne mulje tingimata seotud Erasmus+ rahastamisega, kuid mõjutas siiski suhtumist Erasmus+ brändi laiemalt.

Allpool on esitatud peamised takistused, mis selgusid küsitluste tulemuste ja intervjuude põhjal.

Halduskoormus ja keerukus. Taotluste ja aruannete hulk valmistas sageli muret. Taotlejate arvates oli üldiselt programmis raske orienteeruda, osaliselt seetõttu, et riikliku agentuuri juhistes kasutatakse spetsiifilisi termineid, mida uued osalejad alati ei tunne. Praeguste toetusesaajate jaoks suurendasid aruandluskohustused tajutavat koormust veelgi.

„See on ehk laiem ja keerulisem teema, kuid enne ja pärast projekti tuleb täita palju nõudeid. Asi on ka usalduses: vahest võiks meid rohkem usaldada. Mõistan, miks need nõuded on kehtestatud, aga kui eesmärk on muuta protsess julgustavamaks, et me uuesti prooviksime, tasuks üle vaadata, millised nõuded on päriselt vajalikud.“
— intervjueeritud muuseumiesindaja

Töötajate vähesus ja piiratud aeg. Paljudes organisatsioonides on vähe töötajaid ja palju konkureerivaid ülesandeid, mistõttu on projektiülesandeid raske igapäevatöösse mahutada. Mõnel juhul peavad töötajad mitut ametikohta, mis piirab nende võimalusi osaleda Erasmus+ tegevustes.

„Peamine probleem ei ole selles, et teema poleks oluline, vaid selles, kas teave jõuab meieni õigel ajal ning kas meil on aega ja vahendeid sellega tegeleda ja seda hallata. Väikese meeskonna jaoks on see peamine praktiline takistus. Ideeliselt on kõik väga oluline ja vajalik, kuid küsimus on selle elluviimises.“

— intervjueeritud muuseumiesindaja

Ebapiisav keeleoskus. Oluliseks takistuseks peeti inglise keele oskuse puudumist, eriti vanemate töötajate ja koolitajate seas. See piirab nii üksikisikute osalemist kui ka programmi käigus omandatud teadmiste levitamist. Üks osalemist takistavaid tegureid oli ka osalejate hirm võõrkeele kasutamise ees.

Raskused sobivate partnerite leidmisel. Seda takistust mainisid nii uued kui ka kogenud osalejad. Esmataotlejatel on enamasti raske leida potentsiaalseid partnereid; kogenumatel taotlejatel on keeruline leida usaldusväärseid ja pühendunud partnereid suuremahuliste projektide jaoks. Probleemi süvendab veelgi teatavate organisatsioonitüüpide – näiteks kultuuripärandi organisatsioonide – alaesindatus partnerite andmebaasides.

„Umbes kaks aastat tagasi tegelesin üsna põhjalikult ühe noortekeskusega seotud väikesemahulise Erasmuse projekti ideega, kuid see jäi ellu viimata, sest meil ei

õnnestunud projekti kujundada viisil, mis oleks sobinud mõlemale poolele. Samuti oli keeruline luua kontakte välismaiste noorteorganisatsioonide ja muuseumidega. Partnerite otsimise platvormide kasutamine tundus ebamugav ja isegi kui midagi leidsin, olid projektidel juba partnerid olemas või otsiti spetsiifilisi profiile, mis meile ei sobinud."

— intervjueeritud muuseumiesindaja

Rahalised piirangud. Eriti suuri raskusi kogevad organisatsioonid, kellel puuduvad tugev rahaline tagala ja projektijuhtimisele pühendunud palgalised töötajad. Nad märkisid, et projektijuhtimise ja koordineerimisega seotud kulud moodustavad sageli märkimisväärse osa töökoormusest, kuid programmi rahastus ei kata neid alati. Seetõttu jäävad tegelikud osalemiskulud organisatsiooni enda kanda. Kuna rahastamise tingimused on vahepeal muutunud, võib see hinnang põhineda varasematel tingimustel.

„Esimene takistus on rahaline: kas see toob tööandjale kaasa kohustusi ja kas muuseum suudab nendega seotud kulud katta."

— intervjueeritud muuseumiesindaja

Esmakordse osalemise keerukus ja vastutus. Uutele osalejatele on kõige raskem esimese taotluse koostamine ja süsteemist arusaamine. Vastajad märkisid, et aja jooksul muutub protsess enamasti lihtsamaks, mis viitab sellele, et algusfaas on määrava tähtsusega ning just siis võib sihipärasest toest olla kõige rohkem abi.

„Projekti maht on väga suur, eriti meie jaoks. Eesti on väike riik ning kui soovime koos välispartneriga mõnda katseprojekti ellu viia, eelistaksime alustada väiksemalt, mitte hakata kohe tegelema suuremahulise rahastusprojektiga. Meil oli mõttes umbes 20 000 euro suurune projekt, kuid sellises mahus ei paistnud olevat sobivat rahastusmeedet. See on kindlasti olnud üheks takistuseks."

— intervjueeritud muuseumiesindaja

Rahastamisotsuste ajastus. Rahastamisotsused edastatakse varem kindlaksmääratud ajakava järgi, kuid aeg taotluse esitamise ja otsuse tegemise vahel võib organisatsioonidele siiski raskusi valmistada. Selleks ajaks, kui otsus teatavaks tehakse, võivad organisatsioonid olla juba pidanud tegema programmide, töötajate või ajakavaga seotud otsuseid. See võib raskendada ELi rahastamise kooskõlastamist nende planeerimistsüklitega ja vähendada nende valmisolekut korraldada tegevusi Erasmus+ toetuse raames.

„Üks nende taotlustega seotud suur probleem on pikk otsustamisaeg. Näituse- ja ürituseprogrammide planeerimisel peame tavaliselt juba varakult teadma, kas rahastus on olemas. Riiklike rahastajate puhul korraldatakse aastas mitu konkurssi ja nii saame oma tegevust nende järgi planeerida, kuid Euroopa Liidu rahastamise puhul on tsükkel palju pikem. Ühel juhul, mis ei olnud seotud Erasmus+ programmiga, esitasime taotluse oktoobri alguses, kuid saime vastuse alles märtsis, ehkki taotlusega seotud näitus avati juba järgmisel päeval. Isegi kui rahastamistaotlus heaks kiidetakse, saaksime programmi alustada alles mitu kuud hiljem. Selles mõttes ei vasta rahastamistsükkel enam organisatsioonide töötempole."

— *intervjueeritud muuseumiesindaja*

Keerukad Erasmus+ digiplatvormid. Mõni organisatsioon leidis, et Erasmus+ taotluste esitamiseks, projektijuhtimiseks ja aruandluseks kasutatavaid veebiplatvorme on keeruline kasutada.

„Eestis oleme harjunud suurepäraste IT-süsteemidega. ELi taotlusplatvormid erinevad neist palju ja nende kasutusloogika ei ole alati selge ega kasutajasõbralik. Ma ei tea, kelle vajaduste järgi on need süsteemid välja töötatud."

— *intervjueeritud muuseumiesindaja*

3.3.2. Täiskasvanud õppijate õpirände elluviimise takistused

Küsimusele „Millised tegurid võivad takistada täiskasvanud õppijate õpirände kavandamist tulevases KA1 projektis?" antud vastuste põhjal eristus kaks peamist takistuste rühma. **Sellele küsimusele vastas vaid 9 organisatsiooni**.

Esiteks kahtles mõni organisatsioon, **kas õpirände tegevused sobivad** nende tööga. Mõni väitis, et õpiränne **ei kuulu nende põhitegevuste hulka**, teised **ei olnud kindlad, kuidas see aitaks nende eesmärke saavutada**. Asjaolu, et osa vastajaid eelistab KA2 koostööprojekte KA1 õpirändele, viitab sellele, et nad peavad **koostööprojekte oma vajaduste seisukohast asjakohasemaks**[9].

„Kui ma seda veebisaiti varem vaatasin, tundus mulle, et seal on nii palju teavet ja erinevaid projektivõimalusi, et oli raske aru saada, milline neist sobiks meie muuseumile ja meie teemaga kõige paremini. Kui mõne meetme kohta lähemalt lugeda, tundub esialgu, et see võiks sobida, kuid lõpuks selgub, et päris hästi see siiski ei sobi."

— *intervjueeritud muuseumiesindaja*

Teiseks **takistavad organisatsioonide arengut praktilised ja töötajate vähesusega seotud probleemid**. **Kogemuste puudumine õpirändetegevuste korraldamisel või nendes osalemisel** tekitab ebakindlust ning töötajate vahetumine ja muud kohustused jätavad uute algatuste jaoks vähe ruumi. Lisaks mainiti **projektijuhtimisest tingitud läbipõlemist**. Peamised takistused näivad olevat seotud pigem selge strateegia, kogemuse ja olemasoleva suutlikkuse kui rahaliste küsimustega.

„Projektitaotluse koostamiseks peab keegi selleks aega leidma oma põhitöö kõrvalt. Asi ei piirdu ainult taotluse koostamisega – kogu tegevus tuleb üksikasjalikult kavandada ja hiljem tuleb koostada ka aruanded. Meile on oluline, et see ei tähendaks lihtsalt välismaale minekut, vaid annaks ka sisulist kasu: kas külastatavas muuseumis töötavad inimesed, kelle ametikohad on meie omadega võrreldavad, kas seal leidub pädevaid vestluspartnereid ning kas nad on valmis meiega asjakohast teavet jagama."

[9] Intervjuudest selgus, et osalemisest loobunud organisatsioonid eelistavad tulevikus selgelt õpirändeprojekte, sest neid peetakse väikeste meeskondade jaoks paremini hallatavaks, konkreetsemaks ja kiiremini tulemusi andvaks kui suuri koostööprojekte.

— *intervjueeritud muuseumiesindaja*

3.3.3. Osalemisest loobunud organisatsioonide (muuseumide) takistused

Intervjuudes seitsme Eesti muuseumispetsialistiga, kellest ühelgi polnud vahetut Erasmus+ kogemust, toodi esile takistused, mis põhinesid suuresti nende kogemustel teiste ELi rahastatavate programmidega.

„Kõige rohkem teeb muret töötajate ajapuudus. Tuleb leida sobivad töötajad, kellega koostööd teha, ning piisavalt aega kogu tegevuse korraldamiseks ja juhtimiseks. Minu arvates on see kõige keerulisem osa. Meie kolleegid on osalenud aktiivselt programmi „Euroopa horisont“ projektis ning selle põhjal oleme näinud, kui suureks võib hallatav maht kujuneda. Halduskoormus on märkimisväärne.”

— *intervjueeritud muuseumiesindaja*

Kõige suuremad takistused olid pühendunud projektitöötajate puudumine, halduskoormus, muuseumide raskused asjakohaste meetmete kindlakstegemisel, ELi taotlusplatvormide kehv kasutatavus ja rahastamistsükli pikkus.

„Meil on kogu aeg palju tööd ja kui teave mulle otse postkasti ei jõua, pole mul lihtsalt aega seda ise otsida. Mõneti on see minu enda süü, kuid teavet ja tööd on palju. Siiani olen vaid mõelnud, et võiks midagi ette võtta, kuid konkreetsete sammudeni ei ole veel jõudnud.”

— *intervjueeritud muuseumiesindaja*

„Arvasin, et täiskasvanute õpirändesse saab kandideerida kaks korda aastas, aga tegelikult saab seda teha vaid üks kord. Järgmine tähtaeg on veebruaris. Muuseumidele tuleks õpirändega seotud teavet jagada varem, võib-olla juba oktoobris. Kui mul on ettevalmistuseks vaid üks kuu, et leida vastuvõttev organisatsioon, arutada osakonnaga läbi eesmärgid ja leppida kokku sobiv õpiränne aeg, on seda töökorralduse seisukohast liiga vähe.”

— *intervjueeritud muuseumiesindaja*

Õpiränne puhul tekitasid lisatakistusi töötajate töögraafikust tulenevad piirangud, näiteks vajadus tagada giidide kohalolek muuseumi lahtiolekuaegadel, ja ebaselgus kaasrahastamise nõuete suhtes.

„Projektitaotluse esitamine eeldab teatavat omaosalust. Kui töötajad lähevad teise riiki õpirändele, tuleb seda ka muuseumis põhjendada: miks valiti just nemad ja millist kasu nad õpirändest said. Asi ei piirdu ainult projekti rahastajale aruande esitamisega. Ka asutuse sees tuleb selgitada, et see ei olnud puhkusereis. Seega on kandideerimine paras väljakutse.”[10]

— *intervjueeritud muuseumiesindaja*

[10] Selle põhjuseks on asjaolu, et Erasmus+ programmijuhendis on sõnaselgelt viidatud kaasrahastamise põhimõttele, kuid organisatsioonidele ei ole alati kohe selge, kuidas seda praktikas rakendada.

Hoolimata kirjeldatud muredest **väljendasid kõik intervjueeritavad valmisolekut tulevikus taotleda rahastust Erasmus+ programmist ning** pidasid õpirännet eriti vajalikuks töötajate kutsealase arengu seisukohalt. Nad soovisid isikupärasemat nõustamist, varasemat teavitamist (parimal juhul sügisel kevadiste taoltusvoorude kohta) ja lihtsamat taotlemisprotsessi.

„Minu arvates on õpiränne üks parimaid õppimise viise. Kui külastame teisi Euroopa paiku, mõistame sageli, et meil siin on tegelikult kõik väga hästi. See võibki olla kõige väärtuslikum õppetund: teistes riikides käies näeme, et Eestis on olukord sageli parem, kui igapäevaselt tajume. Samuti on üks suurimaid väärtusi kontaktide loomine."

— intervjueeritud muuseumiesindaja

„Kui sellist võimalust pakutaks, oleksin kindlasti huvitatud. Küsimus on pigem selles, kes seda projekti ellu viiks. Küsimus ei ole motivatsioonis, vaid selles, kas inimesel on selleks töö kõrvalt piisavalt aega ja jaksu."

— intervjueeritud muuseumiesindaja

„Oleks väga kasulik, kui keegi aitaks välja valida meile sobivad meetmed, selgitaks nende võimalusi ja toetaks meid kogu protsessi jooksul. Kuna me ei ole varem Erasmus+ taotlust esitanud, võib see esialgu tunduda pisut heidutav, eriti kuna iga meetmega kaasneb palju nõudeid. Kui meil oleks kontaktisik, kes mõistab meie projekti ideed ja suudab juba algusest peale anda praktilist tagasisidet – näiteks selle kohta, mis on puudu, mida välja jätta ja mida lisada –, oleks see uuele liitujale eriti kasulik."

— intervjueeritud muuseumiesindaja

„Kasulik oleks organisatsioone aegsasti teavitada ja tähtaegu meelde tuletada, näiteks kaks-kolm kuud ette. Kui idee on olemas, on lihtne valmistada ette vormid, lepingud ja kontaktid ühe kuu jooksul või isegi kiiremini. Kui aga on huvi osaleda, kuid konkreetset ideed veel ei ole, oleks kasulik saada meeldetuletus kolm või neli kuud varem."

— intervjueeritud muuseumiesindaja

„Esialgne teave võiks olla ühtsem ja seda võiks ehk edastada suuliselt. Näiteks 30-minutine Zoomi kõne, kus arutatakse konkreetseid küsimusi, tähtaegu ja prioriteete, oleks tõhusam, kui e-kirjad, mis võivad saabuda valel ajal."

— intervjueeritud muuseumiesindaja

3.4. Kokkuvõte

Erasmus+ programmis osalevate Eesti täiskasvanuhariduse organisatsioonide profiil on mõlemas meetmes mitmekesine. KA1 projektides osalevad kõige sagedamini **täiskasvanute üldharidusasutused ja muuseumid**, neile järgnevad koolitus- ja katusorganisatsioonid. KA2 projektides on kõige enam **koolitus- ja muud tüüpi organisatsioone**, kuid märkimisväärselt palju on ka esindusorganisatsioone ja kõrgkoole. Kuigi mõned organisatsioonitüübid, näiteks sotsiaalsektori organisatsioonid, riigiasutused ja kutseõppeasutused, esinevad mõlemas

tegevusvaldkonnas, on nende osakaal siiski väike. Enamik osalevaid organisatsioone on **töötajate arvu poolest väikesed**, kuid paljud neist **kaasavad oma tegevustesse suure hulga täiskasvanud õppijaid**. See näitab, et ka väikestel organisatsioonidel võib sektoris olla oluline mõju, isegi kui see ei tulene otseselt Erasmus+ projekti tegevustest.

Vastajate üldine hoiak oli positiivne. **Enamik organisatsioone kavatseb Erasmus+ programmis osalemist jätkata** ning paljud pidasid tekkinud raskusi ületatavaks.

Samas toodi esile korduvaid struktuurilisi takistusi, mis piiravad rohkemat osalemist. **Halduskoormus, töötajate vähesus, ebapiisav keeleoskus ja raskused sobivate partnerite leidmisel** olid kõige sagedamini mainitud takistused, mis esinesid nii KA1 kui ka KA2 puhul. Mõne takistuse, eelkõige halduskoormuse puhul, tuleb arvestada, et vastajate hinnanguid võivad osaliselt kujundada **kogemused teiste ELi rahastamisprogrammidega**, mitte Erasmus+ programmiga. See osutab vajadusele selgitada arusaadavamalt, kuidas Erasmus+ menetlused erinevad teiste rahastamiskavade omadest.

KA1 täiskasvanute õpirände puhul on peamised takistused seotud strateegilise selgusega, organisatsioonilise valmisolekuga ja õpirändekogemuste puudumisega. Mõni organisatsioon ei olnud kindel, kas õpiränne sobib nende põhitegevusega, ning teised eelistavad KA2 koostöövormi. See viitab vajadusele pakkuda sihipärasemaid juhiseid, et aidata organisatsioonidel hinnata, kas ja kuidas võiks KA1 õpiränne neile kasu tuua. Samuti tuleb märkida, et mõne vastaja mure kaasrahastamisnõuete pärast näib põhinevat väärarusaamadel. Kuigi Erasmus+ programmis kehtib kaasrahastamise põhimõte, ei pruugi kõik toimida nii, nagu mõni organisatsioon eeldab. Ka seda probleemi aitaks leevendada selgem teavitustöö. Nende takistuste ületamine on väga tähtis, et Erasmus+ oleks kättesaadav rohkematele organisatsioonidele ja nende kaudu nii täiskasvanud õppijatele kui ka haridustöötajatele kogu Eestis.

4. Erasmus+ mõju organisatsiooni ja töötaja tasandil

4.1. Sissejuhatus

Selles peatükis kirjeldatakse Erasmus+ tulemusi ja mõju organisatsioonidele. See hõlmab Erasmus+ mõju osalevate organisatsioonide pakutavate õppimisvõimaluste arendamisele ja kvaliteedi parandamisele. Kõigepealt tutvustatakse projekti konkreetseid tulemusi ja väljundeid ning teemasid, mis on programmis osalemise tulemusena rohkem tähelepanu saanud. Seejärel esitatakse järeldused Erasmus+ programmis osalemise mõju kohta töötajatele.

4.2. Erasmus+ projektide teemad ja väljund

Selles peatükis tuginetakse kolmele andmeallikale: komisjoni üksikprojektide aruannetele ja osalejate andmetele, Eesti toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlusele ning küsitlusest ja intervjuudest saadud kvalitatiivsetele vastustele. Iga järelduse juurde on märgitud andmeallikas.

4.2.1. Projektide teemad

KA1 projektitaotluse esitamisel valivad taotlejad kuni kolm teemat, mis kirjeldavad kõige paremini nende projekti põhisuunda. Komisjoni andmetel oli rahastatud lühiajalistes õpirändeprojektides (N = 32) kõige levinum teema **uued õppimis- ja õpetamismeetodid ning lähenemisviisid**, mille valis üle poole taotlejatest (53%). Teisel kohal olid **digikirjaoskus ja -pädevused** (25%), millele järgnes **kvaliteedi tagamine** (19%). **Töölõppimise ning põhioskused ja -pädevused** valis 16% taotlejatest. Muud teemad, nagu õpetajate esma- ja täiendusõpe, rahvusvahelised suhted ja arengukoostöö, kaasatus ja võrdsus, digisisu ja tehnoloogiad, kultuuripärand ning kultuuride- ja põlvkondadevaheliste oskuste ühendamine, olid igaüks esindatud umbes 9%-s projektidest. Ülejäänud teemad, mis hõlmasid tööalast konkurentsivõimet, keskkonnaküsimusi, sotsiaalset vastutust ja Euroopa identiteeti, valis 3–6% taotlejatest (joonis 4.1).

Joonis 4.1. KA1 projektide teemad (N = 32)

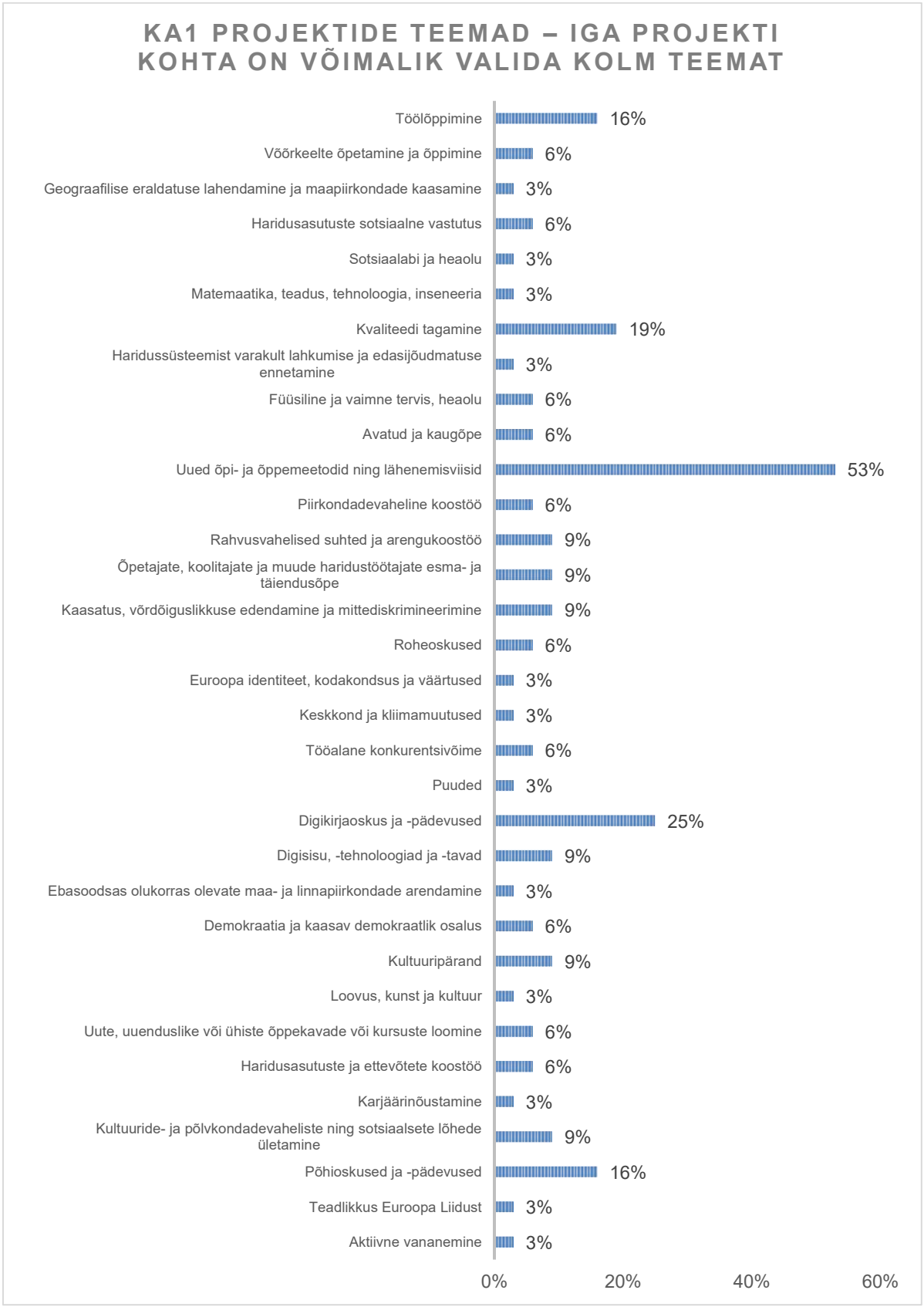

Allikas: Euroopa Komisjoni seireandmed

KA2 projektide puhul peavad taotlejad taotlemise raames valima ühe peamise prioriteedi – kas horisontaalse prioriteedi (mis kehtib kõigis valdkondades) või

valdkonnapõhise prioriteedi (nt täiskasvanuharidus) – ning kuni kaks täiendavat prioriteeti. Komisjoni andmetel olid rahastatud KA2 projektides (N = 16) võrdselt kõige levinumad kolm prioriteeti, millest igaühe osakaal oli 19%: **ühised väärtused, kodanikuosalus ja osalemine demokraatias; digipöörde toetamine digivalmiduse arendamise kaudu; ning õpetajate ja teiste täiskasvanuhariduse töötajate pädevuste parandamine**. Kaasatus ja mitmekesisus ning keskkond ja võitlus kliimamuutuse vastu moodustasid kumbki 13%. Iga ülejäänud prioriteedi valis 6% taotlejatest (joonis 4.2).

Joonis 4.2. KA2 projektide horisontaalne põhieesmärk (N = 16)

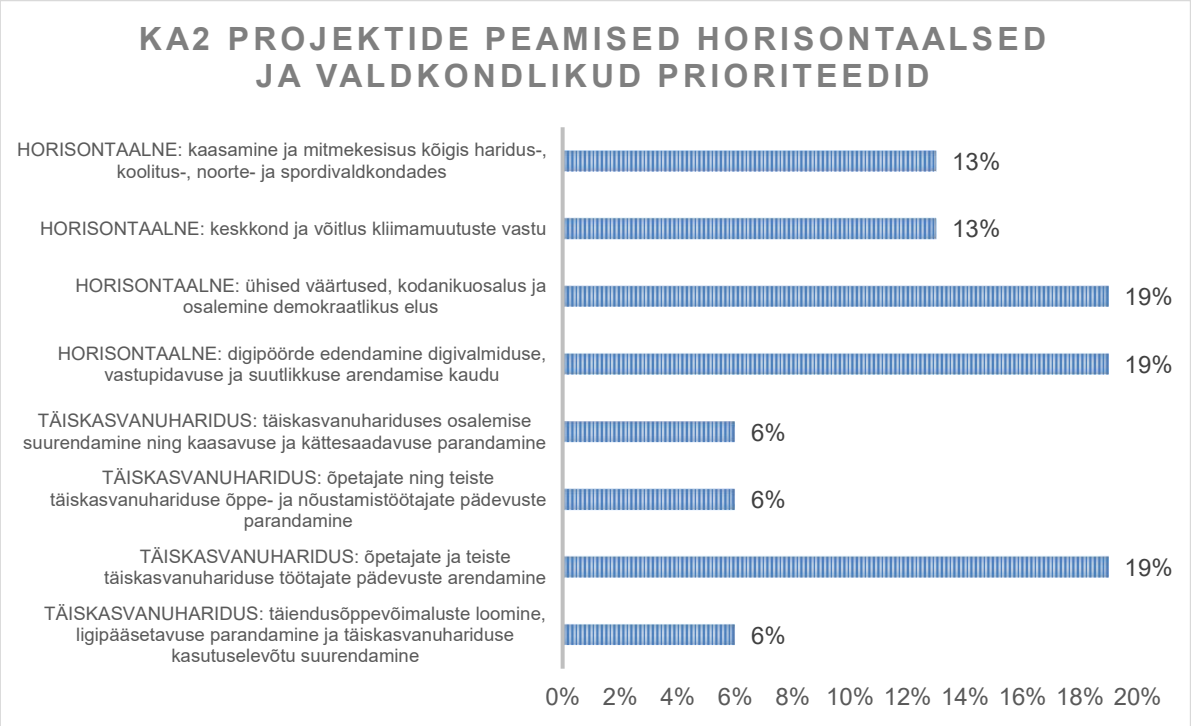

Allikas: Euroopa Komisjoni seireandmed

Lisaks peamisele prioriteetide valiti prioriteediks **täiskasvanutele mõeldud kvaliteetsete õppimisvõimaluste kättesaadavus** (38%). 19% osalejatest valis viis prioriteeti: kaasamine ja mitmekesisus, ühised väärtused ja kodanikuosalus, täiskasvanute õpetajate pädevuste parandamine, tulevikku vaatavate õppekeskuste arendamine ning kõigi kodanike õppimisvõimaluste loomine ja edendamine. Täiendusõppevõimaluste loomise valis 13% taotlejatest, mitme muu prioriteedi osakaal oli 6%.

4.2.2. Koostööprojektides väljatöötatud väljundite tüübid

Küsitlusele vastanud organisatsioonid (N = 21, valikvastustega küsimus) **töötasid peamiselt välja õppekavu, koolitusmooduleid ja pedagoogilisi kontseptsioone** (81%). Samuti koostati sageli **õppematerjale õpetajatele ja töötajatele** (57%) ning **juhendeid ja käsiraamatuid** (48%). Õppematerjale koostas kolmandik organisatsioonidest (33%) ning veebiseminaride ja hübriidkursuste osakaal oli 29%. Filme või videoid ning veebitööriistu ja -lehti arendas umbes veerand organisatsioonidest (24%). Kõige harvem koostati trükiseid või raamatuid (14%). Väljundid on esitatud joonisel 4.4.

Joonis 4.4. Erasmus+ KA2 projektides välja töötatud väljundite liigid (N = 21)

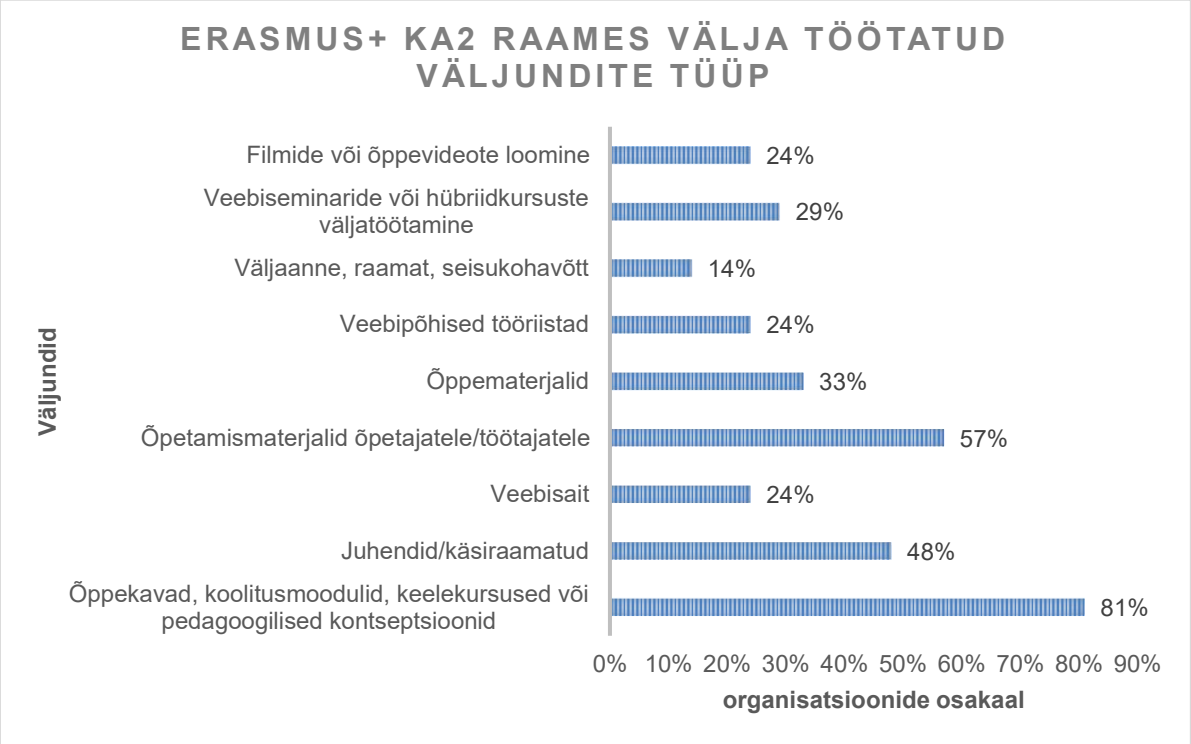

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

4.2.3. KA2 väljundite kasutamine

KA2 projektides osalenud vastajatelt (N = 20) küsiti, kui laialdaselt projektide raames välja töötatud väljundeid kasutatakse. Tulemused on julgustavad. 70% vastas, et **neid kasutatakse endiselt väga palju või pigem palju**, ja 25% märkis, et neid kasutatakse teatud määral. Ainult 5% märkis, et neid kasutatakse vähe. See näitab, et Eesti täiskasvanuhariduse KA2 projektide **väljundid on organisatsioonide tegevusse hästi lõimitud** ega jää pärast rahastuse lõppemist kasutuseta.

Joonis 4.5. KA2 väljundite kasutatavus pärast Erasmus+ programmis osalemist (N = 20)

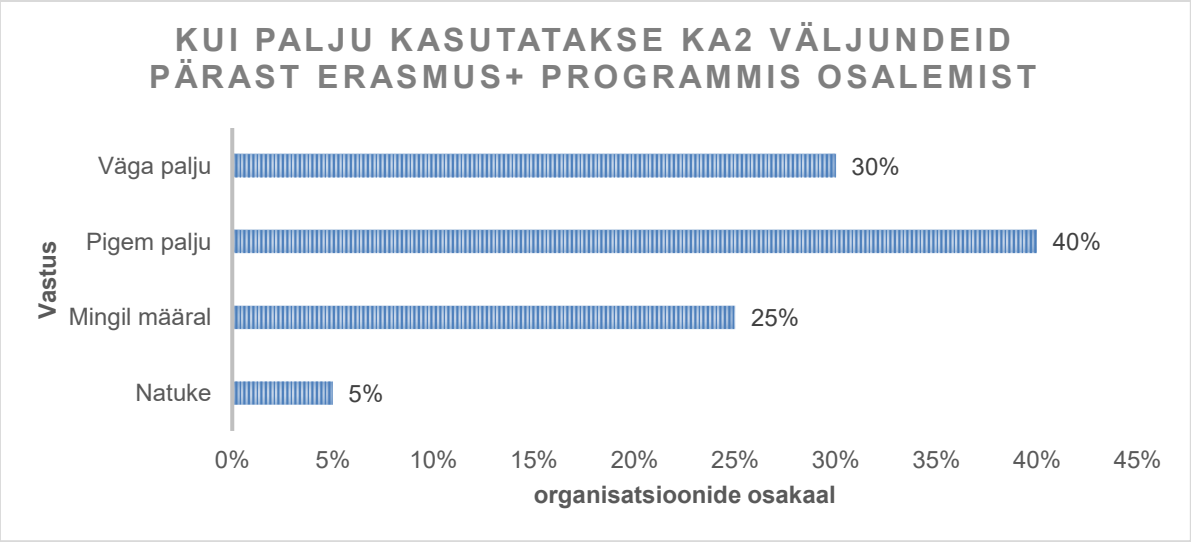

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Vastajad tõid esile mitu tegurit, mis soodustasid väljundite jätkuvat kasutamist. **Kõige tõenäolisemalt jätkati nende väljundite kasutamist**, mis olid otseselt seotud organisatsiooni põhitegevusega. **Meeskonna aktiivne osalus projekti vältel, õppematerjalide praktilisus ja tugev koostöövõrgustik** aitasid kõik väljundite omaksvõtule kaasa. Mitu vastajat märkis, et kui projektitöö on osa organisatsiooni tavapärasest tegevusest, on ka tulemusi lihtsam hiljem rakendada.

Jätkuvat kasutamist takistasid peamiselt struktuurilised tegurid. **Keelebarjäär, eriti töötajate ebapiisav inglise keele oskus, piiras teadmiste rakendamist organisatsiooni sees.** Pärast projekti lõppu nihkus tähelepanu sageli uutele ülesannetele, mistõttu jäi varasemate väljundite edasiseks kasutamiseks vähe aega ja võimalusi.

Peamine järeldus on, et **väljundid on tõenäoliselt kõige kestlikumad siis, kui need on praktilised, seotud organisatsiooni missiooniga ja lõimitud igapäevatöösse** juba projekti algusest peale.

4.3. Mõju organisatsiooni ja töötajate tasandil

Komisjonile esitatud üksiktöötajate aruannete[11] andmed (N = 907) annavad ülevaate sellest, kuidas osalejad ise hindasid Erasmus+ programmis osalemise eeliseid. Kõige sagedamini toodi esile **praktiliste oskuste omandamist või arendamist, mis toetasid osalejate praegust tööd ja kutsealast arengut** (92%). Sellele järgnesid **õpetatava aine ja erialateadmiste täiustamine** (76%) ning **organisatsiooniliste, juhtimis- ja juhioskuste parandamine** (73%). Karjäärivõimaluste paranemine oli küll märkimisväärne (56%), kuid seda nimetati kõige harvem (joonis 4.6).

Joonis 4.6. Erasmus+ programmis osalemisest saadud kasu (N = 907)

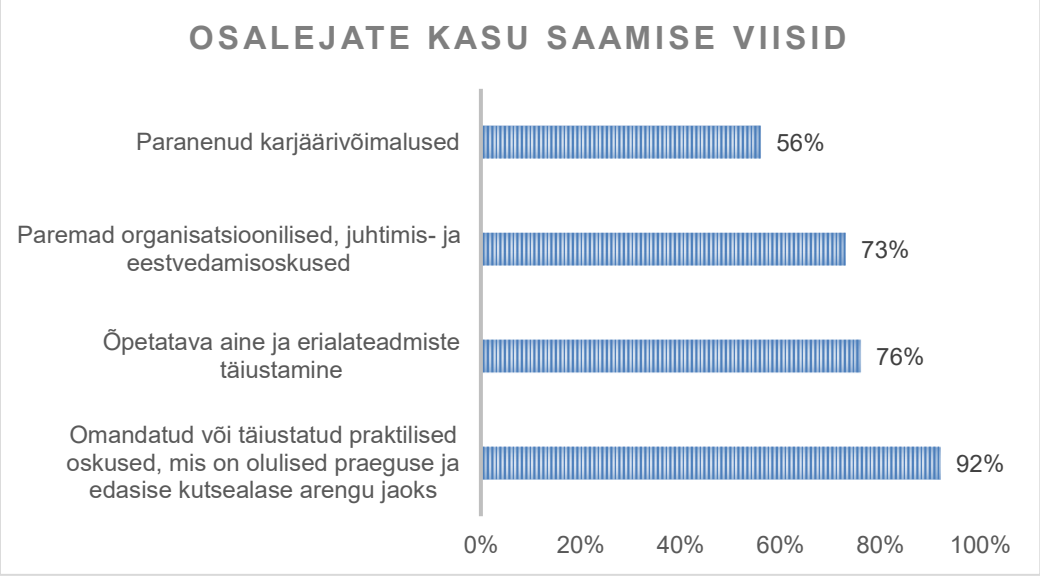

Allikas: Euroopa Komisjoni seireandmed

Osalejad teatasid ka horisontaalsete prioriteetidega seotud teadmiste, oskuste ja hoiakute suurenemises. Kõige sagedamini nimetati **ühiskonna mitmekesisuse paremat mõistmist** (80%), millele järgnesid **paremad teadmised Euroopast,**

[11] Erasmus+ osalejate küsitlus (mida sageli nimetatakse osaleja tagasisideankeediks) on kohustuslik veebipõhine küsimustik, mida Euroopa Komisjon kasutab õpirände analüüsimiseks.

Euroopa Liidust ja Euroopa väärtustest (76%). Ka **digitehnoloogia** oli tugevalt esindatud: 57%-l osalejatest tekkis suurem huvi digitehnoloogiate kasutamise vastu ja 55% õppis uusi kasulikke viise nende rakendamiseks. **Keskkonnateadlikkus** avaldas mõõdukat mõju: 56% sai rohkem teavet keskkonna-, kliima- ja kestlikkusteemadel ning 51% teatas, et on muutnud oma harjumusi, et elada jätkusuutlikumalt. 44% vastanutest märkis, et nende pühendumus diskrimineerimise, sallimatuse, ksenofoobia ja rassismi vastu võitlemisele suurenes. Kõige harvem mainiti kasvanud huvi valimistel osalemise ja demokraatlike protsesside vastu (26%), mis viitab sellele, et kodanike ja poliitiline kaasatus on võrdlemisi nõrk mõjuvaldkond.

Toetust saanud organisatsioonidel (N = 22) paluti hinnata Erasmus+ programmis osalemise mõju nende õppepakkumisele ja töötajatele. **Kõik vastajad (100%) olid ühel meelel, et väljatöötatud vahendid on lõimitud uude või olemasolevasse õppepakkumisse.** Enamik leidis ka, et nende õppepakkumine **vastab nüüd paremini õppijate vajadustele** (95%) ning et **õppepakkumise kättesaadavus** on paranenud eri rühmade ja õppijate jaoks (95%) (joonis 4.8).

Joonis 4.8. Erasmus+ programmis osalemise mõju õppepakkumisele (N = 22)

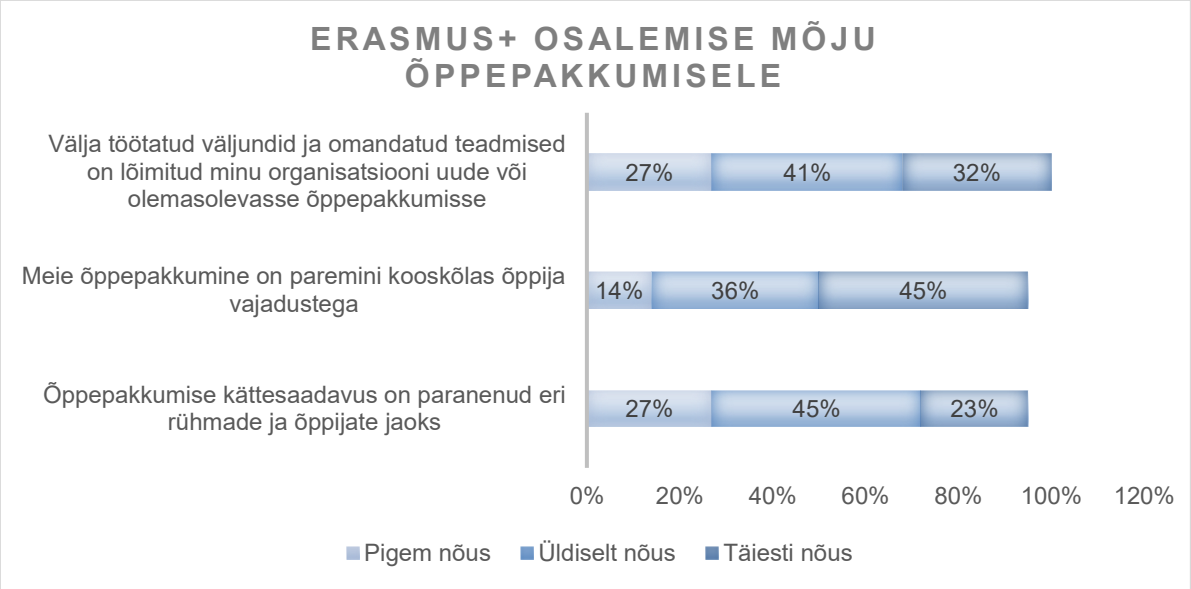

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Kõik vastajad (100%) leidsid, et nende töötajate rahvusvahelised pädevused on paranenud, neist 73% nõustus selle väitega täielikult. Enamik (95%) märkis, et nende pedagoogilised ja didaktilised oskused on paranenud, ning 87% nõustus, et töötajad suudavad nüüd õppijatele paremini kohandatud õppimisvõimalusi luua (joonis 4.9).

Joonis 4.9. Erasmus+ programmis osalemise mõju töötajatele (N = 22)

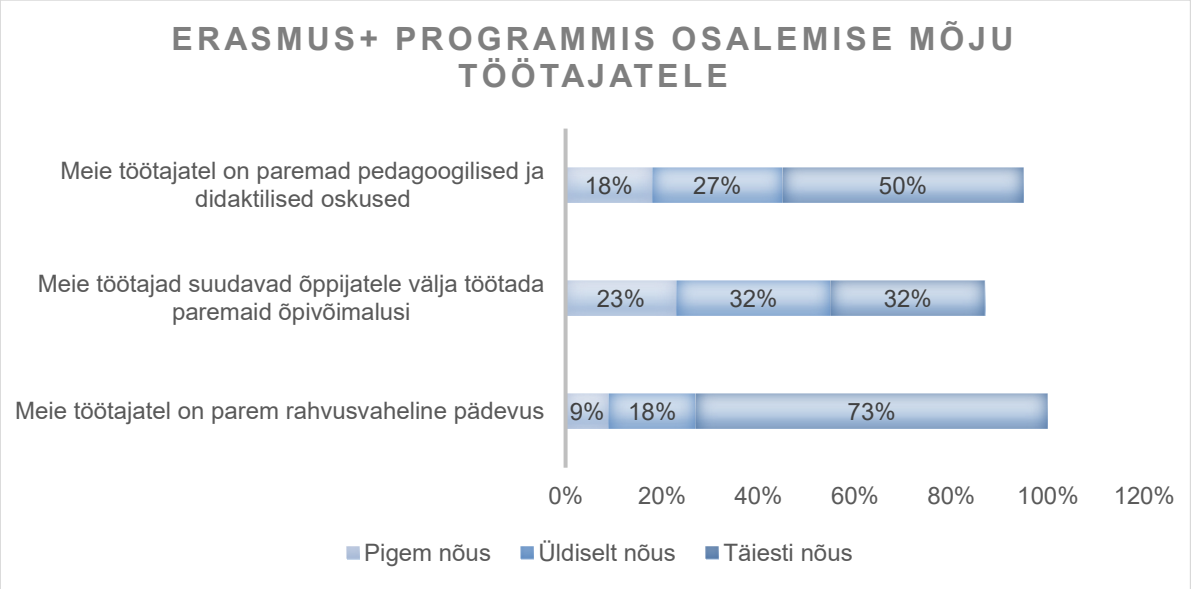

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Neid kvantitatiivseid järeldusi toetavad kvalitatiivsed vastused. Kui vastajatelt (N = 17) paluti tuua näiteid selle kohta, kuidas Erasmus+ programmis osalemine on organisatsiooni püsivalt tugevdanud, märgiti sageli, et õpirändes osalenud töötajad **muutusid motiveeritumaks, rahvusvahelisele koostööle avatumaks ja oma töös enesekindlamaks**. Mitmed organisatsioonid märkisid, et nende töötajate **inglise keele oskus on paranenud ning nad on nüüd valmis osalema rahvusvahelistel seminaridel ja üritustel**. See on otseselt seotud Erasmus+ projektide kaudu loodud kontaktide ja võrgustikega. **Eelisena toodi välja ka meeskonna ühtekuuluvus**, kusjuures üks organisatsioon märkis, et õpirände kogemused suurendasid märkimisväärselt eri asukohtades paiknevate liikmete ühtsustunnet ja koostöövalmidust.

Alates Erasmus+ programmiga liitumisest on organisatsioonid hakanud pöörama suuremat tähelepanu mitmele teemale. Kõige sagedamini mainiti **võrgustike loomist ja õppepartnerlusi teiste organisatsioonidega** (77%), millele järgnesid **kaasamine ja mitmekesisus** (73%) ning **töötajate kutsealane areng** (68%). Digioskusi tõi esile 64% vastanutest ja kaasavat õpikeskkonda 55% (lisas joonis 4.10).

Mitu organisatsiooni kirjeldas konkreetseid muutusi, mida Erasmus+ programmis osalemine on kaasa toonud. Üks organisatsioon **võttis kasutusele interaktiivsed õpetamismeetodid**, mis võimaldavad õpetajatel neid ise läbi proovida, mitte üksnes esitlust jälgida. Nüüdseks on selline lähenemine saanud organisatsiooni õpetamistegevuse lahutamatuks osaks. Teine organisatsioon **lõi oma esimese e-õppe kursuse täiskasvanutele** ja **katsetas hübriidõppe vorme**, mida seni ei pakutud. Kolmas organisatsioon **töötas välja ökoloogia ja kestliku arengu teemalise õppetundide ja ürituste sarja**, mida täiendasid infograafikud ja plakatid. Need materjalid lõimiti hiljem kooli õppekavasse. Digioskuste õpetajad suurendasid omakorda enesekindlust oma õppematerjalide koostamisel.

4.4. Kokkuvõte

Osalemine Erasmus+ programmis on avaldanud **selget ja positiivset mõju nii Eesti täiskasvanuhariduse organisatsioonidele kui ka nende töötajatele**. Kõige levinumad projektiteemad – **uued õpetamismeetodid, digioskused ja kvaliteedi tagamine** KA1 raames ning **ühised väärtused, digiüleminek ja õpetajate pädevused** KA2 raames – kajastavad selle sektori praktilisi prioriteete. Loodud väljundeid, eelkõige õppekavu, koolitusmooduleid ja õppematerjale, kasutatakse endiselt aktiivselt: 70% küsitluses osalenutest märkis, et kasutas oma KA2 projekti väljundeid pärast projekti lõppu väga palju või pigem palju.

Osalejate tasandil näitavad komisjoni andmed, et 92% täiskasvanuhariduse töötajatest omandas **oma töö ja kutsealase arengu seisukohalt vajalikke praktilisi oskusi** ning 76% täiustas aine- ja erialateadmisi. Ilmnesid ka laiemad tulemused: 80% osalejatest teatas, et mõistab nüüd paremini ühiskondlikku mitmekesisust, ja 76% sai uusi teadmisi Euroopa väärtuste kohta. Kõige nõrgem oli mõju kodaniku- ja poliitilisele kaasatusele: vaid 26% vastanutest märkis, et nende huvi demokraatliku osaluse vastu suurenes.

Organisatsioonilisel tasandil märkisid vastanud, et **Erasmus+ programmis osalemine on tugevdanud nende õppepakkumist, parandanud töötajate pädevust ja tõstnud esile eri teemasid, nagu võrgustike loomine, kaasamine ja digioskused**. Kui projekti tulemused olid tihedalt seotud organisatsiooni põhieesmärgiga, oli mõju sügavam ja püsivam. Organisatsioonid, kes käsitlevad Erasmus+ programmi strateegilise vahendina, lõimides projektitööd algusest peale igapäevategevusega, on parimas positsioonis, et saavutada püsivaid muutusi nii töötajate kui ka asutuse tasandil.

5. KA1 õpirände mõju õppijatele

5.1. Sissejuhatus

Erasmus+ projektid jõuavad täiskasvanuhariduse õppijateni mitmesuguste tegevuste kaudu. Nad võivad projektitegevustes osaleda vahetult, näiteks õpirändes või koostööprojektide kaudu oma riigis korraldatavatel üritustel. Samuti võivad õppijad saada projektidest kaudset kasu, eriti KA2 kaudu, kus töötatakse sageli välja kursusi ning õpetamis- ja õppematerjale. Selles peatükis keskendutakse ainult õpirände mõjule, tuginedes agentuuri ja Euroopa Komisjoni seireandmetele.

5.2. Osalenud täiskasvanud õppijate arv ja õpirände tüüp – individuaalne ja rühmapõhine õpiränne

Täiskasvanud õppijate õpiränne lisandus Erasmus+ programmi alles 2021. aastal alanud programmiperioodil. **Selles osas tuginetakse Eesti riikliku agentuuri programmiandmetele** (2026. aasta aprilli seisuga), mis annavad kõige ajakohasema ülevaate täiskasvanud õppijate õpirände ulatusest ja mõjust.

2026. aasta aprilli seisuga on Eesti täiskasvanuhariduses rahastatud **99 õpirändeprojekti**, millest **56 on täielikult ellu viidud ja lõpetatud**. Lõpetatud projektidest rahastati 2021. aastal 8, 2022. aastal 15, 2023. aastal 18, 2024. aastal 13 ja 2025. aastal 2 projekti. 56 lõppenud projekti raames **viidi läbi 1389 töötajate ja täiskasvanud õppijate õpirännet** – veidi rohkem, kui algselt kavandatud (1319). Enamikul rahastamisaastatel vastas ellu viidud õpirännete arv kavandatule või ületas seda nii töötajate kui ka täiskasvanud õppijate puhul. See näitab, et organisatsioonid täidavad üldiselt võetud kohustused ja mõnel juhul ületavad ka esialgseid eesmärke.

1389 korraldatud õpirändest **224 olid täiskasvanud õppijate õpiränded ja 1165 töötajate õpiränded** (sealhulgas kutsutud väliseksperdid). Täiskasvanud õppijate õpirännetest moodustasid suurema osa (215) rühmaviisilised õpiränded, individuaalseid õpirändeid oli vaid 9 (joonis 5.1). Individuaalne õpiränne on endiselt vähe levinud.

Joonis 5.1. Lõpetatud projektide raames kavandatud ja korraldatud õpiränded rahastusaasta järgi

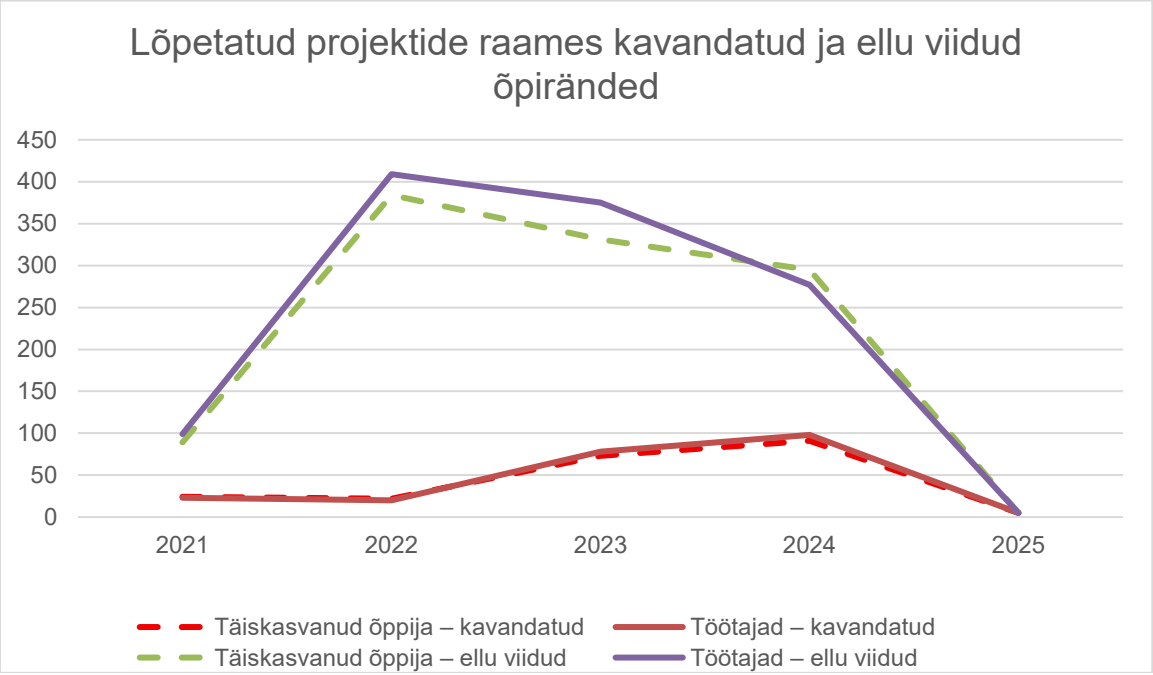

Allikas: Eesti Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuur

Lõpetatud projektide raames korraldatud täiskasvanud õppijate õpirännete arv on rahastamisaastate jooksul kasvanud: 2021. aastal 23, 2022. aastal 20, 2023. aastal 78 ja 2024. aastal 98. 2025. aasta näitaja on väiksem (viis õpirännet), sest sel aastal rahastatud projektidest on lõpule viidud vaid kaks. **Õpirändeid** oli 2022. aastal, 409, 2023. aastal 375 ja 2024. aastal 277.

2021. a rahastatud projektides kavandati 24 täiskasvanud õppijate õpirännet, 2022. aastal 22, 2023. aastal 73, 2024. aastal 128 ja 2025. aastal 148 õpirännet. Ka **töötajate õpirännete arv** on märgatavalt kasvanud: 2021. aastal rahastati 89 õpirännet, kuid 2025. aastal juba 627. Kõigi rahastatud projektide raames kavandati vaid kaks individuaalset täiskasvanud õppija õpirännet; ülejäänud 393 kavandatud täiskasvanud õppija õpiränded olid rühmaviisilised. See näitab, et huvi täiskasvanud õppijate õpirände vastu kasvab jätkuvalt ja et rühmapõhine ränne on kõige levinum.

Kõik selle perioodi täiskasvanud õppijate õpiränded olid lühiajalised, pikaajalisi õpirändeid ellu ei viidud.

Komisjonile esitatud osalejate tagasisideankeetide andmetel olid õpirändes osalejad valdavalt **naised** (71% individuaalses ja 77% rühmapõhises õpirändes osalejatest) ning rohkem oli esindatud **vanemaid** vanuserühmi. Individuaalse õpirände puhul **olid 43% osalejatest 60-aastased või vanemad, rühmapõhise õpirände puhul moodustasid suurima vanuserühma 45–59-aastased** (71%). Nooremad vanuserühmad (18–29 ja 30–44) moodustasid kumbki umbes 10%. Kahe õpirände tüübi sihtriigid olid erinevad. Individuaalses õpirändes osalejad külastasid **Sloveeniat ja Kreekat**, samas kui rühmapõhises õpirändes osalejad külastasid rohkemaid paiku, sealhulgas **Eesti naaberriike**. 24% rühmapõhise õpirände osalejatest kasutas keskkonnahoidlikke reisimisviise, mis tõenäoliselt tuleneb sihtkohtade lähedusest. Individuaalses õpirändes osalejad keskkonnahoidlikke reisimisviise ei kasutanud, kuid see on mõistetav, kuna Eestist ei ole paljudesse sihtkohtadesse maismaad

mööda lihtne jõuda. Tuleb märkida, et rühmaviisiliste õpirännete puhul täidab küsimustiku projekti koordinaator kogu rühma nimel, individuaalsete õpirännete puhul täidab selle osaleja ise. Seetõttu võivad rühmaviisiliste õpirände kogemusi käsitlevad andmed olla mõneti mõjutatud vastaja erapoolikusest. Erandiks on soolise jaotuse ja vähemate võimalustega osalejate kohta esitatud andmed: need tuginevad rühmaviisiliste õpirännete osalejate objektiivsetele loendustele ning on seetõttu usaldusväärsemad.

Tähelepanu väärib tõik, et **üle 91% täiskasvanud õppijate õpirändes osalejatest olid vähemate võimalustega õppijad**: kõigis lõpetatud ja käimasolevates projektides kokku 321 osalejat 351st. See on väga suur osakaal ning näitab, et täiskasvanud õppijate õpirände kaudu jõutakse Eestis edukalt ka vähemate võimalustega rühmadeni. Kuna 351 õpirändest vaid 9 olid individuaalsed, rajaneb see tulemus peaaegu täielikult rühmapõhisel õpirändel – arvud on liiga väikesed, et teha järeldusi üksikosalejate kohta.

5.3. KA1 õpirände kogemused

Individuaalne ja rühmaviisiline õpiränne

Nii individuaalse kui ka rühmaviisilise õpirändega oldi väga rahul. Individuaalse õpirändega (N = 7) oli **väga rahul** 86% ja rahul 14% osalejatest. Rühmaviisilise õpirändega (N = 21) oli **väga rahul** 95% osalejatest. **Kõrgelt hinnati kõiki praktilise korralduse aspekte**, nagu majutus, reisimine, kindlustus ning küsimuste ja kaebuste lahendamine.

Mõlema tegevuse puhul olid ettevalmistused ja korralduslik pool hästi korraldatud. Kõik rühmaviisilises õpirändes osalejad olid **teadlikud ootustest, allkirjastasid õppeprogrammi ning läbisid enne õpirännet ettevalmistuse või koolituse**. Ka individuaalse õpirände puhul olid kõik osalejad ootustest teadlikud, kuid õppelepingu allkirjastamise määr oli veidi madalam – 86%. **Selle põhjus võib olla asjaolu, et osalejad ei tundud ära, et allkirjastatud dokument on programmi ametlik õppeleping**, mitte see, et lepingut ei olnud sõlmitud. Vastuvõtvad organisatsioonid said mõlemas rühmas head tagasisidet: kõik osalejad tundsid end oodatu ja kaasatuna ning hindasid õpetamise ja koolituse kvaliteeti kõrgelt.

Kahe õpirände suur erinevus seisneb **keeletoes**. Ükski **individuaalses õpirändes osaleja ei saanud keeletuge** ei enne õpirännet ega selle ajal, samas kui **rühmaviisilises õpirändes osalejatest sai keeletuge 86%**. See võib osaliselt tuleneda sellest, et parema võõrkeeleoskusega õppijad eelistavad individuaalset õpirännet. Rühmaviisiline õpiränne võib omakorda sobida paremini ühise keelelise ettevalmistuse korraldamiseks.

Üldiselt pakuvad mõlemad õpirändevormid täiskasvanud õppijatele kvaliteetset kogemust. Individuaalses õpirändes osalejate arv on siiski väga väike, mistõttu tuleks selle rühma kohta tehtud järeldusi käsitleda pigem esialgsete kui esinduslikena.

5.3.1. Õpirände mõju inimese hoiakutele ja käitumisele

Selle peatüki järeldused põhinevad komisjoni üksikosalejate aruannetel, mis hõlmavad väiksemat osalejate alarühma kui peatükis 5.2 esitatud

programmiandmetes. Individuaalse õpirände puhul oli valimi suurus 7 ja rühmaviisilise õpirände puhul 21 osalejat.

Individuaalne ja rühmaviisiline õpiränne

Mõlemas õpirändes osalejad tõid esile märkimisväärset kasu nii isiklikul, kutsealasel kui ka ühiskondlikul tasandil. **Kuna individuaalse õpirände valimi suurus on väike (N = 7), tuleb allpool esitatud protsendimäärasid tõlgendada ettevaatusega.** Tuleb märkida, et rühmapõhise õpirände tagasiside kajastab koordineeriva organisatsiooni hinnangut rühma kogemusele, mitte üksikosalejate tagasisidet.

Isikliku ja kutsealase arengu puhul märkisid peaaegu kõik rühmapõhises õpirändes osalejad (95%, N = 21), et nad **omandasid või täiustasid kutsealase arenguga seotud praktilisi oskusi**. Individuaalses õpirändes osalejate seas oli vastav osakaal 86%. **Selgema arusaama oma isiklikest ja kutsealastest eesmärkidest** sai 90% rühmapõhises õpirändes ja 100% individuaalses õpirändes osalejatest. See oli ainus valdkond, kus individuaalse õpirände tulemus oli parem. **Enesekindlus ja iseseisvus paranesid** 90%-l rühmapõhises õpirändes osalejatel ja 71%-l individuaalses õpirändes osalejatel. Rühmapõhises õpirändes osalejatest 62% märkis, et **võimalused nende poolt eelistatud õppekavale pääseda olid paranenud**, individuaalses õpirändes osalejate seas oli vastav osakaal 57%. Tööväljavaadete paranemist märkis vastavalt 57% ja 43% osalejatest (joonis 5.2).

Joonis 5.2. Individuaalsest õpirändest saadud kasu (N = 7)

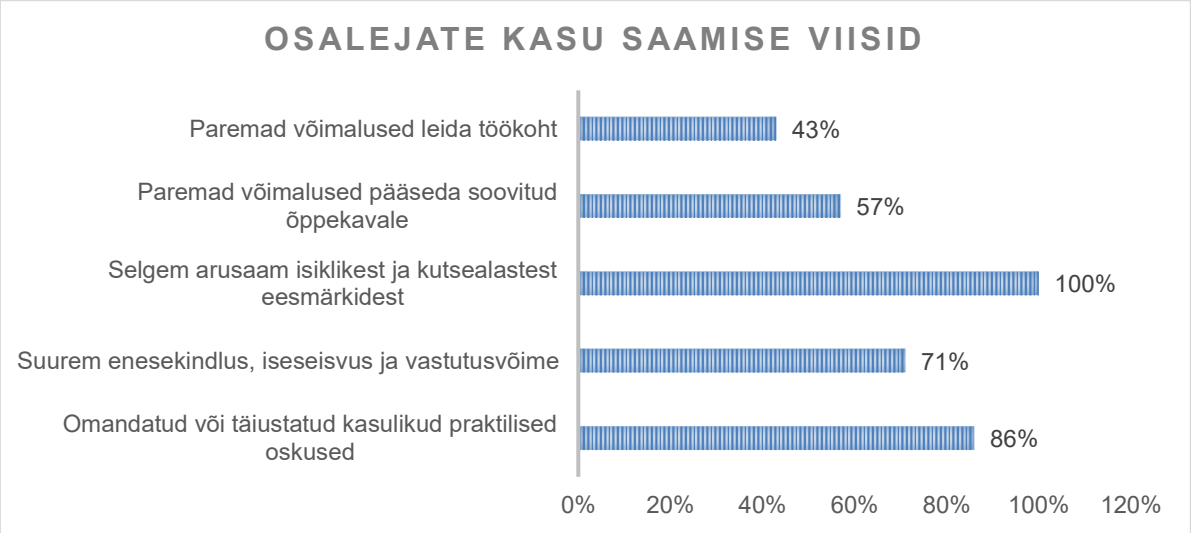

Allikas: Euroopa Komisjoni seireandmed

Mõlema puhul oli tugevalt tunda Euroopa ja kodanikuühiskonna mõõdet. Mõlema rühma kõik osalejad teatasid, et **nende Euroopa kuuluvustunne on tugevnenud**, ja kinnitasid, et nad on **omandanud Euroopa poliitiliste prioriteetidega seotud teadmisi**. Ühiskondliku mõju puhul oli rühmapõhise õpirände tulemus parem kestlike harjumuste omaksvõtmisel (76% võrreldes 71%-ga). Individuaalses õpirändes osalejad tõid seevastu sagedamini esile suurema keskkonnateadlikkuse (71% võrreldes 62%-ga) ja suurema pühendumuse diskrimineerimise vastu võitlemisele (57% võrreldes 40%-ga).

Õpirännete keeletulemused olid erinevad. **86% individuaalses õpirändes osalejatest teatas keeleoskuse paranemisest. Kõik rühmapõhises õpirändes osalejad märkisid, et nende keeleoskus paranes**, kuid keegi neist ei hinnanud oma

keeleoskust veel ladusaks. See näitab, et õpiränne toetab nii keeleoskuse arengut kui ka julgust võõrkeelt kasutada.

5.4. Kokkuvõte

Täiskasvanud õppijate õpiränne on Erasmus+ programmis uus tegevus, mida pakutakse alates 2021. aastast. Selles peatükis antakse ülevaade täiskasvanud õppijate õpirände rakendamise esimestest aastatest Eestis, tuginedes nii praegustele andmetele kui ka komisjonile esitatud varasematele osalejate aruannetele.

Programmi andmetest (seisuga aprill 2026) nähtub julgustav kasv. **99 rahastatud õpirändeprojektist on lõpetatud 56. Nende raames toimus kokku 1389 õpirännet**, mida oli veidi rohkem kui algselt kavandatud 1319. Neist **224 olid täiskasvanud õppijate õpiränded**, millest enamik (215) olid rühmapõhised. Kõigis rahastatud projektides kasvas **täiskasvanud õppijatele kavandatud õpirännete arv 24-lt 2021. aastal 148-ni 2025. aastal**, viidates kasvavale huvile. Üle 91% täiskasvanud õppijate õpirändes osalejatest olid vähemate võimalustega, mis näitab, et programmiga saavutatakse tõhusalt kaasamise eesmärke.

Komisjoni osalejate tagasisideankeedi andmed annavad ülevaate õpirände kvaliteedist ja mõjust. **Mõlemad õpirändetüübid pakkusid suurt rahulolu, nende mõju hõlmab nii isiklikku, kutsealast kui ka ühiskondlikku mõõdet.** Enamiku näitajate puhul olid rühmapõhise õpirände tulemused veidi paremad, samas kui individuaalses õpirändes osalejad hindasid kõrgemalt oma isiklike ja kutsealaste eesmärkide selgust. **Otseseid võrdlusi piirab osalejate arvu suur erinevus** (342 rühmapõhises ja 9 individuaalses) ning individuaalse õpirände järeldusi tuleks käsitleda ligikaudsena.

Keeletoe puhul ilmneb selge erinevus: individuaalses õpirändes ei saanud seda ükski osaleja, rühmapõhises õpirändes aga 86% osalejatest. Koordineerivad organisatsioonid võiksid kaaluda, kuidas pakkuda individuaalses õpirändes osalejatele edaspidi rohkem tuge.

Üldiselt näitavad andmed, et täiskasvanud õppijate õpiränne kasvab pidevalt, **jõuab tõhusalt ebasoodsas olukorras olevate rühmadeni ja loob osalejatele olulist väärtust**.

OSA D. Erasmus+ mõju väärtusele „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“

6. Prioriteediga „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ seotud Erasmus+ projektide tunnusjooned

6.1. Sissejuhatus

Erasmus+ üks põhieesmärke on edendada kodanike õigust osaleda demokraatlikus elus ning soodustada aktiivset osalemist kõigil tasanditel – kohalikul, riiklikul ja Euroopa tasandil. Täiskasvanud õppijatele on eriti oluline parandada võimet osaleda demokraatlikus elus, edendada Euroopa ühiseid väärtusi, toetada kodanikuosalust ning arendada kriitilist mõtlemist ja kirjaoskust. Selles peatükis kirjeldatakse, kui palju käsitletakse Erasmus+ projektides Erasmus+ prioriteeti „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ ning millised organisatsioonid seda teevad. Samuti vaadeldakse nende projektide tunnusjooni seoses seatud eesmärkide ja läbiviidud tegevustega.

6.2. Organisatsioonide tüüp

Enamik projekte on eelmainitud prioriteediga mingil viisil seotud. Ainult 19%-s projektidest ei käsitleta seda üldse. Kõige **levinum käsitlemisviis on kaudne**: 57% vastanutest nimetas vähemalt ühe projekti, milles käsitletakse seda kaudselt. Väiksemal osal organisatsioonidest (30%) on vähemalt üks projekt, milles seda teemat käsitletakse otseselt. Vastajad (N = 37) said valida mitu vastust.

Meetmete vahel on märkimisväärne erinevus. **KA1 projektides käsitletakse seda prioriteeti märksa sagedamini kaudselt (80%). KA2 projektide puhul on jaotus tasakaalustatum: 53% neist käsitleb prioriteeti kaudselt.** See tähendab, et KA2 projektides on see prioriteet märksa sagedamini tegevuste keskmes.

Seda prioriteeti kaudselt käsitlevate KA2 projektide seas on mitmed projektid juba lõpule viidud: **80% vastanutest on lõpetanud ühe või mitu projekti täielikult ja 20% vastanutest on projekte lõpetamas.** Selle prioriteediga otseselt seotud KA2 projektidest on 56% lõpetatud, 33% peaaegu lõpetatud ja 11% veel käimas. KA1 projektide puhul on olukord mitmekesisem: nendest, milles kõnealust prioriteeti käsitletakse kaudselt, on 44% lõpetatud, 33% peaaegu lõpetatud ja 22% veel käimas. Selle prioriteediga otseselt seotud KA1 projektid on kõige varasemas etapis: ükski neist ei ole veel täielikult lõpetatud, pooled on peaaegu lõpetatud ja pooled endiselt käimas (joonis 6.3).

Joonis 6.3. Prioriteete käsitlevate projektide olek

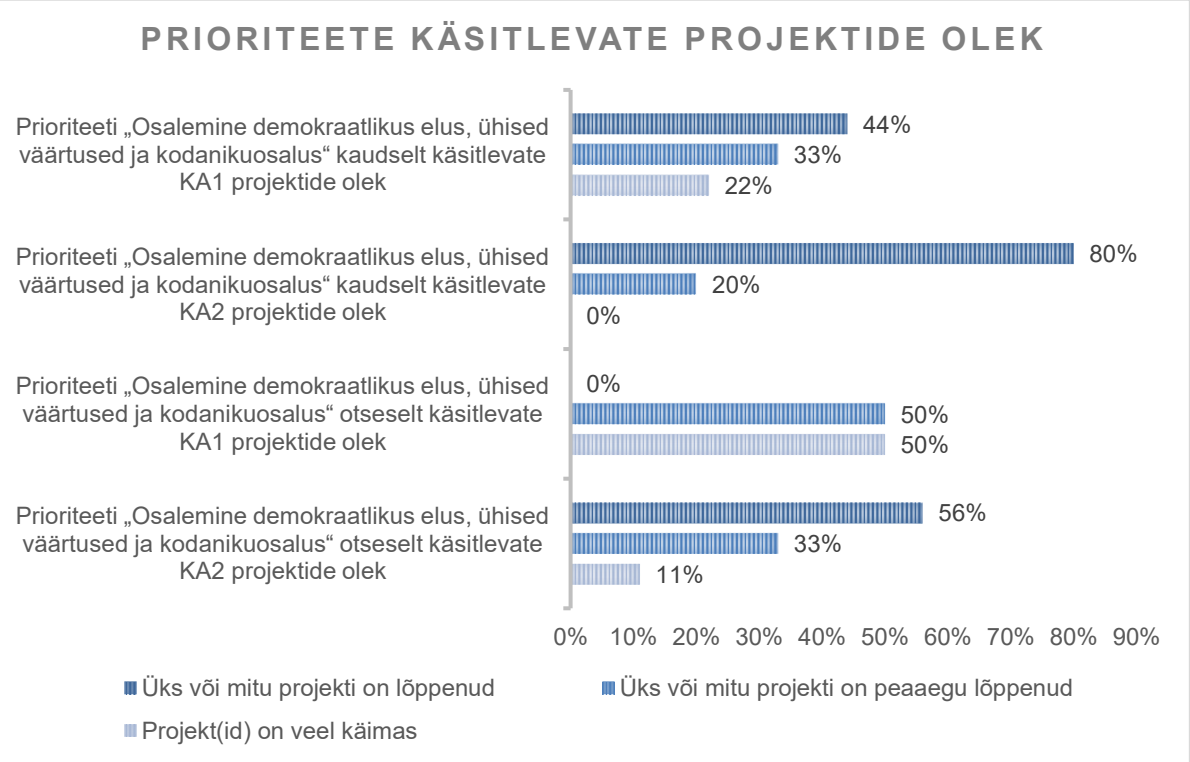

Allikas: Euroopa Komisjoni seireandmed

Kuigi enamik projekte käsitleb mingil määral demokraatlikku osalust ja kodanikuväärtusi, on nende teemade otsene ja järjepidev käsitlemine iseloomulikum KA2 projektidele. KA1 projektides on see tavaliselt seotud teisejärgulise eesmärgiga. Suurem osa selle prioriteediga seotud projektidest on lõppenud või lõppemas. Eriti selgelt ilmneb see KA2 projektide puhul: 80% kõnesolevat teemat kaudselt käsitlevatest projektidest on täielikult lõpetatud ja 20% lõppemas.

6.3. Toetatavad eesmärgid ja tegevused

Vastajatel, kelle projektides seda prioriteeti käsitleti (N = 29), paluti kirjeldada projektide eesmärke. Valida võis mitu vastust. Kõige levinumad eesmärgid olid **organisatsiooni Euroopa mõõtme tugevdamine** (66%) ja **Euroopa ühiste väärtuste edendamine** (62%). Olulisel kohal olid ka **kriitilise mõtlemise edendamine** (48%) ja **koostöö loomine asjaomaste organisatsioonidega** (45%). 45% osalejatest tõi esile kogukonna osaluse edendamise ja 38% õppijate kodanikuosaluse edendamise. Demokraatliku osaluse edendamine ja avaliku dialoogi algatuste arendamist mainiti harvem (joonis 6.4).

Joonis 6.4. KA1 ja KA2 projektide eesmärgid, milles käsitleti üht või mitut prioriteedi „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ elementi (N = 29)

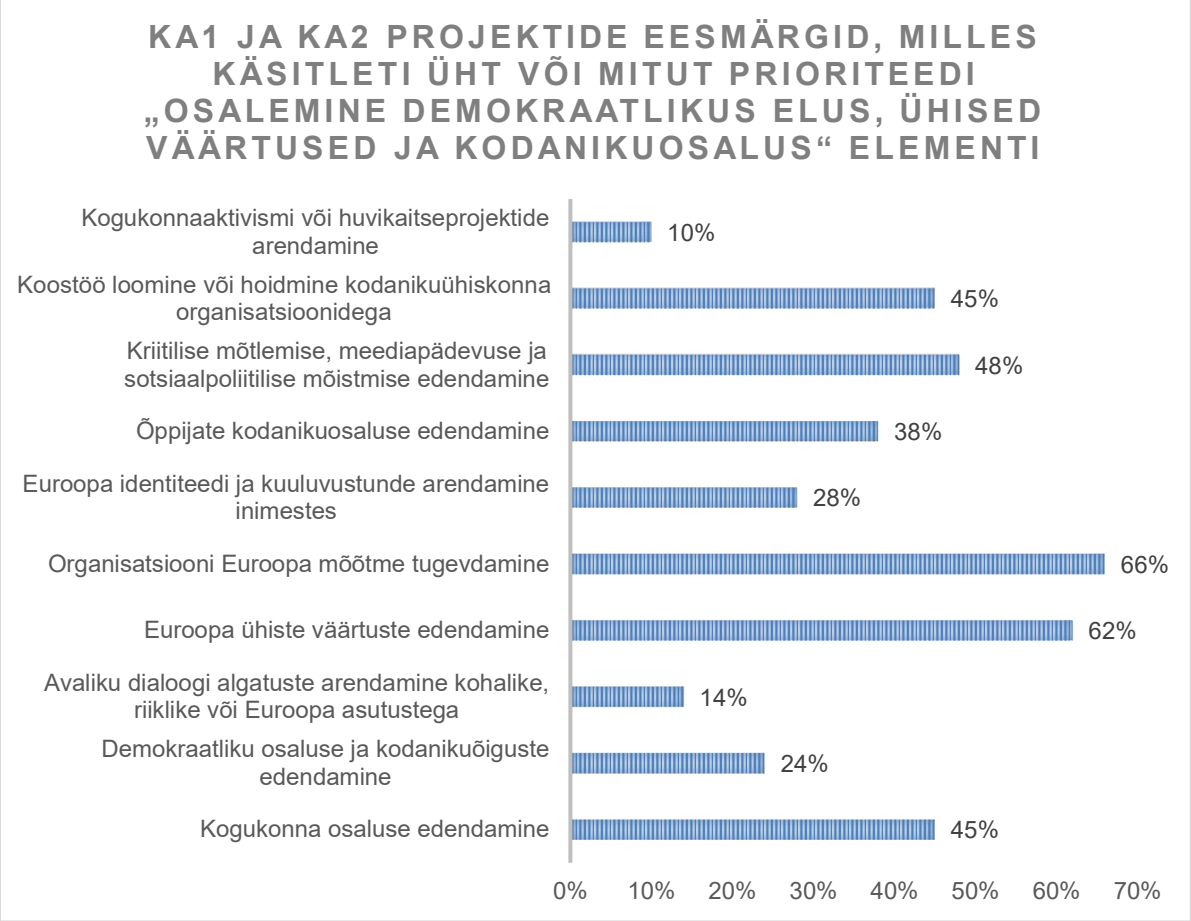

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

KA1 ja KA2 projektides kasutati tegevuste puhul üsna erinevaid lähenemisviise, mis tulenesid nende erinevatest eesmärkidest, ülesehitusest ja rahastamiseeskirjadest. **KA1 projektides oli kõige levinum tegevus töövarjutamine**, mille valis 90% vastajatest. Sellele järgnesid kursused ja koolitused (50%) ning põimitud õpiränne (30%). Harvemad olid täiskasvanud õppijate rühmapõhised õpiränded ja välismaal õpetamised. KA2 projektides **keskenduti seevastu peamiselt vahendite, meetodite või õppekavade väljatöötamisele** (74%), õpetajatele või täiskasvanud õppijatele koolitusseminaride korraldamisele (53%) ja teavitusmaterjalide koostamisele (47%). 42%-s projektidest kasutati riikidevahelisi õpi- ja õppetegevusi ning 37%-s projektidest keskenduti täiskasvanuhariduse töötajate võrgustike arendamisele. Ressursimahukamaid tegevusi, nagu digiõppeplatvormide loomine, uuringute läbiviimine või poliitiliste soovituste väljatöötamine, valiti harvem.

6.4. Sihtrühmad

Osalejatelt, kelle projektides käsitleti kodanikuosalust ja demokraatlikke väärtusi (N = 21), küsiti, millistele sihtrühmadele nende projektid olid mõeldud (lisa 5, joonis 6.7). Valida võis mitu rühma. Kõige sagedamini olid sihtrühmaks **täiskasvanuhariduse organisatsioonide töötajad (67%), mis kajastab programmi põhimõtet, et töötajate pädevuse arendamine toob kaudset kasu ka täiskasvanud õppijatele. Äärealadel elavad täiskasvanud** olid suuruselt teine sihtrühm (38%), mis viitab

teadlikkusele geograafiliselt ebasoodsast olukorrast selles prioriteetses valdkonnas. **Noored täiskasvanud ja töötavad täiskasvanud** moodustasid kumbki 24%. Mitmed haavatavad rühmad, sealhulgas eakad, naised, töötud täiskasvanud, piiratud sissetulekuga täiskasvanud ja vabatahtlikud, moodustasid igaüks umbes 14%. Pagulasi ja varjupaigataotlejaid oli 10%. Sisserändajad, lapsevanemad, õpiraskustega täiskasvanud ja puuetega täiskasvanud moodustasid igaüks 5%. Täiskasvanud elanikkond moodustas sihtrühmadest 19%.

Üldiselt hõlmavad selle prioriteedi raames ellu viidud projektid üsna mitmekesist rühmade ringi, pöörates teatavat tähelepanu ebasoodsas olukorras ja raskesti ligipääsetavatele elanikerühmadele. Siiski on osa rühmi, nagu sisserändajad, puuetega inimesed ja lapsevanemad, endiselt alaesindatud. See viitab võimalikele lünkadele, millega võiks tulevastes projektides rohkem tegeleda.

6.5. Kokkuvõte

Eesti täiskasvanuhariduse Erasmus+ projektides tegeletakse demokraatliku osaluse, ühiste väärtuste ja kodanikuosaluse prioriteediga, kuigi selle tegevuse sügavus ja lähenemisviis erinevad märkimisväärselt. KA1 projektides käsitletakse seda enamasti kõrvalteemana, samas kui KA2 projektides on see sagedamini tegevuste keskmes. **Enamik kõnesoleva prioriteediga seotud projekte on lõppenud või lõppemas, eriti KA2 puhul, kus 80% kaudselt sellega seotud projektidest on täielikult lõpetatud.**

Projektide eesmärkides on selgelt esile toodud Euroopa mõõde – esikohal on **Euroopa identiteedi tugevdamine, ühiste väärtuste edendamine ja kriitilise mõtlemise soodustamine**. Kohaliku tasandiga tihedamalt seotud eesmärke, nagu demokraatliku osaluse edendamine ja avaliku dialoogi algatuste arendamine, esineb endiselt harvem, viidates võimalikule arenguvajadusele.

KA1 ja KA2 on erineva struktuuriga meetmed: KA1 keskendub üksikisiku õpirändele ja KA2 toetab organisatsioonide koostööd. See kajastub prioriteedi **erinevas käsitluses**. KA1s tuginetakse peamiselt **töövarjutamisele ja koolitustel põhinevale õppimisele,** KA2s keskendutakse **püsiva suutlikkuse loomisele õppekavade, vahendite ja õpetajate võrgustike arendamise kaudu**. Mõlemad lähenemisviisid on vajalikud, kuid koos moodustavad need süsteemi, kus KA1 arendab üksikisiku teadlikkust ja KA2 loob struktuurilised tingimused suuremate muutuste jaoks.

Sihtrühmadest on **esikohal õpetajad ja teised töötajad**, mis on kooskõlas programmi põhimõttega, et paremini koolitatud töötajad aitavad parandada õppijate tulemusi. Selle prioriteediga seotud projektide sihtrühmades on siiski alaesindatud mõned kõige haavatavamad rühmad, näiteks sisserändajad, puuetega inimesed ja lapsevanemad. Nende lünkade vähendamine suurendaks prioriteetse valdkonna kaasavust ja aitaks paremini saavutada eesmärki võimaldada kõigil täiskasvanutel demokraatlikus elus osaleda.

7. Mõju teemavaldkonnas

Selles peatükis kirjeldatakse prioriteedile „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ keskenduvate Erasmus+ projektide mõju toetust saavate organisatsioonide õppepakkumise aspektidele, töötajatele ja õppijatele. Selles arutletakse, kas Erasmus+ programm on suurendanud haridus- ja koolitustegevustes tähelepanu demokraatlikele protsessidele ja poliitilistele õigustele, vabatahtlikule tegevusele, õppijate võimalustele mõjutada koolituspakkumise kujundamist, Euroopa kodakondsusele ja ühistele väärtustele, kodanikupädevustele, meediapädevusele, kriitilisele mõtlemisele ning koostöö tugevdamisele kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

7.1. Mõju õppepakkumisele

Erasmus+ mõju demokraatliku elu, ühiste väärtuste ja kodanikuosalusega seotud õppepakkumisele on **üldiselt positiivne**. Nagu neljandas peatükis kirjeldatud, on enamik organisatsioone ühel meelel, et projekti väljundid on lõimitud nende töösse, nende pakkumine vastab paremini õppijate vajadustele ja juurdepääsetavus on paranenud.

Kõnesoleva prioriteedi suurim mõju **õppepakkumisele** seisnes selles, et rohkem hakati rõhku panema kriitilise mõtlemise oskuste arendamisele ja Euroopa ühiste väärtuste esiletõstmisele. Organisatsioonid teatasid, et **nende õppepakkumine** on rohkem kooskõlas Euroopa väärtustega, koostöö kodanikuühiskonnaga on tugevnenud ning õppijate kodanikupädevused on paranenud. Tagasihoidlikumat mõju täheldati valdkondades, nagu vabatahtliku tegevuse toetamine, kogukonnaelule suurema tähelepanu pööramine, õppijate mõju suurendamine kursustel ning demokraatlike protsesside ja poliitiliste õiguste esiletõstmine. Üksikasjalik jaotus on esitatud 5. lisa joonisel 7.1.

Kokkuvõttes on Erasmus+ avaldanud **märkimisväärset mõju sellele, kuidas organisatsioonid käsitlevad kodanikuväärtusi oma õppepakkumistes, kusjuures Euroopa identiteet ja kriitiline mõtlemine on osutunud kõige silmapaistvamateks muutuste valdkondadeks**.

7.2. Mõju töötajate tasandil

Erasmus+ mõju projektides, mis tegelevad prioriteediga „Demokraatlik elu ja kodanikuosalus“, on positiivne. See kajastab neljandas peatükis esitatud laiemat ülevaadet töötajate kohta. Suurem osa organisatsioone leidis, et tänu osalemisele **on töötajatel paremad pedagoogilised ja didaktilised oskused, nad suudavad luua õppijatele paremaid õpivõimalusi ning neil on tugevam rahvusvaheline pädevus**.

Töötajate pädevuse paranemine seoses Euroopa ühiste väärtustega oli kõige märgatavam eelkõige kodanikuosaluse prioriteedi raames – umbes pooled organisatsioonidest nõustusid või nõustusid täiesti väitega, et töötajad suudavad paremini **uurida ja õpetada Euroopa ühiseid väärtusi ning juhtida demokraatliku osaluse teemalisi arutelusid**. Ka **demokraatlike protsesside selgitamine** pälvis üldiselt positiivseid hinnanguid. Meediapädevuse ja kogukonnategevuse edendamise puhul olid tulemused mõnevõrra tagasihoidlikumad, kuid siiski positiivsed. Kõige erinevamalt hinnati kohaliku kogukonna arengu edendamist: 34%

vastanutest pigem ei nõustunud või ei nõustunud üldse, et programmil oli selles valdkonnas mõju (joonis 7.2).

Joonis 7.2. Erasmuse mõju töötajatele – osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus (N = 23)

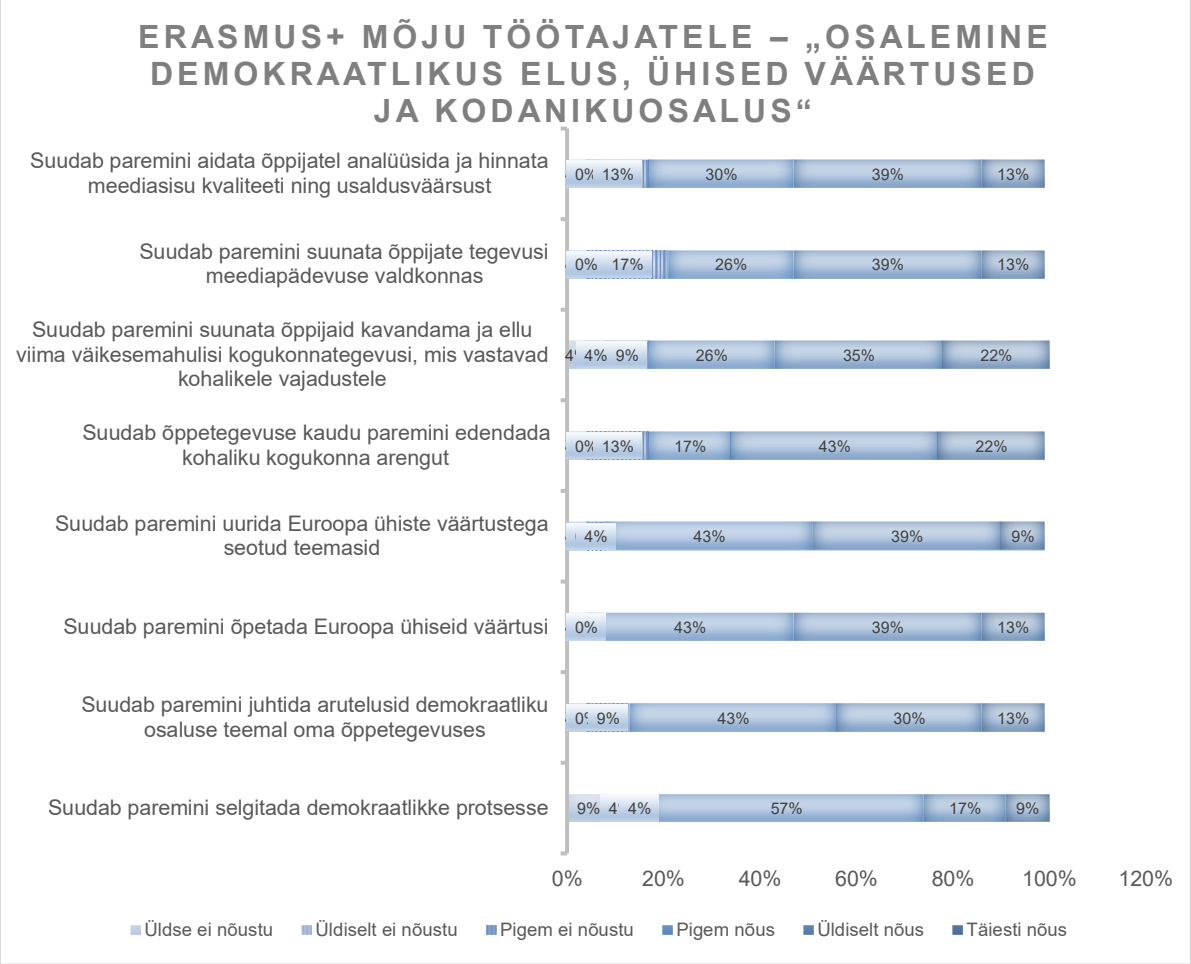

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

7.3. Mõju õppijate tasandil

Kokkuvõte põhineb **kõigi viie juhtumiuuringu temaatilisel võrdlusanalüüsil**, kus iga juhtumit käsitletakse võrdse kaaluga ning tähelepanu keskmes on pigem õppijate tasandil korduv mõju kui organisatsioonide saavutused. Peamised analüütilised kategooriad olid õppija aktiivsus, enesekindlus, oskuste arendamine, kaasatus, sotsiaalsed sidemed, osalemine demokraatlikus elus, kodanikuosalus ja ühised väärtused.

Kõigi viie juhtumi puhul on õppija tasandi kõige selgem mõju **üleminek passiivselt osalemiselt aktiivsele kaasatusele**. Täiskasvanud õppijaid ei käsitletud enam pelgalt teabe vastuvõtjatena. Nad asetati rolli, kus nad said luua, katsetada, arutleda, osaleda vabatahtlikuna, juhtida, analüüsida ja luua konkreetseid väljundeid. Olgu tegu loometegevuse, taskuhäälingu loomise, dialoogipõhise õppe, kogukondliku vabatahtliku töö või suhtlemiskoolitusega – kõigis neis projektides oli õppimine kogemuslik, mis näib olevat suurendanud õppijate motivatsiooni ja vastutustunnet oma õppeprotsessi eest.

„Muuseumi suur eelis on võimalus ise kaasa teha ja erinevaid asju proovida – see tuleb külastajatele mõnikord isegi üllatusena. Sageli arvatakse, et muuseumis ainult vaadatakse eksponaate."

— intervjueeritav (projekti koordinaator)

Teine sageli ilmnenud mõju oli **enesekindluse ja -tõhususe suurenemine**. Kõik juhtumiuuringud näitavad, et õppijate usk oma võimetesse suurenes ka siis, kui neil oli veel vähe kogemusi. See ilmnes eriti selgelt projektides, kus osalemiseks ei olnud vaja varasemat kogemust: kunstitaustata täiskasvanud osalesid loomingulistes töötubades, meediatootmise kogemuseta osalejad lõid taskuhäälinguid ning oma suhtlusoskuses ebakindlad õppijad said toetavas keskkonnas harjutada dialoogi pidamist, läbirääkimisi ja avalikku esinemist. Kvalitatiivsest vaatenurgast ei arendanud projektid üksnes uusi oskusi, vaid suurendasid õppijate usku oma võimesse õppida, end väljendada ja tegutseda.

„Hiljuti võttis minuga ühendust inimene, kes oli kaks aastat varem osalenud ühel meie projekti tutvustamise üritusel. Ta oli oma meeskonnaga jõudnud punkti, kus nad olid valmis katsetama taskuhäälingut, milles räägitakse ebasoodsas olukorras olevate noorte kogemustest. Selgus, et tema kokkupuude meie projektiga ja koolitusel osalejate jagatud näited olid teda väga palju julgustanud. Tema jaoks oli tutvustusüritus lihtsam viis taskuhäälingute vallas kätt proovida kui projekti koolitustel osalemine ning nii jõudis ta ka kiiremini praktilise tulemuseni."

— intervjueeritav (projekti koordinaator)

Juhtumiuuringud viitavad ka **ülekantavate pädevuste tugevale arengule**. Need projektid tugevdasid järjepidevalt suhtlemist, koostööd, eneseanalüüsi, kultuuridevahelist mõistmist ja praktilist probleemide lahendamist. On oluline, et lisaks tehnilise sisu omandamisele said õppijad teada, kuidas teistega koostööd teha, kuulata, rühma juhtida, vastutustundlikult teavet edastada ja erinevustega toime tulla. See on eriti tähtis täiskasvanuhariduses, kus kõige väärtuslikumad tulemused on sageli ülekantavad pädevused, mida saab rakendada nii tööl, kogukonnas kui ka isiklikus elus.

„Minu jaoks on olnud kõige tähtsamad rühmatööd ja rühma dünaamika. Kui ma nendega koolitusel esimest korda kokku puutusin, mõtlesin, et need ei saa ju nii olulised olla. Aga siis astusin klassi ja mõistsin, et õpetaja üks parimaid tööriistu on just nimelt rühma dünaamika mõistmine. Järgmine samm on arendada sellega töötamise oskusi."

— intervjueeritav, projektis osaleja

Üks korduv mõjutegur õppijate tasandil on ka **mitteformaalse õppe tunnustamine ja väärtustamine**. Mitmed juhtumid näitavad, et täiskasvanud osalejatele oli kasulik, kui nende varasemaid või käimasolevaid kogemusi – näiteks vabatahtlikku tööd, panust kogukonna heaks või iseseisvat harjutamist – käsitleti tähendusliku õppimisena, mitte haridusest eraldiseisva tegevusena. Niisugune tunnustus on oluline, sest see aitab õppijatel oma arengut teisiti mõtestada.

Sotsiaalsel tasandil aitasid projektid **vähendada õppijate eraldatust ja suurendada nende osalust kogukonnaelus**. Paljud tegevused tõid kokku eri vanuses, erineva tausta, rahvuse, enesekindluse ja kutsealase kogemusega täiskasvanuid. Peale teadmiste omandamise võimaldasid need luua suhteid, laiendada võrgustikke ja tekitada tugevamat kuuluvustunnet. Mõne õppija jaoks näib projektikeskkond olevat

avanud tee laiemasse kogukonda. See on täiskasvanuhariduses oluline tulemus, sest sotsiaalne eraldatus võib muidu piirata nii osalemist kui ka õpingute jätkamist.

Viis juhtumiuuringut näitavad, et projektide mõju õppijatele võib avalduda ka **aktiivsemas demokraatlikus ja ühiskondlikus osaluses ning ühiste väärtuste tugevnemises**. Siinkohal on kõige olulisem järeldus see, et tulemused saavutati **pigem praktika kaudu kui abstraktse õpetuse abil**. Õppijad tegid vabatahtlikku tööd, uurisid kogukonna vajadusi, arutasid meedia kaudu sotsiaalseid probleeme, osalesid dialoogides, puutusid kokku erinevate vaatenurkadega ning õppisid suhtlema kaasavalt ja vastutustundlikult.

Kokkuvõttes ei seisne nende viie Erasmus+ täiskasvanuhariduse projekti peamine mõju õppijatele niivõrd konkreetsete teadmiste omandamises, kuivõrd selles, et nad **muutuvad aktiivsemaks ja enesekindlamaks ning osalevad rohkem ühiskonnaelus**. Pärast projektis osalemist näivad õppijad olevat enesekindlamad ja valmis aktiivsemalt kaasa lööma. Samuti on paranenud nende suhtlus- ja koostööoskused ning arusaam sellest, et nende panus on oluline nii õppimises kui ka kogukonnaelus. Projektid on eriti tõhusad siis, kui **isiklik areng käib käsikäes sotsiaalse osalusega**: õppijad arenevad nii üksikisikuna kui ka suhetes teiste inimeste ja oma kogukonnaga.

7.4. Mõju väljaspool organisatsiooni tasandit

Juhtumiuuringud näitavad, et nende Erasmus+ projektide mõju, milles käsitletakse kodanikuosalust ja demokraatlikke väärtusi, võib ulatuda osalevatest organisatsioonidest kaugemale. Mitmel juhul aitasid projektid tugevdada sidemeid organisatsioonide ja laiema kogukonna vahel. Näiteks toimis üks organisatsioon ühenduslülina Ukraina elanike ja kohaliku omavalitsuse vahel, teine sidus vabatahtliku tegevuse üleriigiliste formaalõppe võimalustega. Need näited viitavad horisontaalsele mõjule – tavade ja vahendite levitamisele kogu sektoris – ning vertikaalsele mõjule, kus projekti väljundid mõjutasid kohalikku valitsemist või poliitilist dialoogi. Sellist mõju on aga praeguste andmete põhjal raske süstemaatiliselt mõõta ning see ei olnudki uuringu peamine fookus. Tulevastes uuringuvoorudes võiks kaaluda struktureeritumat lähenemisviisi laiema ühiskondliku mõju hindamiseks.

7.5. Erasmus+ toetuse lisaväärtus

Vastajatelt (N = 29) küsiti, kas selle prioriteediga seotud projektides ellu viidud tegevusi oleks ellu viidud ka ilma Erasmus+ rahastuseta. Enamik (83%) märkis, et **ilma Erasmus+ toetuseta poleks projekti ellu viidud**. 14% vastanutest märkis, et nende projektides oleks tehtud kohandusi, ja vaid 3% leidis, et projekt oleks ellu viidud täpselt algselt kavandatud kujul (lisa 5, joonis 7.3)

Kuna suuremat osa projekte ei oleks ilma Erasmus+ programmita korraldatud, suutis vaid väike hulk vastajaid (N = 4) kirjeldada, mis oleks olnud teisiti. Peamise erinevusena tõid nad välja projekti ulatuse – ilma Erasmus+ rahastuseta oleksid tegevused olnud väiksema ulatuse ja mõjuga.

7.6. Kokkuvõte

Erasmus+ on avaldanud selget ja positiivset mõju sellele, kuidas Eesti täiskasvanuhariduse organisatsioonid tegelevad demokraatliku elu, ühiste väärtuste ja kodanikuosaluse prioriteediga seotud teemadega. Programm on

tugevdanud nii õppepakkumiste sisu kui ka töötajate suutlikkust neid ellu viia, kusjuures kõige järjekindlamaid edusamme on täheldatud kriitilise mõtlemise, Euroopa ühiste väärtuste ja demokraatliku teadlikkuse valdkonnas. Osalemise tulemusel on laienenud ka koostöö kodanikuühiskonna organisatsioonidega, mis on suurendanud selles valdkonnas pakutavate teenuste ulatust ja asjakohasust.

Ka töötajate puhul ilmnes sarnane areng: paranesid pedagoogilised oskused, võime luua õppimisvõimalusi ja rahvusvahelised pädevused. Eelkõige kodanikuosaluse prioriteediga seotud projektides tunnevad töötajad end Euroopa väärtuste ja demokraatliku osaluse käsitlemisel märksa kindlamalt. Kogukonna tasandi kaasamine, nagu kohaliku arengu edendamine ja vabatahtliku tegevuse toetamine, on endiselt nõrgem valdkond nii õppepakkumise kui ka töötajate vähesuse seisukohalt ning vajab tulevikus edendamist.

Kõige ilmekam järeldus on vahest see, et **suuremat osa neist projektidest poleks ilma Erasmus+ rahastuseta üldse ellu viidud**. See rõhutab programmi mõju – sellega ei toetata lihtsalt tegevust, mis oleks nagunii toimunud, vaid võimaldatakse organisatsioonidel tegeleda teemade ja tegevustega, mis muidu oleksid olnud neile kättesaamatud. **Kuigi projekte oli võimalik ka muul viisil ellu viia, seisnes Erasmus+ peamine mõju nende ulatuses**. Kõik järeldused viitavad sellele, et Erasmus+ mängib olulist rolli prioriteetse valdkonna edendamisel ja et leidub veel võimalusi selle mõju laiendamiseks – eriti valdkondades, nagu kogukonna kaasamine ja õppijate osalemine, kus tulemused on seni olnud tagasihoidlikumad.

OSA E. Kokkuvõte ja poliitika kujundamise soovitused

8. Kokkuvõte ja poliitika kujundamise soovitused

Viimases peatükis on kokku võetud aruande peamised järeldused ning esitatud poliitikasoovitused Erasmus+ programmi rakendamiseks, osalevatele organisatsioonidele ja teistele asjaomastele sidusrühmadele. Järeldustes käsitletakse programmi kättesaadavust ja kaasavust, selle mõju organisatsioonidele, töötajatele ja õppijatele ning demokraatlikku osalust ja kodanikuosalust käsitlevate projektide tulemuslikkust. Järgmiste poliitikasoovituste eesmärk on suurendada lähiaastatel Erasmus+ programmi ulatust ja mõju Eesti täiskasvanuhariduses.

Tuleb märkida, et Eesti on väike riik, mille Erasmus+ toetuse saajate arv on samuti väike. Kuigi vastamismäär oli kõrge (72%), on valimi absoluutsed suurused endiselt väikesed, eriti alarühmade analüüside puhul. See tähendab, et mõningaid järeldusi, eriti neid, mis põhinevad 7–22 vastajal, tuleks tõlgendada ettevaatusega ning käsitleda pigem ligikaudsena kui statistiliselt esinduslikuna. Samas suurendavad kõrge vastamismäär ning uuringuandmete võrdlus komisjoni andmete ja kvalitatiivsete juhtumiuuringutega üldiste järelduste usaldusväärsust.

8.1. Järeldused

Üldiselt avaldab Erasmus+ Eesti täiskasvanuharidusele selget ja püsivat mõju: projektide väljundeid kasutatakse ka pärast nende lõppu, töötajad omandavad uusi oskusi ja avardavad oma teadmisi Euroopast ning õppijate enesekindlus ja kodanikuosalus suurenevad.

8.1.1. Programmi kättesaadavus ja kaasavus

Erasmus+ jõuab Eestis märkimisväärse hulga täiskasvanuhariduse organisatsioonideni, kuid nende osalus on jaotunud endiselt ebaühtlaselt. Nii KA1s kui ka KA2s domineerivad avalikud ja avaliku sektori osalusega haridusasutused ning mittetulundusühingud. Muuseumid on KA1s hästi esindatud, kuid KA2s on neid väga vähe. Enamik osalevaid organisatsioone on töötajate arvu poolest väikesed, **kuid ometi suudavad nad kaasata suure hulga täiskasvanud õppijaid. See näitab, et ka väikesed organisatsioonid võivad avaldada märkimisväärset mõju.**

Üldine väljavaade on positiivne: **enamik organisatsioone kavatseb osalemist jätkata ja hindab oma kogemust üldiselt positiivseks**. Samas takistab programmis mitteosalevate organisatsioonide kaasumist programmi hulk struktuurilisi takistusi. Kõige sagedamini nimetati programmis osalemise takistustena **halduskoormust, töötajate vähesust, ebapiisavat keeleoskust ning raskusi sobivate rahvusvaheliste partnerite leidmisel**. Need probleemid puudutavad nii KA1 kui ka KA2 projektides osalemist. KA1 puhul on täiskasvanud õppijate õpirände korraldamisega seotud peamised takistused **strateegilise selguse puudumine**, organisatsiooni vähene valmisolek ja varasema õpirändekogemuse nappus.

Neid järeldusi kinnitavad intervjuud programmis mitteosalevate organisatsioonidega, eelkõige muuseumihariduse spetsialistidega. Nende teadlikkus programmist oli

vähene ning nad väljendasid muret haldusliku keerukuse, projektitöötajate puuduse ja ELi platvormide vähese kasutajasõbralikkuse pärast. Asjaolu, et **kõik intervjueeritud isikud väljendasid sellest hoolimata valmisolekut tulevikus osaleda**, näitab, et potentsiaalsete taotlejate hulk on märkimisväärne, kuid neid pole veel jõutud kaasata ning et nende takistused on konkreetsed ja ületatavad.

8.1.2. Mõju organisatsiooni tasandil

Erasmus+ programmis osalemine on avaldanud organisatsioonidele selget ja püsivat mõju. KA2 koostööprojektides välja töötatud väljundid (õppekavad, koolitusmoodulid ja õppematerjalid) on **endiselt aktiivselt kasutusel**, kusjuures 70% organisatsioonidest teatas, et nende väljundeid kasutatakse pärast projektide lõppu laialdaselt. Tänu Erasmus+ programmis osalemisele pööratakse asutustes nüüd suuremat tähelepanu **digioskustele, võrgustike loomisele ja kvaliteedi tagamisele**.

Mõju ulatus on aga väga erinev. **Parimaid tulemusi** saavutati organisatsioonides, kes lõimisid Erasmus+ oma **põhitegevusse** ja käsitlesid seda **pikaajalise strateegilise vahendina**. Kui osalemist käsitleti ühekordse võimalusena, jäi sellest saadud kasu pigem piiratuks ja lühiajaliseks ning puudutas peamiselt üksikisikuid, mitte organisatsiooni tervikuna. Sama muster esines nii küsitluse vastustes kui ka juhtumiuuringute andmetes (joonised 4.5, 4.8 ja vastajate kvalitatiivne tagasiside). Programmi potentsiaali täielik rakendamine sõltub suuresti sellest, kas osalemine on strateegiliselt lõimitud organisatsiooni tegevusse või toimub üksikute, omavahel sidumata tegevustena.

8.1.3. Mõju töötajate tasandil

Erasmus+ on töötajate tasandil **toonud kaasa laiaulatuslikku ja mõõdetavat kasu**. Kõik küsitluses osalenud nõustusid, et nende töötajad omandasid paremaid **rahvusvahelisi pädevusi**. 95% märkis, et nende **pedagoogilised ja didaktilised oskused** on paranenud, ning 87% nõustus, et **töötajad suudavad nüüd luua õppijatele paremini kohandatud õpivõimalusi**. Sama kinnitavad ka komisjonile esitatud osalejate tagasisideankeetide andmed: 92% osalejatest omandas oma tööga seotud praktilisi oskusi, 80% märkis, et neil on nüüd parem arusaam ühiskondlikust mitmekesisusest, ja 76% sai rohkem teada Euroopa väärtuste kohta.

Töötajate areng oli kõige märgatavam valdkondades, mis olid otseselt seotud projekti teemadega – **digioskused, uued õpetamismeetodid ja kultuuridevaheline suhtlus**. Kvalitatiivsetest vastustest selgub, et osalemine **suurendas ka töötajate motivatsiooni, enesekindlust inglise keele kasutamisel ja valmisolekut osaleda rahvusvahelistes tegevustes**. Kui organisatsioonid lõimisid Erasmus+ oma laiemasse töötajate arendamise strateegiasse, olid saavutused suuremad ja püsivamad. Kui töötajate osalus ei olnud seotud organisatsiooni arengukavadega, jäi saadav kasu pigem üksikisiku tasandile.

8.1.4. Mõju õppijate tasandil

KA1 õpiränne pakkus **täiskasvanud õppijatele suurepäraseid kogemusi**: individuaalses õpirändes osalenutest oli tulemustega väga rahul 86% ning rühmapõhise õpirände puhul hinnati väga rahul olevaks 95% osalejatest. Mõlema vormi puhul märkisid õppijad, et nende arusaam isiklikest ja kutsealastest eesmärkidest oli muutunud selgemaks. Seda tõid esile 90% rühmapõhises õpirändes osalejatest ja kõik individuaalses õpirändes osalejad. Programmi andmed näitavad

julgustavat kasvu: täiskasvanud õppijate kavandatud õpirännete arv **kasvas 24-lt 2021. aastal 148-le 2025. aastal**. Organisatsioonid täidavad üldiselt oma kohustusi ning **mõnel juhul ületavad ka esialgseid eesmärke**.

Programm saavutab tõhusalt kaasamise eesmärke: **üle 91% täiskasvanud õppijate õpirändes osalejatest on vähemate võimalustega**. See näitaja tuleneb peaaegu täielikult rühmapõhisest õpirändest, mis moodustab valdava osa kõigist õpirännetest. Osalejate profiil (peamiselt naised ja pigem vanemad vanuserühmad) kajastab Eesti täiskasvanuhariduse laiemat suundumust, kuid tõstatab ka küsimuse selle kohta, kelleni ei jõuta.

Juhtumiuuringud lisavad olulist kvalitatiivset sügavust, osutades ülekantavate pädevuste – **suhtlemine, koostöö, kultuuridevaheline mõistmine ja praktiline probleemide lahendamine** – tugevale arengule. Lisaks konkreetse sisu omandamisele õpiti teistega koos töötamist, mõtete väljendamist, aktiivset kuulamist ja konstruktiivset reageerimist erinevatele seisukohtadele. Projektid olid eriti tulemuslikud just seal, kus ühendati isiklik areng ja sotsiaalne osalus.

Märkimisväärne puudujääk on keeletoe pakkumises: ükski individuaalses õpirändes osaleja ei saanud keeletuge. See on konkreetne puudus, millele tuleks tulevaste programmide elluviimisel tähelepanu pöörata.

8.1.5. Prioriteediga „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ seotud Erasmus+ projektide tunnusjooned

Enamik Eesti täiskasvanuhariduse Erasmus+ projekte on selle prioriteediga mingil viisil seotud – vaid 19%-s neist ei käsitleta seda üldse. Kõige levinum vorm on kaudne käsitlemine (57%). 30% organisatsioonidest on ellu viinud vähemalt ühe projekti, mis on otseselt kõnesoleva prioriteediga seotud. **KA2 projektides on see teema märksa sagedamini tegevuste keskmes**. KA1 projektides käsitletakse seda pigem kõrvaleesmärgina, mis toetab peamisi õpirände eesmärke.

Kõige levinumad projekti eesmärgid olid **Euroopa mõõtme tugevdamine** (66%), **ühiste väärtuste edendamine** (62%) ja **kriitilise mõtlemise soodustamine** (48%). Kohaliku tasandiga tihedamalt seotud eesmärke, nagu demokraatliku osaluse edendamine kogukonnas ja avaliku dialoogi algatuste arendamine, esines harvem, mis viitab arenguruumile. Kõige sagedamini olid sihtrühmaks täiskasvanuhariduse organisatsioonide töötajad (67%). Samas jäid mõned kõige haavatavamad rühmad, nagu sisserändajad, puuetega inimesed ja lapsevanemad, endiselt alaesindatuks.

8.1.6. Prioriteediga „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ seotud Erasmus+ projektide mõju

Erasmus+ on avaldanud sellele väärtusele selget ja positiivset mõju. Õppepakkumises ilmnes kõige suurem areng **kriitilise mõtlemise, Euroopa ühiste väärtuste ja demokraatliku teadlikkuse tugevdamisel**. Samuti on tihenenud **koostöö kodanikuühiskonna organisatsioonidega**. Töötajate tasandil tunnevad õpetajad märkimisväärselt **suuremat kindlustunnet** Euroopa väärtuste ja demokraatliku osaluse käsitlemisel.

Vabatahtliku tegevuse, kogukonna kaasatuse ja kohalike demokraatlike protsesside osas teatati tagasihoidlikumatest tulemustest – need on endiselt valdkonnad, kus on kõige rohkem arenguruumi. Kogukonnatasandi kaasamisoskused, nagu kohaliku

arengu edendamine ja vabatahtliku tegevuse toetamine, andsid nii õppepakkumise kui ka töötajate arvu näitajate puhul kõige ebaühtlasemaid tulemusi.

Kõnekaim tulemus on vahest see, et **83% kõnesolevale prioriteedile suunatud projektidest ei oleks ilma Erasmus+ rahastuseta ellu viidud**. See kinnitab, et programm ei toeta üksnes tegevusi, mis oleksid toimunud ka ilma toetuseta, vaid võimaldab organisatsioonidel käsitleda teemasid ja ellu viia tegevusi, mis muidu jääksid neile kättesaamatuks.

8.2. Poliitika kujundamise soovitused

Julgustada organisatsioone Erasmus+ strateegiliselt oma tegevusse lõimima. Kõige tugevam ja püsivam mõju ilmnes siis, kui organisatsioonid käsitlesid Erasmus+ pikaajalise strateegilise vahendina, mitte üksiku projektina. Kui strateegiline lõimimine puudus, jäid tulemused enamasti lühiajaliseks ja üksikisikute tasandile ega tugevdanud organisatsiooni tervikuna. Juhised, stiimulid ja hindamiskriteeriumid, mis aitavad kaasa strateegilisele lõimimisele, aitaksid rohkematel organisatsioonidel programmi potentsiaali täielikult ära kasutada.

Edendada kogukonna tasandi kodanikuühiskonna eesmärke osaluse prioriteedi raames ja jõuda alaesindatud sihtrühmadeni. Erasmus+ on avaldanud selget positiivset mõju Euroopa identiteedile, ühistele väärtustele ja kriitilisele mõtlemisele, kuid kohaliku tasandi eesmärgid, nagu demokraatlik osalus, vabatahtlik tegevus ja kogukonnas osalemine, ei ole endiselt piisavalt arenenud. Samas on haavatavad rühmad, nagu sisserändajad, puuetega inimesed ja lapsevanemad, sihtrühmade seas jätkuvalt alaesindatud. Niisuguste projektide toetamine, mis seovad Euroopa kodanikuühiskonna eesmärgid kohalike vajadustega ja kaasavad aktiivselt just neid rühmi, suurendaks programmi panust demokraatlikku osalusse ja sotsiaalsesse kaasatusse.

Toetada partnerlussuhete arendamist ja rahvusvahelist võrgustikutööd. Sobivate partnerite leidmisega seotud raskused on püsiv takistus mõlema meetme puhul. Süsteemsed kontaktide loomise võimalused, vastastikuse õppimise üritused ning tihedamad sidemed Eesti organisatsioonide ja Euroopa partnerite vahel aitaksid luua partnervõrgustikke, millest paljud organisatsioonid praegu puudust tunnevad.

Lihtsustada väiksemate, esimest korda osalevate ja alaesindatud organisatsioonide liitumist Erasmus+ programmiga, pakkudes neile selgeid ja vajadustele kohandatud juhiseid ning tehes ennetavat teavitustööd. Halduskoormus on endiselt kõige sagedamini nimetatud osalemist takistav tegur, eriti väiksemates organisatsioonides, kus puuduvad eraldi projektitöötajad, ning nende organisatsioonitüüpide seas, kes ei ole veel Erasmus+ kogukonnaga liitunud. Esmataotlejad pidasid esimest taotlusvooru kõige keerulisemaks etapiks, pärast mida muutub protsess lihtsamaks. See näitab, et olukorda aitaksid parandada sihipärane tugi programmiga liitumisel, selgemad juhised ja ennetav teavitustöö alaesindatud sektorites.

Esimese sammuna võiks koostada Erasmus+ programmi nõuete ja eeskirjade kohta selgemad juhised, mis oleks kohandatud eri sektorite ja potentsiaalsete toetusesaajate vajadustele. Niisugused materjalid ja nendega seotud teavitustegevused aitaksid organisatsioonidel mõista, kuidas Erasmus+ erineb teistest rahastamisprogrammidest, kiiresti hinnata, kas ja kuidas programm saab toetada nende põhitegevusi, ning saada praktilisi juhiseid Erasmus+ projekti algatamise ja juhtimise kohta.

Tugineda rühmapõhise õpirände edule vähemate võimalustega õppijate kaasamisel. Selgus, et üle 91% täiskasvanud õppijate õpirännetes osalejatest on vähemate võimalustega. See tulenes peaaegu täielikult rühmapõhisest õpirändest, mis näitas ka kõige suuremat rahulolu ja parimaid tulemusi. Niisuguse mudeli laiem kasutuselevõtt ja edukate projektide heade tavade jagamine võiksid aidata kaasata programmi veel rohkem täiskasvanuid, kes muidu rahvusvahelises õppes ei osaleks.

Tugevdada keeletuge kogu programmi ulatuses. Keelebarjäär mõjutab osalemist mitmel tasandil: ebapiisava inglise keele oskusega töötajatel on raskem projekti tulemustest täielikult osa saada ja neid levitada. Samas ei saanud ükski individuaalses õpirändes osaleja keeletuge. Olemasolevast riiklikust vahehindamisest selgus, et veebipõhine keeletugi on ebatõhus ja sellega seotud keeleõppetoetus, mis kehtib vaid pikaajalise individuaalse õpirände kohta, jääb Eesti toetusesaajatele kättesaamatuks, kuna seni ei ole ühtegi sellist õpirännet toimunud. Terviklikum lähenemisviis keelelisele toetusele – olgu see siis parema ettevalmistuse, alternatiivsete toetusmudelite või keelevahendite jaotamise läbivaatamise kaudu – tugevdaks nii osalemise kvaliteeti kui ka kaasatust.

Lisa 1. RIA-AE võrgustiku missioon

RIA-AE võrgustiku missioon

Täiskasvanuharidus pakub oskuste arendamise võimalusi, mis aitavad ELi kodanikel leida paremaid töökohti ja parandada oma heaolu. Täiskasvanuharidus on ülejäänud haridussüsteemist suuresti eraldiseisev valdkond ning saab teiste sektoritega võrreldes vähem rahastust ja poliitilist tähelepanu. Uuringud näitavad siiski, et täiskasvanuharidusel on oluline roll inimeste isikliku, sotsiaalse ja majandusliku heaolu ning ühiskonna sotsiaalse sidususe toetamisel.

Erasmus+ mõju täiskasvanud õppijatele ja täiskasvanuhariduse valdkonnale on seni vähe uuritud. Et paremini koordineerida täiskasvanuhariduse valdkonna rahvusvahelise koostöö ja õpirännete mõju alast uurimistegevust ning võimaldada Erasmus+ edasist arendamist ja kvaliteedi parandamist, loodi teaduspõhine riikidevaheline uurimisvõrgustik RIA-AE (Erasmus+ täiskasvanuhariduse teaduspõhise mõjuanalüüsi võrgustik).

RIA-AE võrgustiku eesmärgid

RIA-AE võrgustikul on järgmised eesmärgid:

- aidata paremini mõista Erasmus+ programmi raames toimuva rahvusvahelise koostöö ja õpirände mõju täiskasvanuharidusele;
- tõhustada koostööd ja dialoogi teaduse, poliitika ning praktika vahel;
- aidata kaasa Erasmus+ programmi edasisele arendamisele ja kvaliteedi parandamisele, toetades kvaliteetsete ja praktiliste hindamiste ning mõju-uuringute tegemist;
- suurendada täiskasvanuhariduse ja Erasmus+ programmi eeliste nähtavust ELis ning liikmesriikides.

Metoodika

Nende eesmärkide saavutamiseks koondab RIA-AE võrgustik Euroopa riikide Erasmus+ riiklikud bürood, et töötada koos välja uus lähenemisviis Erasmus+ programmi ja mõju hindamiseks.

Ühistegevuste lähtepunkt on ülevaade olemasolevatest uuringutest ja teadmistest, mis käsitlevad õpirändeprojekte ning rahvusvaheliste partnerlussuhete eeliseid ja mõju täiskasvanuhariduses. Sellele tuginedes võimaldab mitmetasandiline ja kooskõlastatud uurimiskäsitlus analüüsida Erasmus+ mõju nii üksikisikute, organisatsioonide kui ka süsteemi tasandil eri riikides ning teha rahvusvahelisi võrdlusi.

Koostöö põhimõtted

Võrgustikusisene koostöö põhineb ühisel vastutusel ja uued liikmed on alati oodatud. Koostööraamistik hõlmab riiklikke büroosid ja väliseid

teadusuuringute partnerorganisatsioone (nt ülikoolid, uurimisasutused). Iga võrgustikku kuuluv riiklik büroo võib otsustada, kas viia uurimisprojektid ellu ise või tellida need partnerorganisatsioonilt.

Väärtused

Kvaliteetse uuringu eesmärgi saavutamiseks järgivad võrgustiku partnerid sotsiaal- ja haridusuuringute ühiseid standardeid. Uurimistegevuses võib kasutada kõiki empiirilistes sotsiaaluuringutes levinud meetodeid – nii kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid meetodeid kui ka nende kombinatsioone.

Lisa 2. Erasmus+ ülevaateuuringud täiskasvanuhariduse valdkonnas

#	Pealkiri	Metoodika	Fookus	Tulemus („+“ tähistab positiivset mõju)
1	Erasmus+ programmi perioodi 2014–2020 lõpphindamine ja perioodi 2021–2027 vahehindamine	dokumendianalüüs; projekti kvantitatiivsed andmed; isiklikud ja rühmaintervjuud; fookusrühma intervjuud ja valideerimisseminar	Erasmus+ detsentraliseeritud meetmed	+

Lisa 3. Kirjanduse ülevaade

Buiskool, B., Krichewsky-Wegener, L. ja Erckrath, M. (2024). *Transnational analysis of the impact of Erasmus+ on the Adult Education Sector: Comparative research report, first survey round 2024*. https://epale.ec.europa.eu/system/files/2025-08/EU%20synthesis%20report%20RIA-AE%20network_first%20survey%20round%202024_final.pdf#

Eesti Haridus- ja Teadusministeerium. (2025). Täiskasvanuhariduse arendamine – VÕTI. https://www.hm.ee/võti

Euroopa Komisjon. (12.11.2025). Erasmus+ programmijuhend. https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2025-11/programme-guide-2026_en.pdf

Lisa 4. Juhtumiuuringute lühikirjeldused

Juhtumiuuring. Kuidas TYPA ühendab kogukonda ja kultuuri

Organisatsiooni tutvustus

TYPA on Tartus asuv trüki- ja paberikunstikeskus ning muuseum. Nende tegevuse keskmes on kõrgtrükk, tüpograafia ja trükikunsti ajalugu. Muuseumis säilitatakse töökorras ajaloolisi trükimasinad, millest paljud on üle saja aasta vanad. TYPA eristub teistest selle poolest, et masinad ei ole lihtsalt vaatamiseks, vaid külastajad saavad neid ka kasutada.

Muuseum korraldab mitmesuguseid töötube ja üritusi eri sihtrühmadele: täiskasvanutele, peredele, koolidele ning ettevõtetele. See on Balti riikides üks väheseid kohti, kus saab töötava seadmestikuga kõrgtrükki proovida. Seega on TYPA tõeliselt ainulaadne.

TYPA on ühtlasi Euroopa Solidaarsuskorpuse noortevaldkonna vabatahtliku teenistuse projektides saatev ja vastuvõttev organisatsioon. Tavaliselt töötab muuseumis korraga kaks rahvusvahelist vabatahtlikku. Meeskond on väike ja ülesanded kattuvad – kõik teevad natuke kõike.

Rahvusvaheline koostöö on organisatsioonile tähtis. See toob kaasa uusi ideid, suurendab muuseumi tuntust välismaa spetsialistide seas ja aitab arendada TYPA hariduspakkumist. Muuseum on osalenud mitmes rahvusvahelises projektis, sealhulgas Erasmus+ ja Põhjamaade koostööprogrammides.

Erasmus+ projekt

TYPA osales väikesemahulises Erasmus+ väikeprojektis „The Weight of Words“ (WOW) koos kolme partneriga: Tipoteca Italiana Fondazione Itaaliast ning Universidade de Évora ja Câmara Municipal de Évora Portugalist. Projekt kestis 2022. aasta septembrist kuni 2023. aasta septembrini ja selle kogutoetus oli 60 000 eurot. Projekti keskmes oli täiskasvanuõpe, mis toimus tüpograafia ja trükikultuuriga seotud praktiliste loometegevuste kaudu.

Projekti idee sündis olemasolevatest kontaktidest. TYPA-l oli varasem side Itaalia partneriga ja Portugali osalejad liitusid võrgustiku kaudu. Iga partner tõi kaasa oma eriteadmised ja kohaliku tausta.

Projekt oli üles ehitatud kolmele kohtumisele – igas riigis üks. Kõigepealt tulid partnerid Tartusse, seejärel kohtuti Itaalias ja lõpuks Portugalis. Iga külastus kestis umbes kolm päeva ja sisaldas ühiseid töötube. Eesmärk oli töötada välja tegevused, mida saaks pakkuda laiemale üldsusele, mitte ainult projektis osalejatele.

Seejärel korraldas iga partner oma riigis poolepäevase avaliku töötoa, tuginedes ühiselt välja töötatud materjalile. Töötubades võisid osaleda ilma varasema kogemuseta täiskasvanud õppijad.

„Kogu protsess võimaldas tõhusalt ja kiiresti vahetada teadmisi eri piirkondadest pärit inimestega, kasutades enesekindlat selge raamistikuga ja koostööpõhist lähenemisviisi.”

— töötoas osaleja tagasiside

TYPA jaoks oli projekti peamine väärtus vahetu, isiklik suhtlus. Nagu ütles koordinaator: „Videokõned ei ole nii tõhusad. Ühine ruum on tõeline ideede kasvulava.“

Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus

- Projektis kasutati tüpograafiat ja trükikultuuri kodanikuosaluse ning kultuuridevahelise dialoogi edendamise vahenditena. Kunstitaustata täiskasvanutele mõeldud töötubade abil lõi TYPA sotsiaalse osaluse ruumi, mis ulatus kaugemale loovhariduse tavapärasest sihtrühmast. Projekti raames töötati välja trükimeedia õpetajatele mõeldud õppevahendid. Need on tasuta kättesaadavad TYPA veebisaidil ja üles laaditud platvormile EPALE, mis on mõeldud täiskasvanute koolitajatele kogu Euroopas. 2024. aastal avaldati kaks uut täiskasvanuhariduse õppematerjali, mis töötati projekti raames välja TYPAs. Kõik need materjalid on vabalt kättesaadavad.
- Projekti käigus töötati välja uued töötoavormid, mis on nüüd osa TYPA tavapärasest programmist. Rühmad saavad osaleda plakatite valmistamise töötoas, kus kasutatakse muuseumi kogu tüpograafiavahendite valikut. See kasvas välja projekti käigus arendatud ideedest. Projektis korraldati tüpograafiline safari, kus osalejad avastavad linna, otsides huvitavaid kirjatüüpe ja silte. Sellest ajast peale on seda kohandatud eri sihtrühmadele, sealhulgas noorematele osalejatele.

  Need muuseumi tegevused on saanud külastajatelt, sealhulgas lastega peredelt, positiivset tagasisidet.

„See on lihtsalt imeline! Käisime siin kahe lapsega, üks oli 11-aastane ja teine 6-aastane. Mõlemale meeldis väga. Isegi täiskasvanud on vaimustunud! Sobib ka autistlikele lastele.”

— TYPA jagatud külastajate tagasiside

- Avalikud töötoad andsid kunstitaustata täiskasvanud õppijatele võimaluse trükikultuuriga praktiliselt tutvuda. Osalejad rõhutasid korduvalt, kui kasulik on ainulaadses keskkonnas midagi oma kätega valmistada.
- Projekt aitas TYPA-l luua sidemeid rahvusvaheliste spetsialistidega. Euroopa võrgustikku kuulumine suurendas muuseumi nähtavust valdkonnas, kus Eesti pole seni laialdaselt tuntud olnud.

Muud aspektid

- Muuseumi keskkond on kogemuse oluline osa. Paljud külastajad, eriti meeskonnaürituste raames tulijad, on meeldivalt üllatunud, et muuseumis saab ise tegevustes osaleda, mitte ainult eksponaate vaadata. Just seda meeldivat üllatust mainivad inimesed tagasisides sageli esimesena.

Mõjulugu: teistelt õppimine

Portugali visiidi ajal märkas TYPA koordinaator midagi, mis polnud talle varem pähegi tulnud. Portugali meeskond kasutas digitootmise vahendeid – lasergraveerimist ja CNC-lõikamist – ootamatul viisil. Selles valdkonnas liigutakse tavaliselt analoogtehnoloogialt digitehnoloogia kasutamise poole. Portugali

partnerid tegid vastupidi: võtsid digitaalselt kujundatud kirjatüübi või pildi ning muutsid selle füüsiliseks ja trükitavaks.

„Ma polnud sellele varem niimoodi mõelnud," ütles ta. „Oleme seni rääkinud üleminekust analoogtehnoloogialt digitehnoloogiale. See näitas, et saab minna ka teises suunas."

Meetodid
Kirjeldatud juhtumiuuring põhineb intervjuul TYPA direktoriga, kes täitis ka projekti koordinaatori ülesandeid. Samuti võeti arvesse osalejate ja külastajate tagasisidet. Taustmaterjalina vaadati läbi projekti lõpparuanne, organisatsiooni veebisait ja Erasmus+ projekti tulemuste andmebaas.

Juhtumiuuring. Vabatahtliku töö ja õppimise ühendamine – kutsekooli teekond

Organisatsiooni tutvustus

Tartu Rakenduslik Kolledž, tuntud ka kui VOCO, on Tartus tegutsev kutseõppekeskus. VOCO on üks riigi juhtivaid kutseõppeasutusi, mis pakub koolitust paljudes valdkondades ning on loonud tugeva rahvusvahelise koostöö traditsiooni Erasmus+ ja muude Euroopa programmide kaudu.

Kool osaleb rahvusvahelistes projektides siis, kui selleks on asutuses selge vajadus, mitte lihtsalt seetõttu, et avaneb sobiv võimalus. Projekte algatatakse kooli sees juhul, kui teema on kooli arengu seisukohalt strateegiliselt oluline, kuid osaletakse ka usaldusväärsete partnerite algatatud projektides. Peamine küsimus on alati see, kas projekti tulemused on koolile tõepoolest kasulikud.

VOCO meeskonda kuuluvad pädevad projektijuhid ja õpetajad, kellel on kogemusi nii formaalhariduse kui ka mitteformaalse õppe valdkonnas. See kombinatsioon on võimaldanud koolil töötada välja õppekavad, mis ühendavad klassiruumis toimuva õppe päriselulise ühiskondliku tegevusega, sealhulgas vabatahtliku tööga.

Erasmus+ projekt

VOCO juhtis Erasmus+ koostööprojekti VOLUGRAM – „Developing Volunteering as a Part of Individual Learning Path" (2022–2024). Projekt tõi kokku kolm Euroopa kultuuripealinna: Tartu (Eesti), Bad Ischl-Salzkammergut (Austria) ja Bodø (Norra). Kokku osales kuus organisatsiooni, sealhulgas kultuuripealinna sihtasutused, üliõpilasorganisatsioon ja vabatahtliku tegevuse hindamisele spetsialiseerunud uurimisagentuur.

Projekti idee sündis VOCOs. Turismiosakonna juhtõpetaja tõstatas küsimuse, kuidas saaks kolledž panustada Tartu eelseisvasse Euroopa kultuuripealinna aastasse ja sellest kasu lõigata. Nagu projektimeeskond ühes fookusintervjuus märkis: „Algne idee oli veidi teistsugune, kuid koostöös sihtasutusega Tartu 2024 liikus tähelepanu turismilt laiemalt vabatahtlikule tegevusele."

Projekti eesmärk oli arendada vabatahtlikku tegevust kui paindlikku ja mitteametlikku õppimisvõimalust täiskasvanutele. Projektil oli kolm peamist suunda: vabatahtlike kogukondade arendamine osalevates piirkondades, koolitusmaterjalide koostamine vabatahtlike koordinaatoritele ja

meeskonnajuhtidele ning digivahendi ehk tunnustamisrakenduse väljatöötamine, et hinnata ja tunnustada vabatahtlikku tööd osana isiklikust õpiteekonnast.

Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus

- Projektiga edendati aktiivselt kodanikuaktiivsust ja -osalust, tuues kolmest riigist kokku 668 vabatahtlikku ning ületades sellega 500 osaleja eesmärgi. Vabatahtlike kogukondades osalesid muu hulgas keelebarjääriga inimesed, mittetöötavad ja -õppivad noored, eakad ning sisserändajad. See näitab, et projektis pöörati suurt tähelepanu sotsiaalsele kaasatusele ja ühistele väärtustele. Norras tõid vabatahtlike kogukonnad kokku 32 erineva emakeelega inimesi.
- Koostati neljas keeles vabatahtlike koordinaatorite käsiraamat – eesti, inglise, norra ja saksa. Selle katsetamises osales 81 vabatahtlikku koordinaatorit.
- Samuti koostati neljas keeles meeskonnajuhtide juhend, mida jagati enam kui 577 potentsiaalse kasutaja ja 400 organisatsiooniga. Töötati välja, katsetati ja võeti kasutusele nelja erineva keelega mobiili-ja arvutirakendus VOLUGRAM, mis on tunnustamisvahend vabatahtliku töö hindamiseks ja sertifitseerimiseks. See rakendus on avalikult kättesaadav veebiaadressil volugram.eu.
- VOCO õpilastele loodi vabatahtliku tegevuse alane valikainekursus, mis lõimiti õppekavasse ja kus kasutatakse järjepidevalt projekti raames välja tootatud materjale. Kursuse läbinud õpilased saavad vabatahtliku töö eest ametlike ainepunkte.

Muu mõju

- Mõju õppijatele ja töötajatele

  Osalejad kirjeldasid käsiraamatut kui „lühikest ja selget vahendit“, mis toetab „suhtlemist üksikisikutega“, „meeskonnajuhtimise strateegiat“ ning „süstemaatilisemat lähenemist mõtetele ja tegevustele“. Nad ütlesid, et see „annab võimaluse teistega arutleda“ ning toimib „dialoogi ja arutelu lähtepunktina meeskondades koos partneritega“.

  Mitmed osalejad pidasid materjale „eriti väärtuslikuks vähese kogemusega uutele koordinaatoritele ja rühmajuhtidele“.

  Osalejad märkisid ka, et materjale „saab kasutada pidevalt ja vajaduse korral uuesti läbi vaadata“, samas kui mõned hindasid seda, et need andsid „kinnitust sellele, mida olin varem teinud, kuid mis põhines puhtalt kogemusel“.

  Ootamatult kasuliku asjaoluna tõsteti esile VOCO enda IT-õpilaste kaasamine tunnustamisrakenduse arendamisse. Õpilased panustasid otseselt tehnilise lahenduse väljatöötamisse, omandades praktilisi kogemusi ja toetades ühtaegu projekti eesmärke – see on konkreetne näide lõimitud õppimise kohta, mida projektiga soovitakse edendada.
- Mõju asutusele

  VOCO töötas välja rahvusvahelise ingliskeelse kursuse „Leadership in Volunteering“, mis põhineb otseselt projekti materjalidel. Kursus viidi esimest korda läbi 2024. aasta kevadel. Osalejaid oli kolmest-neljast riigist,

sealhulgas Leedust, ning see pälvis suuri kiidusõnu. 2025. aastal korraldati teine üritus, kus osales veelgi rohkem inimesi.

- Laiem mõju

  Eestis on mitu haridusasutust, kus vabatahtlik töö on lõimitud õpiteekonda (näiteks Tartu Rakenduslik Kolledž, Tartu Kunstikool ja Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium).

  Norras määrati Bodø 2024 piirkonna vabatahtliku tegevuse jätkajaks, tuginedes projekti käigus välja töötatud kogukonnatöö vahenditele. Vabatahtlike võrgustik Frivillig Bodø, mis ühendas linna 243 ühingut, tegutseb siiani.

Mõjulugu. Kui vabatahtlikust tegevusest saab õppimine

VOCO vabatahtliku töö valikainekursus, mis koostati projekti materjalide põhjal, pakkus õpilastele midagi, mida klassiruum üksi anda ei suutnud: võimalust siduda oma senine kooliväline tegevus õpingutega. Kursust juhtinud õpetaja märkis, et enamik selle valikaine valinud õpilasi olid juba aktiivsed vabatahtlikud. Kursus andis neile raamistiku, mille abil mõista, millist väärtust uus kogemus neile andis. Õpilastele, kes olid tulnud Tartusse mujalt Eestist ja kellel oli seal vähe tuttavaid, pakkus vabatahtlik töö ka võimalust luua uusi sotsiaalseid kontakte.

Tunnustamisrakenduse väljatöötamisse panustanud meeskonnaliige rõhutas selle lihtsat põhiideed: oluline on tunne, et sind märgatakse. Tema sõnul ei motiveerinud õpilasi niivõrd ainepunktid ega tunnistus, kuivõrd tunne, et nende vabatahtlikku tegevust märgati ja väärtustati. Rakendus muutis tunnustuse nähtavaks ja hõlpsasti jagatavaks. Projektimeeskonna peamine ülesanne oli kujundada rakendus võimalikult lihtsaks, et vabatahtlik ega hindaja ei jätaks protsessi pooleli.

„Paindlikud õpivõimalused on kutsehariduses tähtis põhimõte. Igal õppijal on oma võimed ja eesmärgid. Koolis ei ole alati võimalik iga õppija individuaalseid võimeid piisavalt arendada Vabatahtlik tegevus, sport ja hobid aitavad kõik isiklikule arengule kaasa. Kutsekooli ei tohiks vaadelda eraldiseisvana, vaid ühiskonna osana. See projekt ja selle sõnumid toetavad niisugust laia vaatenurka."

— *intervjueeritav*

Meetodid

See juhtumiuuring põhineb intervjuudel projekti koordinaatori, koolitusmaterjalide ja kursuste eest vastutanud meeskonnaliikme ning tunnustamisrakenduse eest vastutanud meeskonnaliikmega. Samuti võeti arvesse küsitluste teel kogutud osalejate tagasisidet. Taustmaterjalina vaadati läbi Erasmus+ riiklikule büroole esitatud projekti lõpparuanne ja Erasmus+ projektide tulemuste andmebaas.

Juhtumiuuring. Raamatukogu – sildade ehitamine muutuvas kogukonnas

Organisatsiooni tutvustus

Kärdla Linnaraamatukogu on väike avalik raamatukogu, mis asub Kärdlas, Hiiumaa ainsas linnas. Saare peamise avaliku raamatukoguna teenindab see kohalikku

geograafiliselt eraldatud kogukonda. Kuna Hiiumaa ühendus mandriga sõltub praamiliiklusest, mõjutab see saare igapäevaelu ning suurendab raamatukogu tähtsust kohaliku kogukonna jaoks.

Raamatukogu tegevus ei piirdu ainult raamatute laenutamisega. See toimib kogukonnakeskusena: kohana, kus eri vanuses ja erineva taustaga inimesed saavad kokku tulla, teavet hankida, õppida ning üksteist toetada. Praegune direktor asus ametisse 2015. aasta jaanuaris. Enne raamatukoguga liitumist töötas ta kohalikus omavalitsuses, tegutsedes vahetult rahvusvaheliste projektidega. Üks tema esimesi prioriteete pärast saabumist oli luua raamatukogule rahvusvaheline võrgustik, mida sellal veel polnud.

Kuigi raamatukogu on väike organisatsioon, on tal oma rollist ambitsioonikas nägemus. See raamatukogu võttis Eestis esimesena kasutusele ID-kaardi põhise iseteeninduslik sissepääsusüsteemi, mis võimaldab külastajatel hoonesse iseseisvalt siseneda väljaspool teenindusaegu – sealhulgas öösel ja nädalavahetustel. Uuendust hakati kasutama 2021. aasta sügisel ja ööpäevaringne juurdepääs loodi 2024. aasta mais. See peegeldab raamatukogu filosoofiat: kohtuda inimestega seal, kus nad on, nende enda tingimustel.

Erasmus+ projekt

Kärdla Linnaraamatukogu juhtis Erasmus+ väikeprojekti „Forward Together“ (2023–2025). Projektis osales neli organisatsiooni: raamatukogu ise juhtpartnerina, Turun Naiskeskus Soomest, Valmieras Integrētā Bibliotēka Lätist ja Ikast Kultur- og Bibliotek Taanist.

Partnerlus sai alguse varasemast koostööst. Alates 2014. aastast on samad organisatsioonid teinud koostööd mitmes NordPlus Adulti projektis. Partneritevaheline usaldus oli teadlikult seatud eeltingimus. Nagu direktor selgitas: „Eduka projekti jaoks on vaja usaldusväärseid partnereid ning lihtsam on alustada nendega, keda juba tunned.“

Projekti raames toimus kaheksa seminari, neljas partnerriigis – kaks seminari igas riigis, kahe aasta jooksul. Iga partner sai täieliku vabaduse korraldada oma seminare, mille tulemusena kujunes välja mitmekesine ja sisukas programm. Projekti raames käsitleti järgmisi teemasid: Ukraina sõjapõgenike integreerimine kohalikesse kogukondadesse ja tööturule; kultuuride- ja põlvkondadevaheline suhtlus; dialoogimeetodid ja biblioteraapia; ühine lugemine teraapilise vahendina; raamatukogude roll kriisiolukorras.

Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus

- Projekti raames said raamatukogu töötajad meetodikogumi töötamiseks Ukraina pagulaste ja teiste uustulijatega. Meetodite hulka kuulusid näiteks ühine lugemine, biblioteraapia, TimeOut-meetodil põhinevad dialoogiringid ja keelekohvikud. Need on nüüd kättesaadavad kõigile partnerorganisatsioonidele.
- Hiiumaal korraldati kohtumine 13 Ukraina elanikuga, et küsida neilt otse, kuidas saaks raamatukogu neid aidata. Vastus oli ootamatu, kuid õpetlik: elanikud tõid välja, et esmalt on vaja rahuldada nende põhivajadused ning raamatukogu tugi ei ole praegu peamine vajadus. Kohtumisel osales ka kohalik sotsiaaltöötaja. Vestlusest selgus, et omavalitsuse ja Ukraina perede suhtluses on lõhe.

Raamatukogu toimis sillana kogukonna ja kohalike asutuste vahel, vahendades elanike vajadusi ning muutes kohaliku valitsemise paindlikumaks.

- Projekt aitas tugevdada jätkuvat koostööd Kärdla politsei ja piirivalvega. See on hea näide kodanikuühiskonna koostööst kultuuri- ja riigiasutuse vahel. Kohalik politseijuht osaleb täiskasvanuhariduse võrgustiku tegevuses ning on esinenud raamatukogu üritustel, tuues kokku kodanikke, asutusi ja avalike teenuste pakkujaid ühise dialoogi pidamiseks.
- Töötajad arendasid märgatavalt oma inglise keele suhtlusoskust, enesekindlust kultuuridevahelises suhtluses ja praktilisi juhendamisoskusi. Nagu direktor märkis: „Mida rohkem keelt kasutada, seda soravamaks see muutub. Nüüd suudan inglise keeles rääkida peaaegu igal teemal.“

Edasine mõju ja muud asjaolud

- Mõju õppijatele ja töötajatele Projekt näitas korduvalt, et ka väheste võimaluste korral võib edu saavutada, kui on usaldus, selge eesmärk ja soov õppida. Nagu üks töötaja märkis: „On lihtne jääda oma raamidesse ja mõelda ainult oma ülesannetele. Aga sellest ei piisa. Huvi mujal toimuva vastu aitab tööd pidevalt edasi arendada.“

Mõju asutusele

- See raamatukogu on Eestis esimene, kuhu pääseb ööpäev läbi ID-kaardiga. Lahendus sai osaliselt inspiratsiooni Turu linnaraamatukogus toimunud töövarjutamisest, millele omakorda pani aluse varasem Erasmus+ õpiränne. Idee tekkis teise raamatukogu tööga tutvudes. Leitud lahendus on järk-järgult laienenud ja nüüd liiguvad samas suunas ka teised Eesti raamatukogud. Üks klient arvas nii: „Käisin nii-öelda avatud raamatukogus. Sisenesin ID-kaardiga, tagastasin raamatu ja laenasin uue iseteenindusautomaadi abil. Mulle meeldis, et sain raamatu rahulikult, iseseisvalt ja mugavalt valida ning laenutada.“
- Raamatukogu töötajad arutlesid ka selle üle, mida võiks edaspidi teisiti teha. Põhipartner leidis, et väiksem hulk paremini rahastatud seminare oleks olnud tõhusam kui kaheksa eraldi seminari korraldamine. Täpsemalt leiti, et sisukama programmi loomiseks tasuks investeerida kvaliteetsematesse esinejatesse, sealhulgas välisekspertidesse, kelle kaasamisega võivad kaasneda reisikulud. Näiteks rahastas Taani partner Odessast pärit esineja reisi osaliselt oma vahenditest, kuna projekti eelarve seda ei võimaldanud.

Laiem mõju

- Direktor plaanib luua Hiiumaale täiskasvanuhariduse õpirände konsortsiumi, et ühendada kohalikud asutused ja taotleda ühiselt rahastust. Projektikogemus on näidanud, et niisugune koordineeritud lähenemisviis on õigustatud.
- Iga rahvusvaheliste partnerite külaskäik Hiiumaale annab väikese, kuid reaalse panuse kohalikku majandusse, eelkõige majutuse, toitlustuse ja muude teenuste kaudu. Kaugel asuva saare jaoks, kus paljud ettevõtted on väljaspool suvehooaega raskustes, on madalhooajal toimuvad rühmakülastused väga olulised. Mitmed partnerid on väljendanud soovi tulla hiljem Hiiumaale tagasi ka eraviisiliselt.

Mõjulugu. Avastusretk raamatukogude võimalustesse

Taanis toimunud seminaril kirjeldas Odessas sõja üle elanud külalisesineja, kuidas Ukraina raamatukogud kriisile reageerisid – uste sulgemise asemel said neist aktiivsed abipunktid. Põhipartneri meeskonna jaoks pakkus see lugu uut

vaatenurka sellele, milleks raamatukogu tegelikult on mõeldud. Ka konfliktist kaugel asuval saarel oli õppetund asjakohane: hoone, suhted ja aastate jooksul kujunenud kogukonna usaldus on kõige väärtuslikumad just siis, kui neid kõige rohkem vajatakse.

„Meil on kombeks pidada raamatukogusid kohtadeks, kus on raamatud ja vaikus. Siis aga kuuled, kuidas Odessas pommitati üht raamatukogu, ning raamatute leinamise asemel hakati seal koguma sokke ja toitu vigastatutele. Ja siis mõistad, et raamatukogu on kogukonna selgroog. Isegi kui kõik läheb allamäge, on raamatukogu ikka olemas."

— intervjueeritav

Meetodid

See juhtumiuuring põhineb intervjuudel Kärdla Linnaraamatukogu direktoriga, kes oli projekti juhtpartner ja koordinaator, ning raamatukogu arendusspetsialistiga, kes kuulus projektimeeskonda. Samuti arvestati osalejate tagasisidet, mis oli kogutud hindamisvormide kaudu. Taustmaterjalina vaadati läbi projekti lõpparuanne, Erasmus+ projektide tulemuste andmebaas ja organisatsiooni veebisait.

Juhtumiuuring. Täiskasvanute hariduskeskus – sotsiaalsete ja suhtlemisoskuste õpetamine kogu Eestis

Organisatsiooni tutvustus

Tõru Õppekeskus on 30-aastase täiskasvanute koolitamise kogemusega Eesti eraõppeasutus. Selle kaks peakoolitajat on suurte kogemustega õpetajad. Keskuses pakutakse rahvaülikoolide kaudu eesti-, vene- ja ingliskeelseid koolitusi üle kogu Eesti.

Tõru lähenemisviis põhineb Põhjamaade täiskasvanuhariduse filosoofial, mis on kujunenud pikaajalise koostöö põhjal Rootsi, Norra ja Taani keskkoolidega. Tõru jaoks ei tähenda koolitamine kunagi üksnes teadmiste edasiandmist – selle eesmärk on aidata inimestel enesekindlust kasvatada, mõista rühma dünaamikat ja suhelda teistega siiralt. Tunde viib läbi kaks inimest: üks juhib tegevusi ning teine jälgib, analüüsib ja vajaduse korral sekkub.

Erasmus+ projekt

Projekt kannab pealkirja „Iseolemise julgus ja koostegemise tarkus". See kestis 2023. aasta jaanuarist 2024. aasta jaanuarini. „Iseolemise julgus ja koostegemise tarkus" oli Erasmus+ väikeprojekt ja ühtlasi Tõru esimene projekt koordinaatorina. See viidi ellu koos Norra partneriga Bjerkaker LearningLab.

Projektil oli kaks põhisuunda. Esiteks korraldas Tõru kuus neljapäevast koolitusprogrammi viies Eesti maakonnas, tehes koostööd kohalike rahvaülikoolide ja Tartumaa Haridustöötajate Ametiühinguga. Teiseks tõlgiti eesti keelde Norra õpperingi käsiraamat. Neljast moodulist koosnev õppekava hõlmas järgmisi teemasid: isiklik mõju ja enesekontroll, rühmatöö juhtimine, dialoogi- ja läbirääkimistehnikad ning avalik esinemine. Õppemeetodite hulka kuulusid arutelu, debatt, sotsiodraama ja juhtumianalüüs.

Osalejad olid haridus- ja kogukonnavaldkonna esindajad. Rühmad hoiti teadlikult avatuna: osalejatelt ei küsitud alguses, kus nad töötavad, vaid anti neile võimalus jagada enda kohta infot omas tempos.

Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus

- Projekt keskendus kodanikupädevuse valdkonnas üha selgemalt ilmnevale puudujäägile. Oskus arutleda, oma seisukohta väljendada ja teisi kuulata on demokraatliku elu alus – ometi leidsid paljud osalejad, sealhulgas kogenud õpetajad, et neid oskusi on keeruline rakendada. Koolitus andis neile konkreetseid vahendeid dialoogi pidamiseks, läbirääkimisteks ja avaliku esinemise jaoks.
- Ühe abivahendina kasutati Sturla Bjerkakeri õpperingi käsiraamatut „The Study Circle Method: The Ultimate Learning Tool", mis tõlgiti, avaldati nii trükis kui ka digitaalselt ning mida levitati õpetajate ametiühingute kaudu. See täitis suure lünga eestikeelse täiskasvanuhariduse õppematerjalide valikus.
- Pärast aastakümneid, mil Tõru oli Põhjamaade partnerlussuhetes õppija rollis, tundsid mõlemad pooled end esimest korda võrdsete partneritena. Projekt näitas, et ühised väärtused, nagu humanistlik osalusel ja usaldusel põhinev täiskasvanuharidus, aitavad ületada riikidevahelised erinevused ning luua tingimused tõeliseks Euroopa-siseseks koostööks.

Edasine mõju ja muud asjaolud

- **Mõju õppijatele ja õpetajatele** Paljud osalejad märkisid, et pärast koolitusi tundsid nad end rühma juhtimisel enesekindlamalt. Mitmed õpetajad muutsid oma tundide ülesehitust, eelkõige seda, kuidas nad õppeprotsessi juhivad ja õpperuumi kasutavad.
- **Mõju asutusele** Taotluse koostamine ajendas põhjalikult läbi mõtlema, millega keskus tegelikult tegeleb ja mis on selle tegevuse eesmärk. Nagu projektijuht ütles: „Kui teistele seletada, saab ka ise aru."
- **Järeldused** Tõru kavandab praegu järgmist projekti kutsekoolide õpetajatele. Projekt hõlmab vene keele õpet ning nende kogukondade kaasamist, kelleni varem ei jõutud, sealhulgas saarepiirkondades ja Kirde-Eestis.

Mõjulugu. Õppimine kogemuse kaudu

Maria (nimi muudetud) on õpetanud Tartu Rahvaülikoolis keraamikat juba mitu aastat. Ta saabus Tõru koolitusele ilma eriliste ootusteta, sest tundis oma ala hästi. Ta ei osanud aga oodata, et koolitus muudab täielikult tema õpetamisviisi.

Koolitus aitas tal sõnadesse panna selle, mida ta oli juba aastaid intuitiivselt teinud. Näiteks kui õpilane teatab ukse juures juba enne jope seljast võtmist: „Mul pole kunstiannet, ma ei oska midagi," muutub kogu klassi õhkkond. Ühe inimese ärevus võib vaikselt õõnestada kõigi teiste enesekindlust. Selle teadvustamine ja teadmine, kuidas reageerida, muudab kõike.

„Viimasel päeval üllatasid isegi need, kes olid seni olnud vaiksed. Turvalises keskkonnas avastavad inimesed endas sageli võimeid, millest nad varem teadlikud ei olnud."

Pärast koolitust ei püüa Maria enam vastumeelseid osalejaid ümber veenda, vaid pakub neile sama keerukaid alternatiivseid tegevusi. Ta on õpetanud kahte 14-

aastaste poiste klassi ja suutnud mõlema rühma huvi kogu tunni vältel üleval hoida. „See on eriti vajalik noortele õpetajatele," arvas ta. „Võid olla 28-aastane ja sinu õpilased võivad olla 68-aastased. Sa pead olema nende õpipartner, mitte ülemus."

Erasmus+ ja elukestev õpe

Üks Tõru koolitajatest on osalenud Põhjamaade täiskasvanuhariduse partnerlusprogrammides juba 1990. aastatest alates – ajast, mil Eesti oli veel peamiselt õppija rollis ning käis Skandinaavias tutvumas kvaliteetse täiskasvanuhariduse põhimõtete ja tavadega. Norralased ja rootslased pakkusid nii rahalist toetust kui ka õpetust: täiskasvanuharidus peaks olema humanistlik, osaluspõhine ja tuginema usaldusele.

Kümneid aastaid hiljem selgus Oslos toimunud õppevisiidil, et mõlemad pooled seisavad nüüd silmitsi sarnaste probleemidega: õppimisest eemaldunud õppijad, nõrgenevad sotsiaalsed oskused ning koolitused, mida tajutakse pigem kohustuse kui võimalusena. Esimest korda tundis Tõru, et anda on sama palju, kui saada. Selle koolitaja jaoks tähendab Erasmus+ ühise kutsealase kultuuri kujundamist pikaajalise ja järjepideva koostöö kaudu. Ja ta leiab, et see töö pole veel kaugeltki lõppenud.

Meetodid

See juhtumiuuring põhineb intervjuudel Tõru Õppekeskuse projektijuhi ja koolitaja ning sama organisatsiooni teise koolitajaga. See kajastab ka ühe osaleja, Tartu Rahvaülikooli keraamikaõpetaja, intervjuus jagatud tähelepanekuid. Taustmaterjalina vaadati läbi projekti lõpparuanne, organisatsiooni veebisait ja Erasmus+ projekti tulemuste andmebaas.

Juhtumiuuring. Euroopa sotsiaalse mõju uurimine taskuhäälingute abil

Organisatsiooni tutvustus

Stories For Impact on Eesti organisatsioon, mis tegutseb sotsiaalse mõju hindamise ja hariduse valdkonnas. Ta aitab organisatsioonidel mõista oma tegevuse mõju ning seda selgelt ja vastutustundlikult edasi anda. Aastate jooksul on organisatsioon aidanud Eestis edendada mõjujuhtimise kultuuri, toetades riigiasutusi, mittetulundusühinguid ja sotsiaalettevõtteid tõenduspõhiste lähenemisviiside arendamisel, et nende tegevusel oleks suurem ühiskondlik mõju.

Kirjeldatud lähenemisviisi keskmes on veendumus, et sotsiaalse mõju õppimine peab olema kättesaadav, praktiline ja seotud tegelike kogemustega. Organisatsioon on aina rohkem uurinud loovaid täiskasvanuhariduse vorme, sealhulgas lugude jutustamist ja digimeediat. Taskuhäälingud kujunesid selle töö loomulikuks jätkuks, sest need võimaldavad ühendada kättesaadavuse ja sisukuse.

Erasmus+ projekt

Projekt „Taskuhäälingutel põhinev sotsiaalse mõju õpikeskkond" kestis 2021. aasta novembrist 2024. aasta märtsini. Projekt tõi kokku Eesti, Läti, Leedu ja Türgi partnerid, keda ühendas sama mure: kuigi sotsiaalsest mõjust räägitakse erialastes aruteludes üha sagedamini, on paljudel endiselt keeruline seda määratleda, mõõta

ja selgelt edasi anda. Konsortsium leidis, et taskuhäälingute loomisega saab tekkinud lünga täita.

Projekti raames valmis 213 taskuhäälinguosa – 140 helifaili ja 73 videofaili. Kokku loodi üle 139 tunni sisu. Arutlusele tuli sotsiaalne ettevõtlus, mõju loomine ja laiendamine, vaimne tervis ning kogukonna arendamine. Taskuhäälingutegijate toetamiseks koostas konsortsium 32-teemalise dokumendi pealkirjaga „Sotsiaalse mõju taskuhäälingu nipid ja trikid“, mis tõlgiti kõikidesse partnerkeeltesse. Täiendavas juhendis „Kuidas luua sotsiaalse mõju teemalist *podcast*'i?“, antakse põhjalik ülevaade taskuhäälingu loomisest.

Kaks rahvusvahelist õpilaagrit Eestis ja Lätis tõid kokku üle 80 kogenud täiskasvanud õppija. Koolitusel pandi rõhku praktilisele õppele, sealhulgas näidistaskuhäälingute ühisele loomisele. Mitmed osalejad asusid seejärel looma või edasi arendama oma sotsiaalse mõju taskuhäälinguid.

Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus

- Projektis käsitleti demokraatliku osaluse üht peamist aspekti: võimet arutada ühiskondlikke probleeme ja jagada ideid laiema avalikkusega. Keskendudes taskuhäälingutele kui suhtlusvahendile, julgustas projekt osalejaid uurima teemasid, nagu sotsiaalne ettevõtlus, kogukonna arendamine ja vaimne tervis. Need teemad on tihedalt seotud kodanikuosaluse ja sotsiaalse innovatsiooniga.
- Taskuhäälingud lõid ruumi dialoogiks. Intervjuude ja vestluste kaudu said osalejad jagada oma kogemusi, arutleda sotsiaalküsimuste üle ning esitada erinevaid vaatenurki sotsiaalse mõju saavutamise kohta.
- Projektis rõhutati ka vastutustundlikku suhtlemist. Õppematerjalid sisaldasid juhiseid tundlike teemade käsitlemise, väärinfo vältimise ja erinevate vaatenurkade esitamise kohta. Need põhimõtted aitavad tagada, et sotsiaalprobleemide arutelu jääks konstruktiivseks ja kaasavaks.

Edasine mõju ja muud asjaolud

Mõju õppijatele ja õpetajatele Sotsiaalse mõju taskuhäälingute loomise õpilaagrid andsid osalejatele praktilisi kogemusi taskuhäälingute kontseptsioonide väljatöötamisel. Rahvusvahelistes meeskondades töötades ühendasid osalejad oma teadmised sotsiaalsest mõjust uute taskuhäälingute loomise oskustega. Selline praktiline lähenemisviis aitas neil mõista, kuidas kasutada taskuhäälinguid õppevahenditena.

- Mõlemas õpilaagris osutus rahvusvaheliste segarühmade kasutamine tõhusaks ning osalejad pidasid seda järjekindlalt üheks peamiseks õppetöö tugevuseks. Osalejad said nii teoreetilisi kui ka praktilisi teadmisi. Nad tõid esile, et „õppisid tundma muutuste teooriat“, „mõistsid sügavuti, kuidas taskuhääling võib olla väga tõhus vahend sotsiaalsete muutuste saavutamiseks“, said oma taskuhäälingute jaoks „kava paika panna“ ning õppisid samal ajal „mõju paremini mõõtma“.

- Taskuhäälingute loomise võimekuse arendamine oli kõige keerulisem valdkond, kuigi kahe ürituse vahel tehtud parandused aitasid teisel korral paremaid tulemusi saavutada. Osalejad lahkusid koolituselt suurema valmisoleku ja enesekindlusega. Sellest andsid tunnistust kommentaarid, nagu „Hakkan oma kontseptsiooni kallal töötama ja proovin salvestada

proovitaskuhäälingu“, „Nüüd ma tean, et taskuhäälingu salvestamine pole sugugi nii raske – tunnen end enesekindlamalt“ ning „Mõistsin, et tuleb lihtsalt asja kallale asuda ja mitte karta käsi määrida“.

Mõju osalevatele organisatsioonidele Projekt võimaldas KUSIFil (Koç University Social Impact Forum) luua taskuhäälingu, mis keskendub sotsiaalse mõju mõõtmisele ja juhtimisele, sotsiaalsele ettevõtlusele ning hariduse mõjule, täites sellega suure lünga Türgis, kus neid teemasid ei ole põhjalikult arutatud. Ingliskeelne sari „Impact Education“ aitas levitada teadmisi nii Türgi kui ka rahvusvaheliste teadlaste ja spetsialistide seas. SEAL (Läti Sotsiaalettevõtete Liit) lõi Lätis esimese sotsiaalse ettevõtluse teemalise taskuhäälingu, mis sisaldab intervjuusid, lugusid, külastusi ja arutelusid sotsiaalsete ettevõtjatega. Stories For Impacti taskuhääling „Mis mõttes?“ on saanud Eestis usaldusväärseks täiskasvanuhariduse kanaliks vaimse tervise valdkonnas, mida toetavad Sotsiaalministeerium ja Eesti suurim vaimse tervise valdkonna mittetulundusühing Peaasi.ee.

Laiem mõju Projekti tulemused ulatusid partnerluse vahetust tegevusest kaugemale. Partnerluse esindaja kutsuti konverentsile EAGxNordics’24 juhtima töötuba „Kuidas valida sotsiaalse mõju taskuhäälingut“. Tegemist on efektiivse altruismi konverentsiga, mida korraldavad Põhjamaade ja Balti riikide efektiivse altruismi kogukonnad. KUSIF töötas koostöös Originni ja Yaşari Ülikooliga välja taskuhäälingu „Etkiye Dair İzmir“, et suurendada sotsiaalse mõju teemade nähtavust Izmiri piirkonnas. Mitmesugused organisatsioonid jagasid taskuhäälingu osi eri platvormidel, aidates suurendada kuulajaskonda ja tugevdada nende mõju.

Mõjulugu. Õppimine kogemuse kaudu

Laura (nimi on muudetud) oli juba pikka aega huvitunud perevägivalla teemast, kuid polnud veel leidnud sobivat viisi selle uurimiseks. Pärast osalemist teises sotsiaalse mõju teemalises õpilaagris Riias olid tal vajalikud vahendid olemas. President Kersti Kaljulaidi Fondi toel lõi Laura eestikeelse, loomingulise ja tõenduspõhise koduvägivallateemalise taskuhäälingu „Jagatud ruum“. Ta osales ka Eesti tutvustusüritusel vestlusringi moderaatorina, näidates, kuidas projekti mõju ulatus kaugemale kui õpilaager ise.

Ta ei olnud ainus. Pärast Riia õpilaagrit alustas veel üks osaleja uue taskuhäälingu loomist ning mitu Türgi osalejat käivitasid järgnevatel kuudel oma sotsiaalse mõju teemalised taskuhäälinguprojektid või arendasid olemasolevaid projekte märkimisväärselt edasi.

Meetodid

See juhtumiuuring põhineb intervjuul Stories for Impacti tegevjuhiga, kes oli ühtlasi projekti koordinaator. Samuti on arvestatud projekti osalejate tagasisidet. Taustmaterjalina vaadati läbi projekti lõpparuanne, organisatsiooni veebisait ja Erasmus+ projekti tulemuste andmebaas.

Stories for Impact oli selles juhtumiuuringus käsitletud projekti juhtpartner. Lisaks valiti sama organisatsioon aruande uurimispartneriks. Neutraalsuse tagamiseks ja huvide konfliktide vältimiseks kasutati kahte lähenemisviisi. Juhtumiuuringute projektid valis välja Eesti riiklik agentuur organisatsioonist sõltumatult. Intervjuu viis läbi isik, kes ei olnud seotud juhtumiuuringus käsitletud projektiga.

Lisa 5. Muud joonised

Joonis 3.1b. KA1 projektides osalenud organisatsioonide tüübid (N = 174)

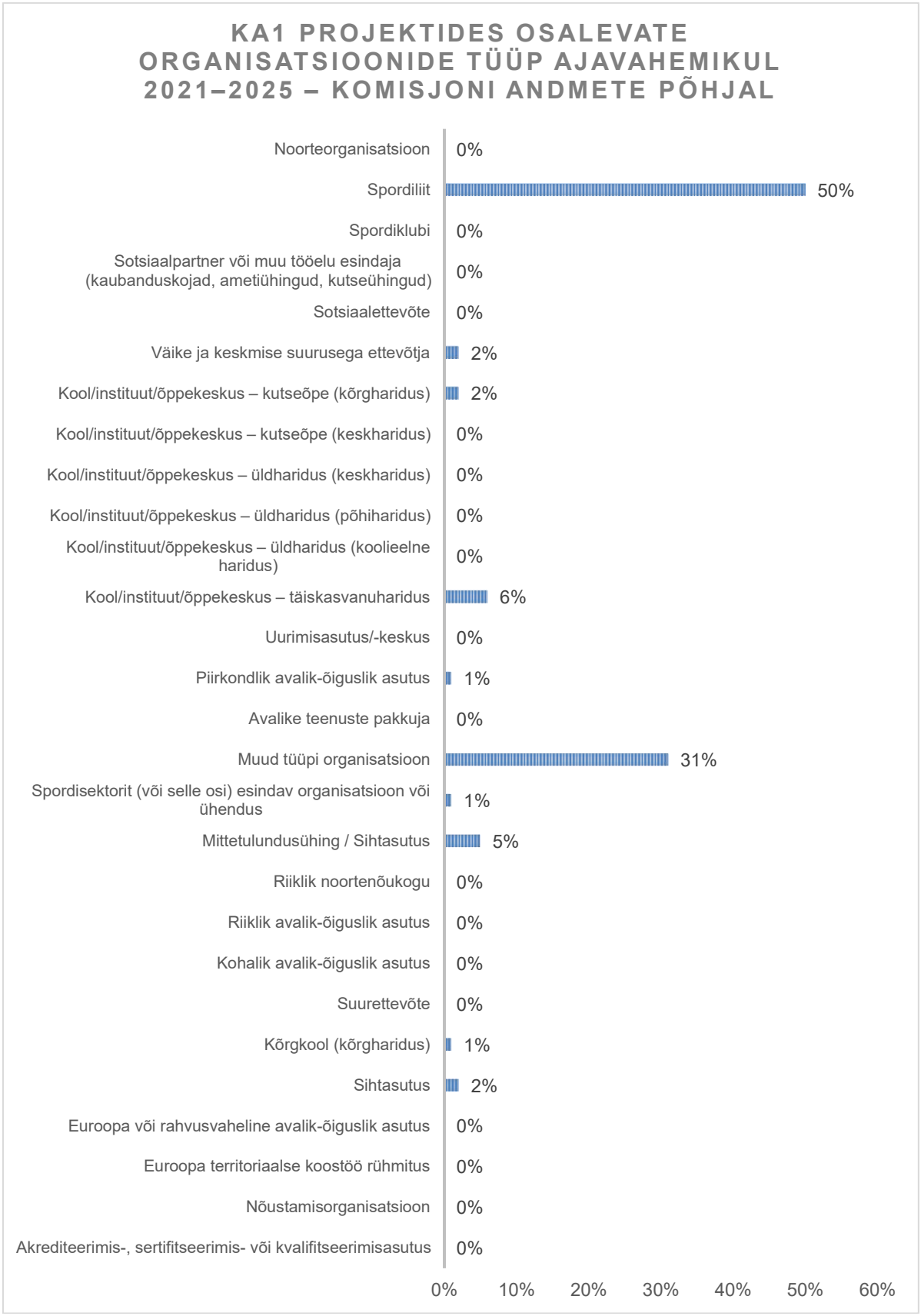

Allikas: Euroopa Komisjoni seireandmed

Joonis 3.2b. KA2 projektides osalenud organisatsioonide tüübid (N = 85)

Allikas: Euroopa Komisjoni seireandmed

Joonis 3.8. KA2 projektides osalenud organisatsioonide roll (N = 24)

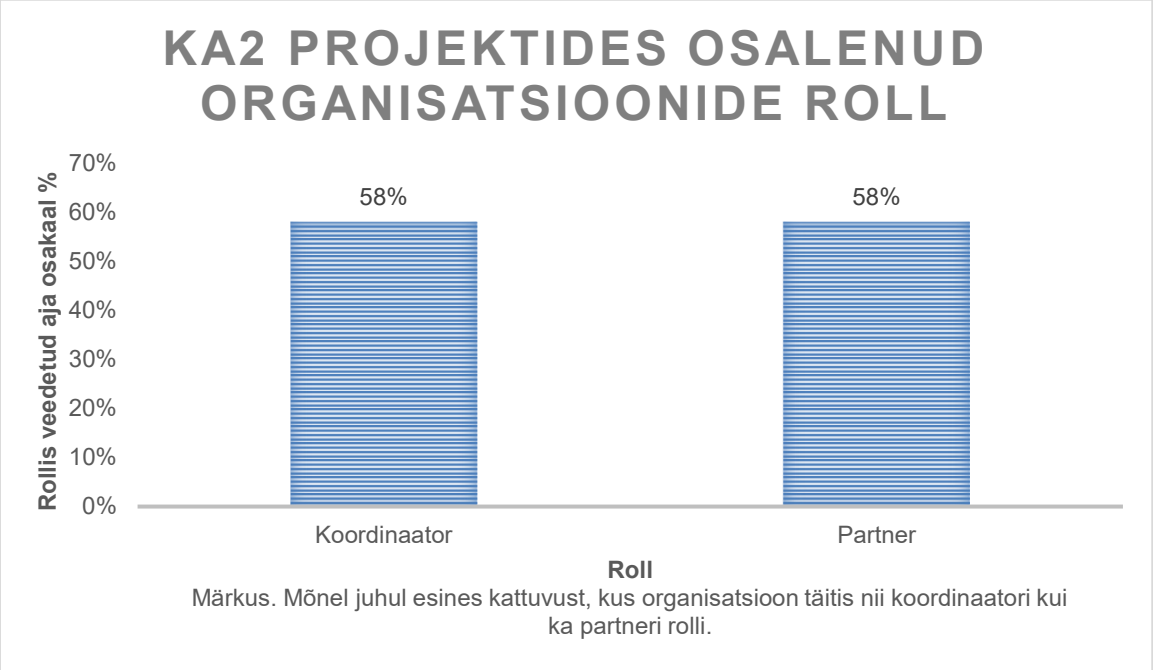

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 3.9. Rahvusvahelistumisega seotud tegevused, milles organisatsioon on alates 2021. aastast osalenud (N = 36)

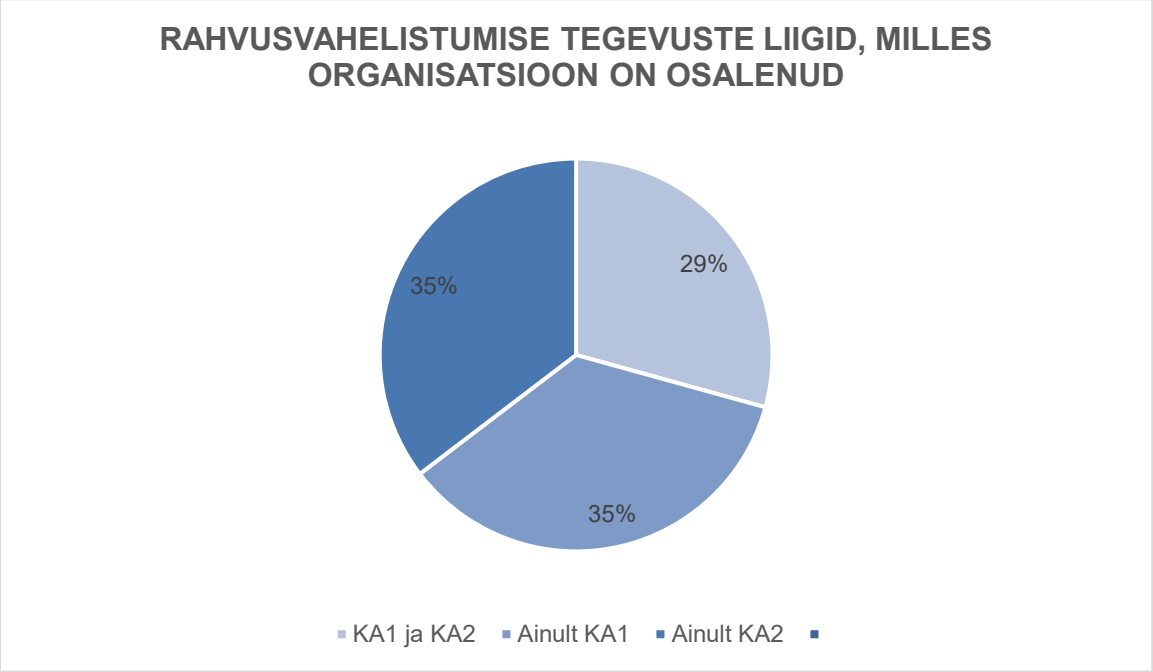

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 4.3. KA2 projektide muud horisontaalsed eesmärgid (N = 16)

Allikas: Euroopa Komisjoni seireandmed

Joonis 4.7. Muutused prioriteetidega seotud teadmistes, oskustes ja hoiakutes (N = 907)

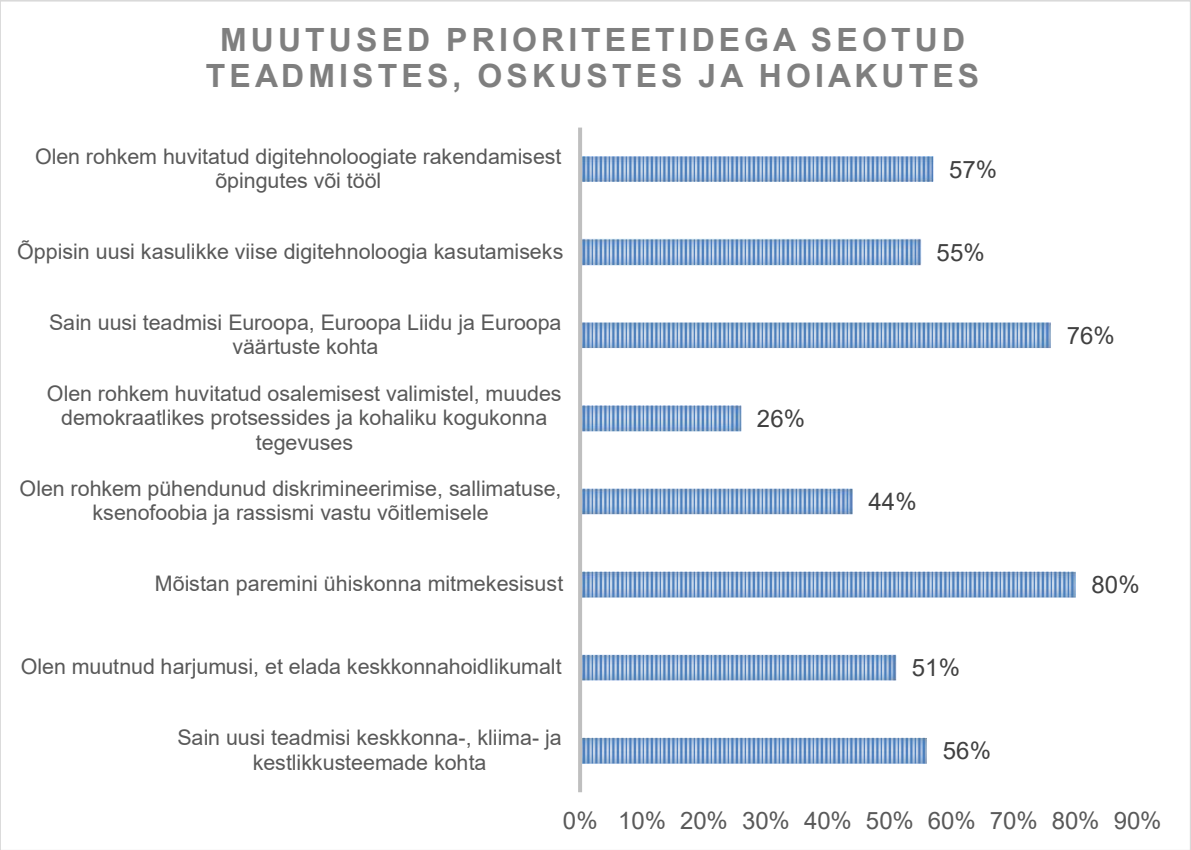

Allikas: Euroopa Komisjoni seireandmed

Joonis 4.10. Teemad, millele on pärast Erasmus+ programmis osalemist rohkem tähelepanu pööratud (N = 22)

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 5.3. Individuaalne õpiränne – tugevam Euroopa kuuluvustunne (N = 7)

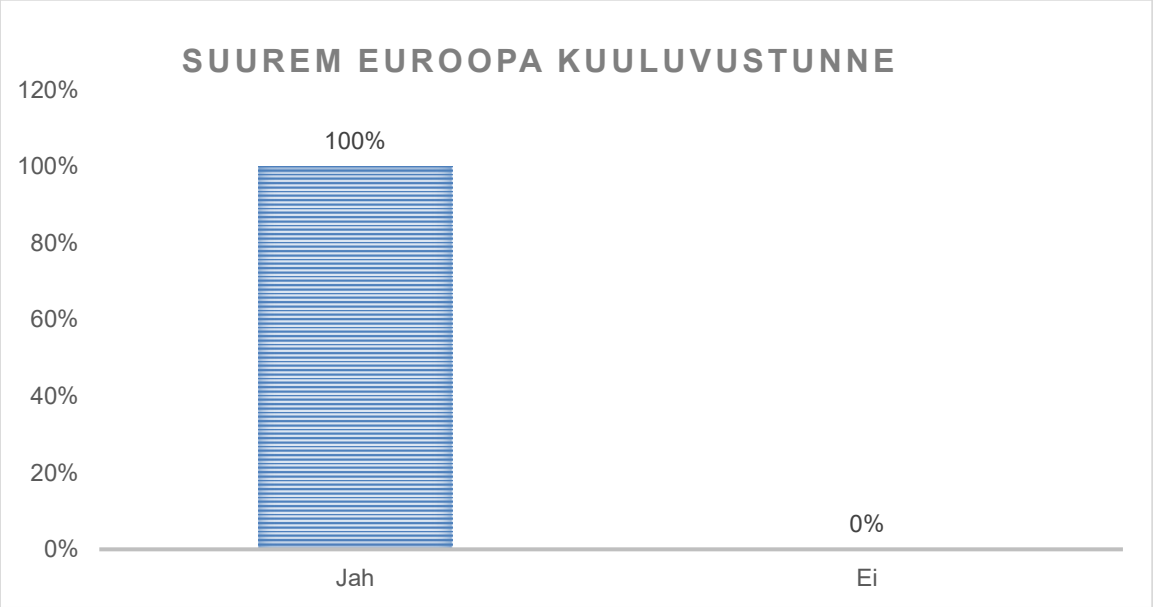

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 5.4. Individuaalne õpiränne – omandatud teadmised horisontaalsete prioriteetide kohta (N = 5)

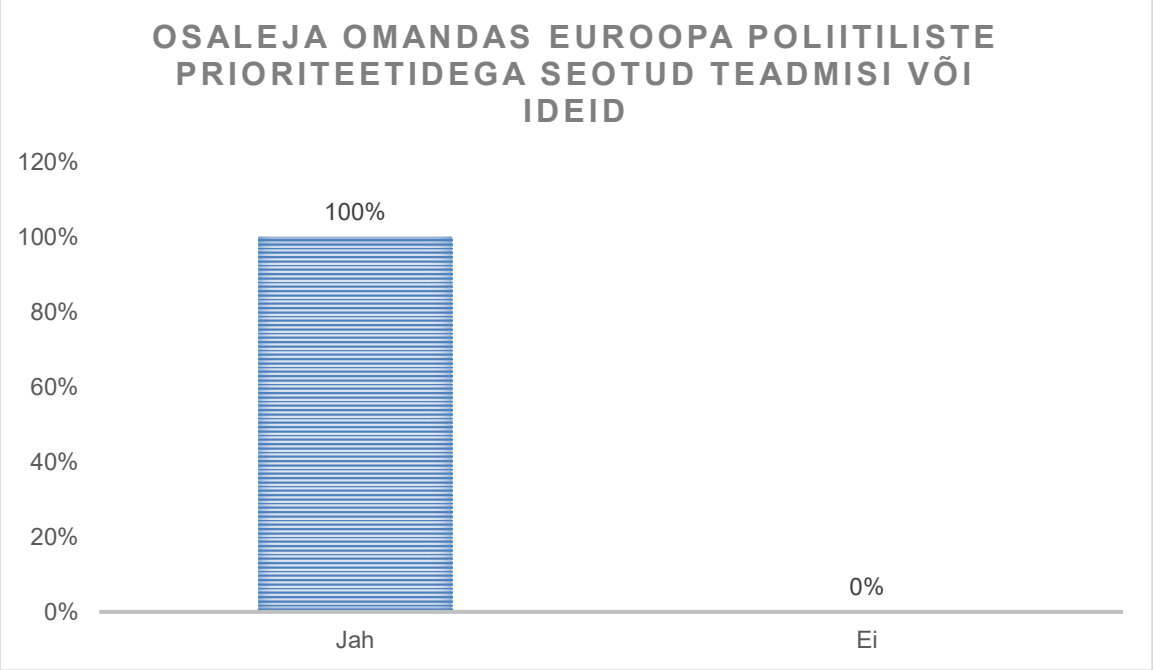

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 5.5. Individuaalne õpiränne - muutused prioriteetidega seotud teadmistes, oskustes ja hoiakutes (N = 7)

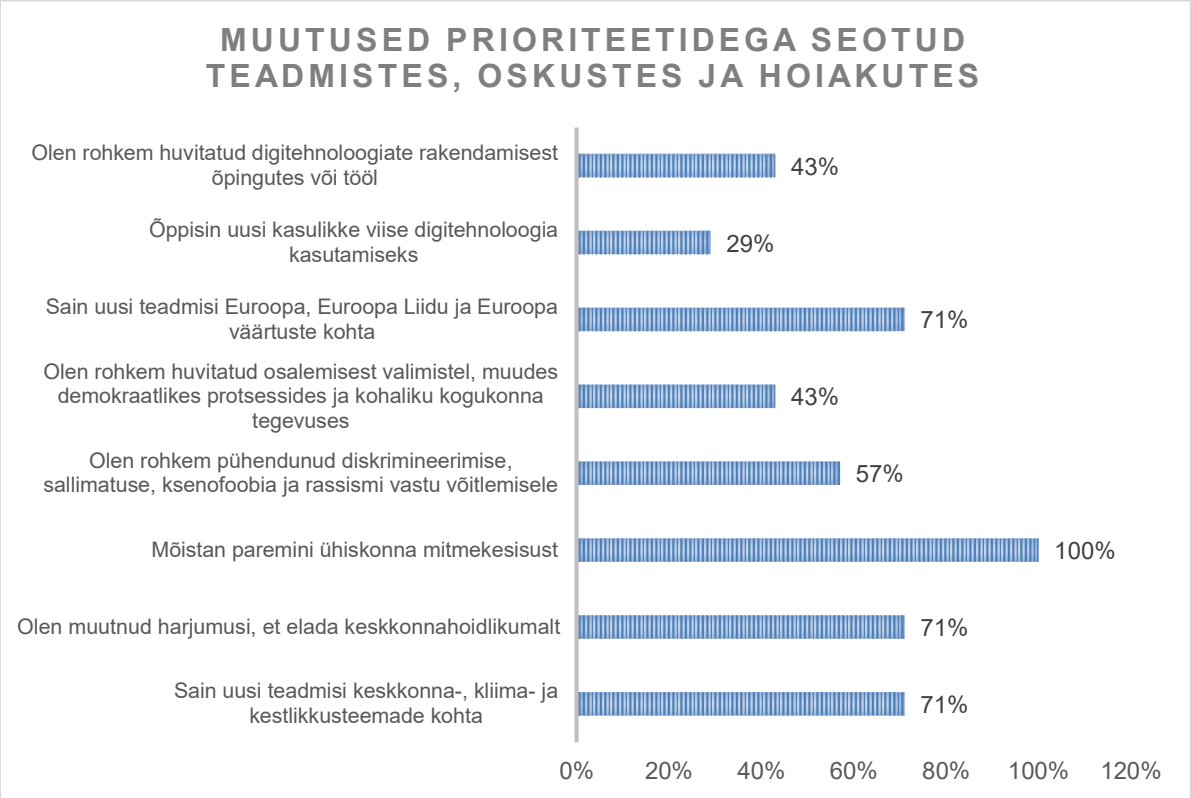

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 5.6. Individuaalne õpiränne – võõrkeeleoskuse paranemine keeles, mida peamiselt õpirände ajal kasutati (N = 7)

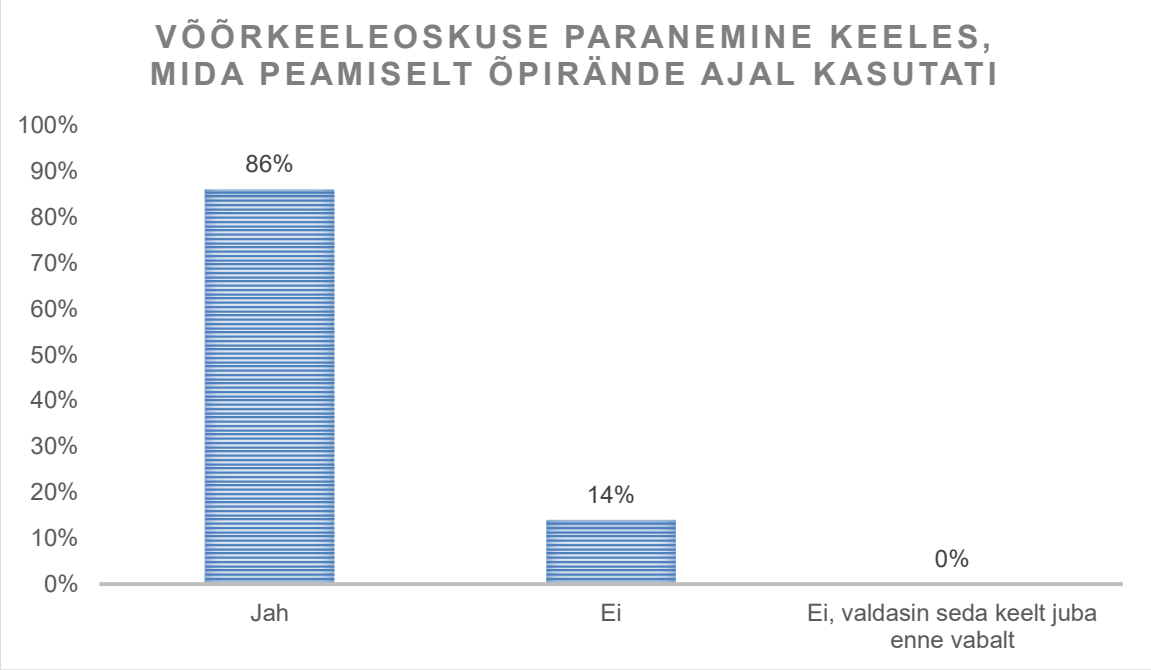

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 6.1. Prioriteetse teema „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ käsitlemise ulatus projektides (N = 37)

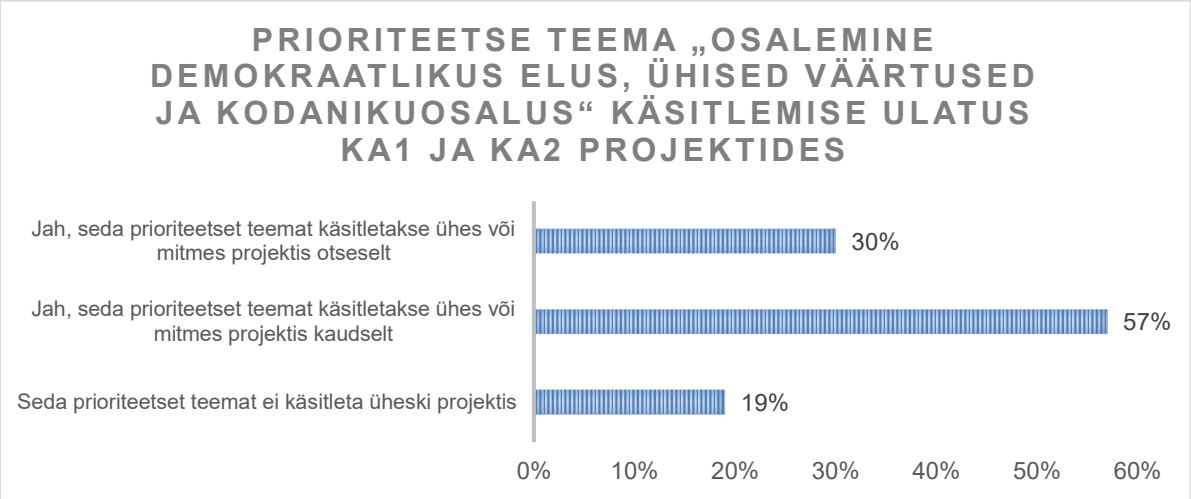

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 6.2. Prioriteetse teema „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ käsitlemise ulatus projektitüübi järgi (N (KA1) = 15; N (KA2) = 19)

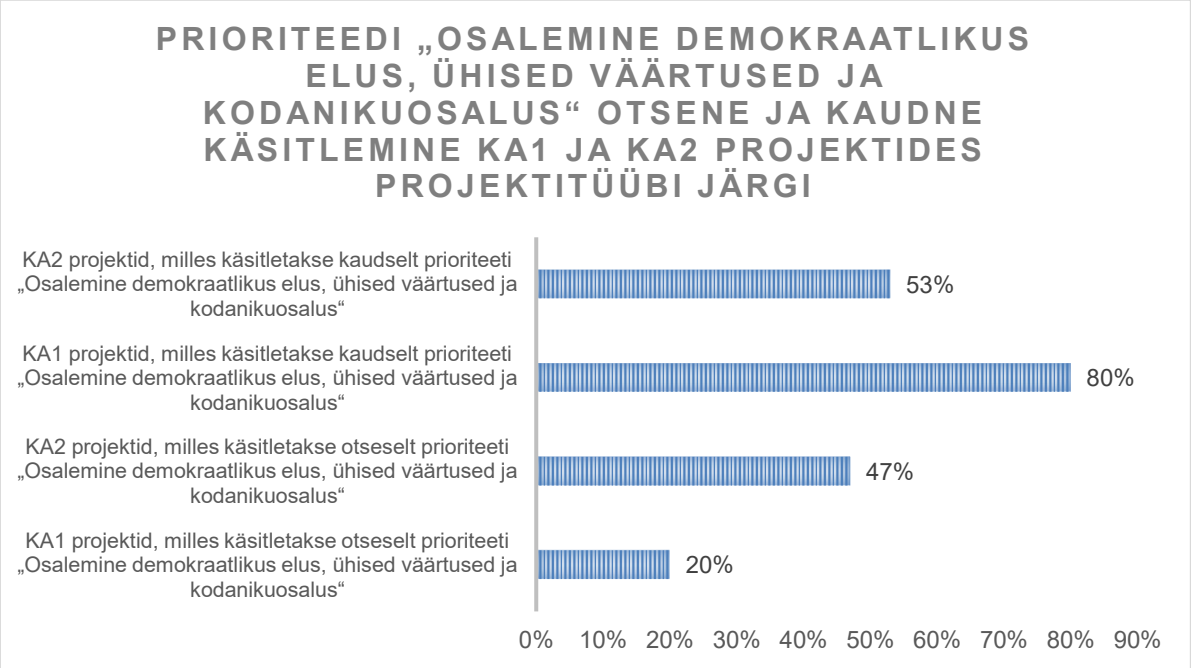

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 6.5. KA1 projektide tegevused, milles käsitleti üht või mitut prioriteedi „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ elementi (N = 10)

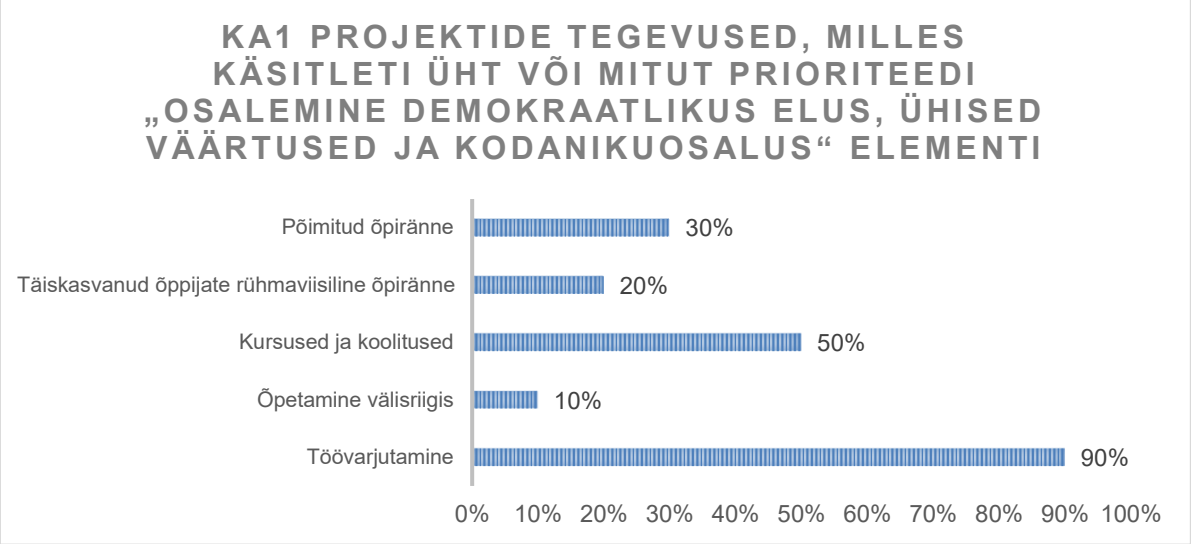

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 6.6. KA2 projektide tegevused, milles käsitleti üht või mitut prioriteedi „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ elementi (N = 19)

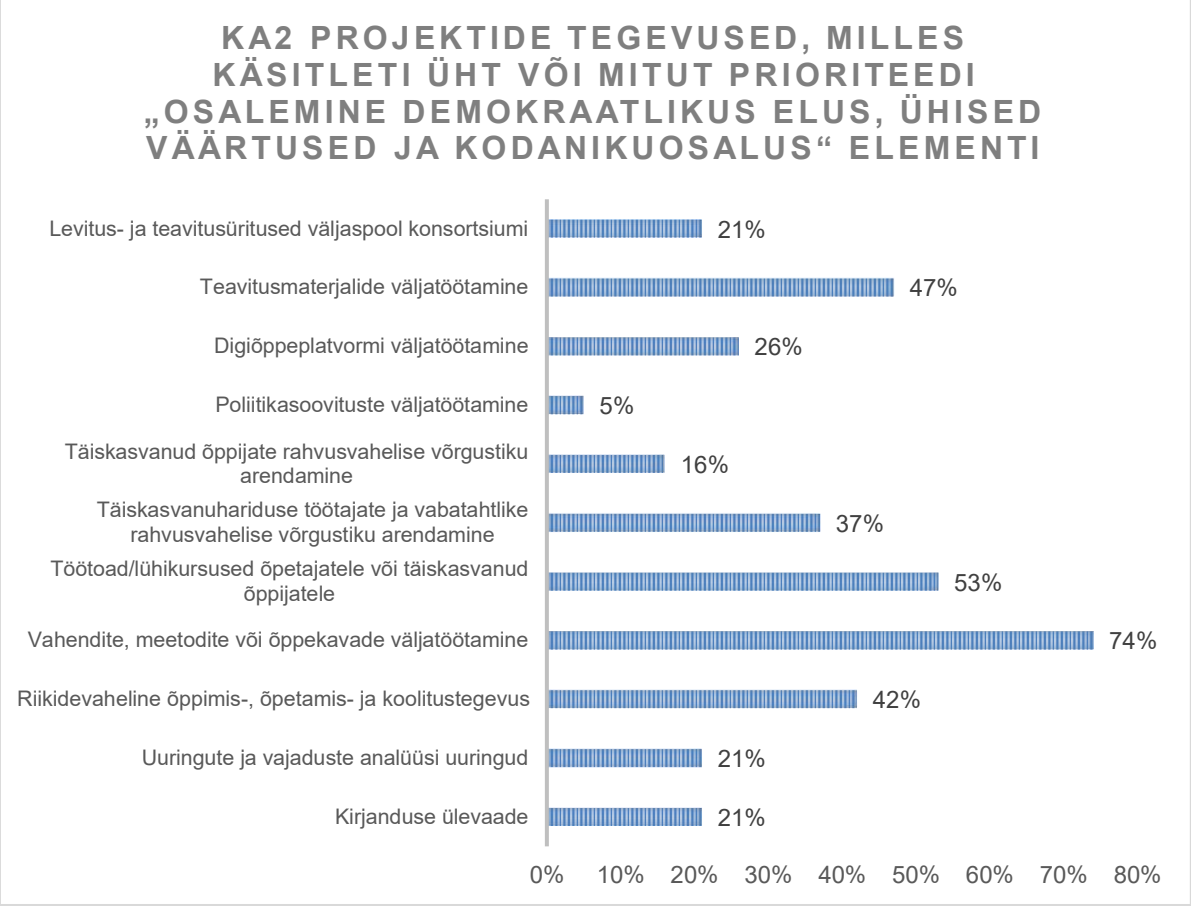

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 6.7. Täiskasvanud õppijate rühmad, kellele suunatud projektides käsitleti üht või mitut prioriteedi „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ elementi (N = 21)

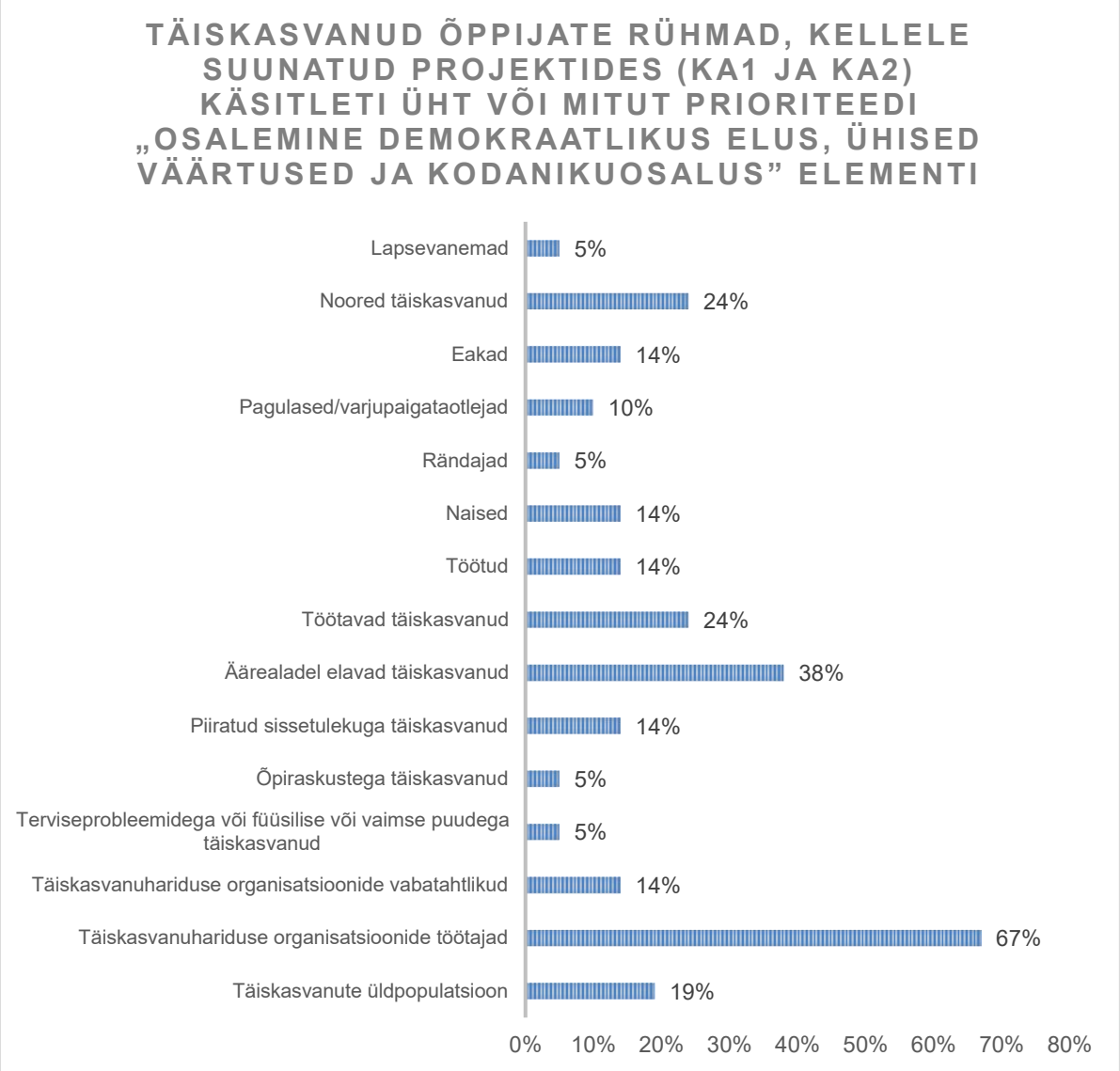

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 7.1. Erasmus+ mõju õppepakkumisele – „Osalemine demokraatlikus elus, ühised väärtused ja kodanikuosalus“ (N = 23)

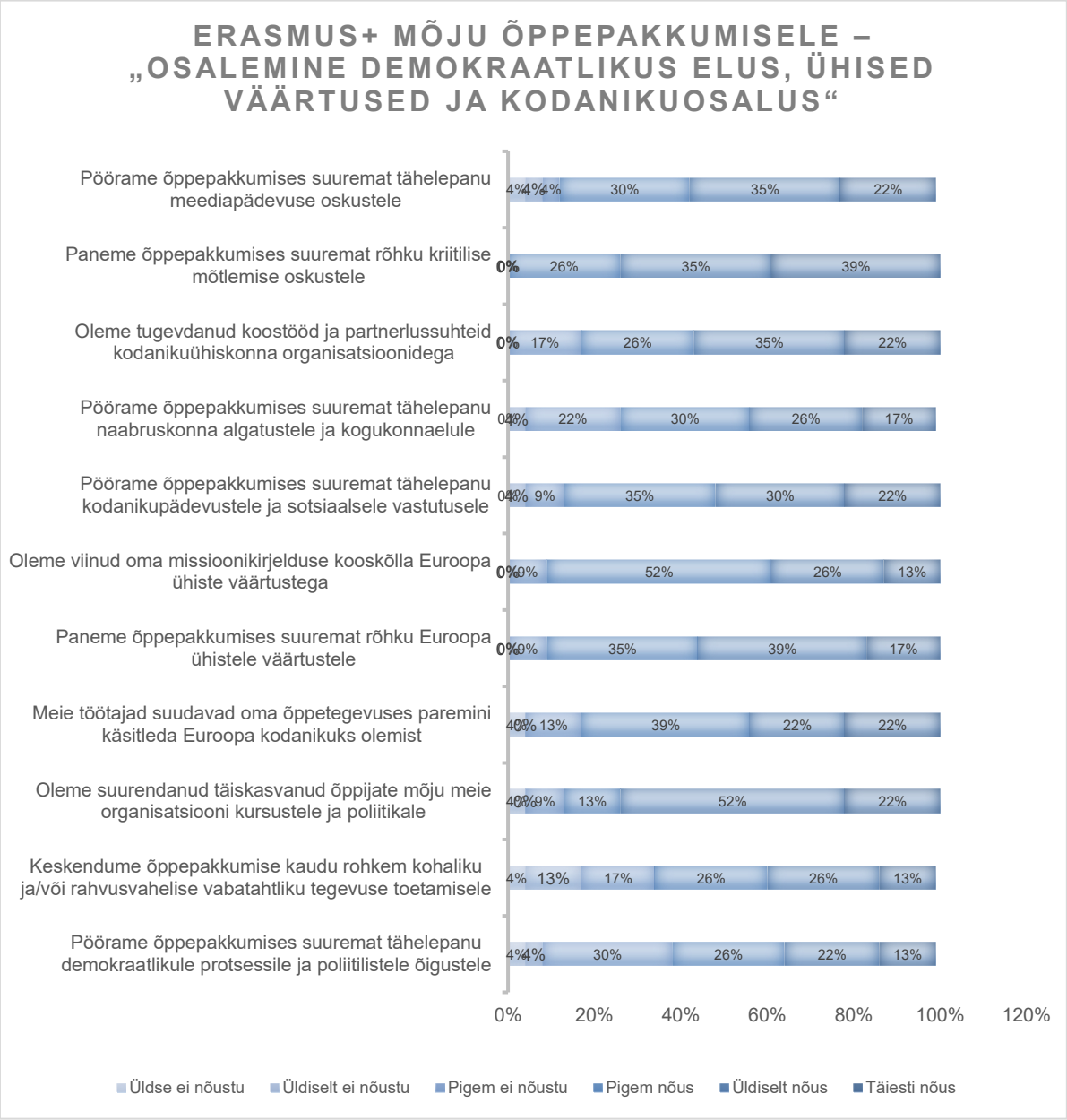

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 7.3. Projektide ja tegevuste sõltuvus Erasmus+ rahastusest (N = 29)

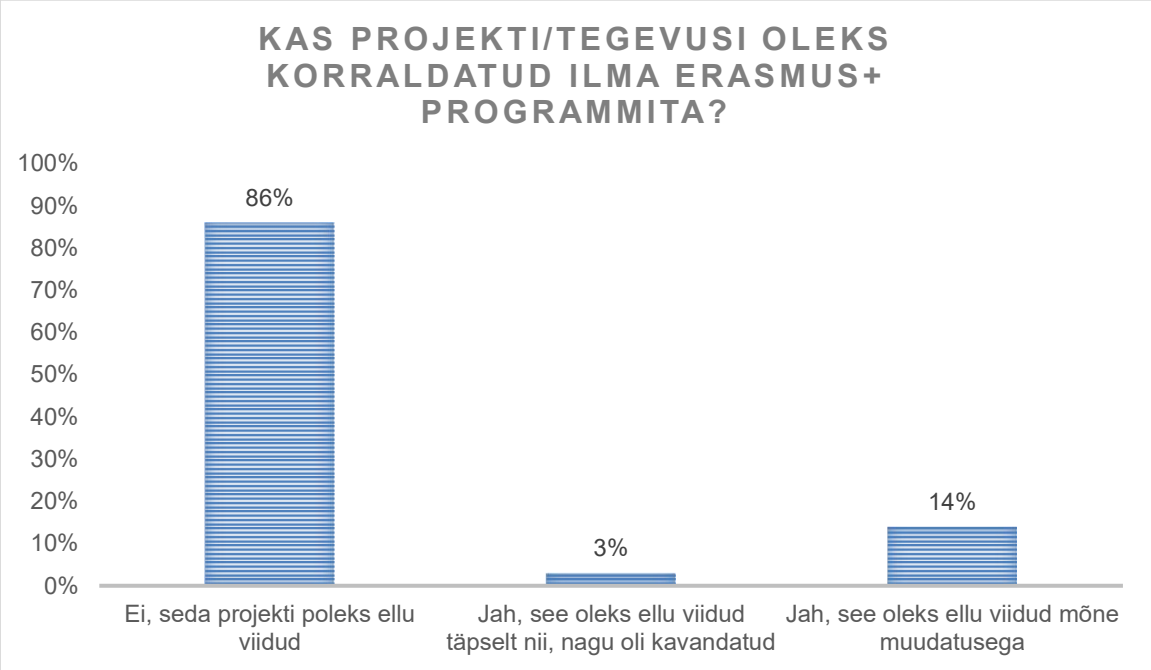

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)

Joonis 7.4. Projektide aspektid, mis oleksid ilma Erasmus+ programmita olnud teistsugused (N = 4)

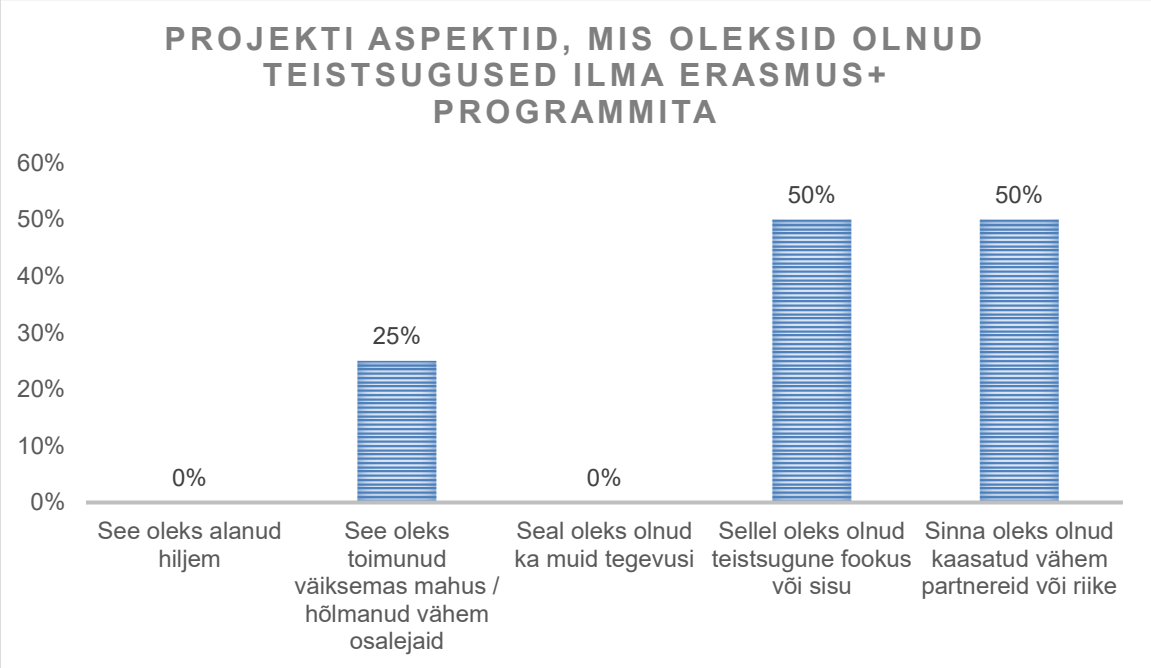

Allikas: RIA-AE võrgustiku toetust saavate organisatsioonide veebiküsitlus (2025–2026)